

HEGA
10 69

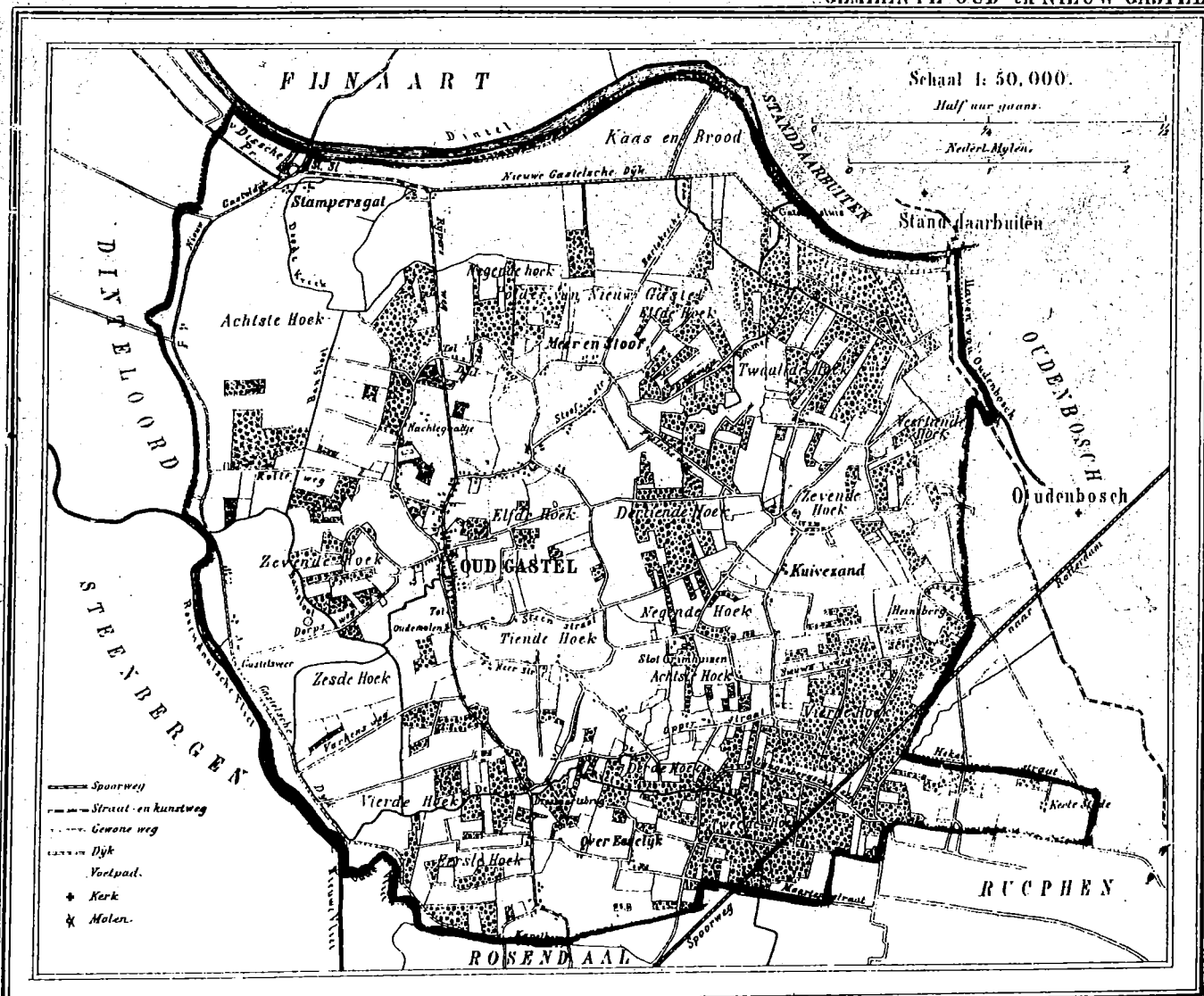
JAARBOEK

heemkundekring het land van gastel

1990

GEMEENTE OUD- en NIEUW GASTEL

Getekend door J. Kuiper

3312 Hunders, 3250 Inwoners.

VOORWOORD

Bij het tienjarig bestaan van onze Heemkundekring
"Het Land van Gastel" prijzen wij ons gelukkig, dat
wij U geachte lezers en lezeressen ons zeventiende
Jaarboek ter lezing kunnen aanbieden.

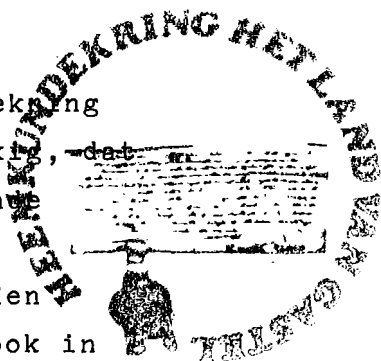
Het is ons eveneens gelukt enkele nieuwe leden
aan onze redactie toe te voegen, zodat wij ook in
de toekomst verzekerd zijn van plaatselijke
schrijvers om het Jaarboek met interessante
artikelen te verrijken.

In het voor U liggende Jaarboek vindt U hopelijk
voldoende lezenswaardige artikelen. De inhouds-
opgave biedt U ons inziens een rijk gevarieerd
aanbod van echte plaatselijke gebeurtenissen en
geeft U weer nieuwe inzichten in Gastels rijke
verleden.

Overigens houden wij ons weer aanbevolen voor op-
en aanmerkingen en hebt U misschien nog langbewaarde
vergeelde foto's, krantenknipsels, laat het ons
weten en wij bewaren het eventueel voor U in ons
archief.

Tot slot een woord van dank aan allen, die een
bijdrage, hoe dan ook, hebben geleverd aan de
totstandkoming van het Jaarboek 1990.
Veel leesgenot aan U allen toegewenst.

Namens de redactie,
F. VAN MERRIENBOER,
voorzitter.

JAN OOSTERMAN

en de beschildering van de St. Laurentiuskerk

Toen in 1907 de nieuwe St. Laurentiuskerk klaar kwam, was het interieur enigszins kleurloos. Zeker in vergelijking met nu. De opgaande muren waren eenvoudig bepleisterd met een middel-fijn cementlaag. De ramen, de deuren de afscheidingen van de bouwkundige delen enz. waren wel extra geaccentueerd met een nogal rode gladde steen, die dus de vakken en indeling een duidelijker afscheiding gaven.

Deze rode steen belijnden als het ware de konstruktie van het gebouw. De kleuren in de kerk werden voornamelijk geleverd door de altaren, de communiebanken, de tegeltableaux, de preekstoel alsmede door de tegelwanden aan de zijkanten. De gradenbogen in de gewelven waren steenrood gesausd.

Hoe de toenmalige pastoor G.A. Damen op het idee gekomen is om de kerk te laten beschilderen (polychromeren) is niet te achterhalen, maar vermoedelijk heeft hij in overleg met de architect van de kerk, prof. G.J. van Swaay, het plan opgevat en verder uitgewerkt. Mogelijk viel de keuze op Jan Oosterman, op advies

Jan Oosterman 1935

Bij het werk :

"Het Laatste Oordeel"

Foto : P. Akkermans.

van deze Van Swaay, die hem kende en die ervan overtuigd was dat de schilderstijl die Oosterman hanteerde goed overeenkwam en goed paste in "zijn" neo-gotische kerk.

Zo werd in onderling overleg tussen pastoor G.A. Damen en architect Van Swaay een algemeen ontwerp gemaakt van de afbeeldingen die moesten worden aangebracht. Zo werd bijvoorbeeld besloten dat boven de staande bogen van priesterkoor, het middenschip en de kruiskoren het Leven van Christus zou worden uitgebeeld. Die tableaux werden dan geflankeerd door 32 afbeeldingen van evangelisten, apostelen, kerkvaders, kerkleraren en profeten. Daaronder kwamen dan engelenfiguren met banderolles waarop teksten van het "Te Deum". De triomferende kerk zou worden uitgebeeld op de grote boog in het priesterkoor en daar tegenover boven het zangkoor moest dan het Laatste Oordeel komen. Boven de biechtstoelen kwamen dan toepasselijke afbeeldingen, die verband hielden met de Barmhartigheid en de Vergeving. De hele beschrijving van de beschildering is keurig vermeld in het Gedenboek uit 1982, uitgegeven bij gelegenheid van het 75 jarig bestaan der kerk. Dit boekwerkje werd opgeluisterd door een aantal mooie foto's van de hand van de heer C.J.L.A. van Galen. Het is nog steeds te koop.

En wie was nu die Jan Oosterman?

Hij is geboren in Amsterdam 17 februari 1876 en was een zoon van een fabrikant. Die vader was een goed dilettant-schilder en zijn lust en zijn leven was schilderen. Zo moet het voor zoon Jan dan ook niet moeilijk geweest zijn, toen de drang tot tekenen en schilderen zich bij hem openbaarde om van zijn ouders gedaan te krijgen dat hij kunstschilder mocht worden. Hij volgde daartoe een opleiding op de Kunstnijverheidsschool te Haarlem en later studeerde hij nog aan de Haagse Kunstakademie. Na zijn opleiding kreeg Oosterman een atelier aan de Overtoom in Amsterdam, waar veel naar model werd getekend. Hij kende de anatomie van het menselijk lichaam dan ook perfect, wat natuurlijk van pas kwam bij het tekenen en schilderen van de vele menselijke figuren op zijn latere tableaux.

In die jaren kwam hij in kontakt met de latere bekende kerkbouwer Jan Stuyt, die toen opzichter was bij de bouw van de nieuwe St. Bavokerk in Haarlem.

En mede op advies van Jan Stuyt werd Jan Oosterman kerkschilder.

Ontwerp-schets van een meisjeskopje (in potlood)

Zijn eerste opdracht was dan een wandschildering in die kathedrale kerk van Haarlem, voorstellende de "Verheerlijking van Christus door de Heiligen in de Hemel".

In totaal heeft hij in later jaren ongeveer 20 kerken beschilderd. Zoals bijvoorbeeld de koepelkerk St. Antonius van Padua in Eindhoven, waarvan hijzelf vond dat er heel wat van te maken viel. Hij was er ook heel tevreden over. Hij maakte ook de ontwerpen (de zogenaamde kartons) voor de 13 meter hoge ramen in de kerk van Oorschot en de Maria-kapel in Uden. Ook in Blaricum leverde hij ontwerpen voor de transeptramen in de RK kerk. Een wandschildering in de St. Vituskerk was ook van zijn hand. Hij woonde toen op de "Dorpshoeve" in Blaricum.

Hij werd dus gevraagd om deze toch wel grote opdracht in onze Laurentiuskerk te verrichten en hij maakte daartoe een akkoord voor een bepaald bedrag en begon dan in de voorzomer van 1928. Hij huurde een kamer in het toenmalige St. Joseph-gesticht en was daar als het ware de eregast. De avonden daar besteedde hij om zijn ideeën en ontwerpen op papier te zetten en die gebruikte hij dan overdag in de kerk als voorbeeld en uitgangspunt. Het meisjeskopje en de vier profeten, hierbij afgebeeld, zijn hiervan een voorbeeld.

Tijdens zijn verblijf aldaar maakte hij ook een ontwerp voor een dodenkapel in een bijgebouw van het "Gesticht". Het werd niet goed onderhouden en later als minder geschikt niet meer als zodanig gebruikt. Weer later is het afgebroken voor de bouw van "Het Steunpunt".

Het priesterkoor en de absis was zijn eerste aanpak. De beschildering van de triomfboog met het "Koningschap van Christus" was hier het grootste onderdeel. Met de vele statige en stijlvolle figuren van engelen en heiligen op een achtergrond van bladgoud. De omlijsting van de tableaux, van de ramen, de decoraties op de muurvlakken en gewelven werden in dit eerste vak ter plaatse ontworpen. Hoewel Jan Oosterman in de eerste jaren van zijn ontwikkeling leefde en werkte in de periode van de zogenaamde "Jugendstil", heeft hij die stijl hier niet toegepast, maar terecht gebruikte hij versieringsmotieven die ontleend waren aan de Gotische stijl, die dus paste in deze neo-

gotische kerk.

Hij ontwierp die dus ter plaatse en het werk duurde in dit vak daarom nogal lang. Ruim anderhalf jaar. De ontwerpen van al deze versieringen moesten worden uitgevoerd door de plaatselijke "aassistent" i.c. Frans Akkermans c.s., die de ontwerpen dan geschikt maakte voor de praktische uitvoering ervan, middels tientallen schablonen en zogenaamde ponstekeningen. (Dit zijn tekeningen waarvan de lijnen worden geperforeerd om droge kleurstof doorheen te stuiven en daarmee deze tekening over te brengen op de ondergrond.)

Tegelijk werden in dit eerste vak ook twee nieuwe glas-in-lood ramen geplaatst door het atelier van Frans Nicholas uit Roermond, met de afbeeldingen van de "Verheerlijking op de berg Tabor" en "Christus Verrijzenis".

De steiger die werd gebruikt was geheel van hout en ontworpen door Janus van Keep, timmerman en bouwkundige uit de Kerkstraat 22. Ze kon als een meccanodoos worden opgebouwd en afgebroken en paste in ieder vak (travee) van 12 bij 6 meter. De basis werd gevormd door twee lange zware balken van 12 meter lengte. Die lagen dan op de twee tegenover elkaar staande kapitelen op de kolommen. Ze werden elk ondersteund door twee staande palen van 6 meter hoogte op eenderde en tweederde van de lengte. Op deze balken kwam dan een complete vloer te liggen van 12 bij 6 meter. Verder werd de steiger de hoogte in gebouwd tot aan het gewelf, circa 23 meter.

A. van Keep was bijzonder sekuur en lette vooral ook op de veiligheid van de mensen die erop moesten werken. Ongelukken kwamen dan ook niet voor. Begin 1929 werd de stelling dieper het priesterkoor ingebouwd, zodat ook de absis haar beurt kon krijgen. Bij het ontwerpen van de tableaux, de heiligen etc. moest Oosterman natuurlijk ook rekening houden met de zogenaamde "ikono-graphie", die in de RK kerk sterk werd voorgeschreven. Dit is dan de leer der voorstellingen uitgedrukt in schilderijen en prenten, ook wel beeldensymboliek genoemd. Alle versieringen, lijnen, kleuren, bloemen, dieren enz. hebben hun eigen gewijde betekenis. Vele heiligen of andere figuren worden soms afgebeeld met of middels een symbolisch voorwerp. Let maar op de apostelen, zowel op de preekstoel als op de muur. St. Lucas met het rund, St. Marcus met de leeuw, St. Joannes met de adelaar en St. Mattheus met het kind. En elders St. Laurentius met een rooster,

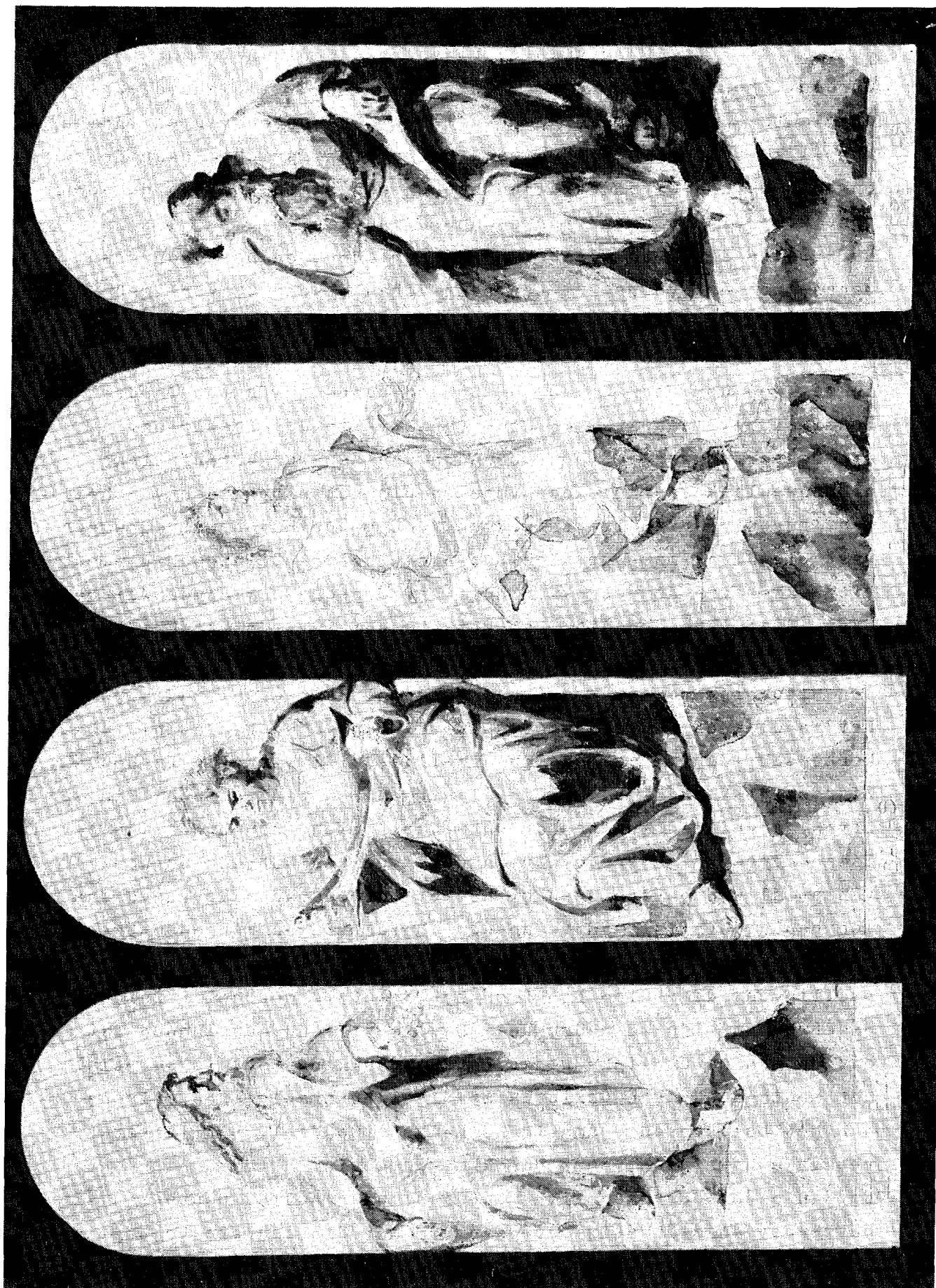
daarmee doelend op zijn marteldood door het vuur. Ook dit is uitvoerig beschreven in het Gedenboek 1982.

De plaatsing van personen links of rechts van Christus kan ongunstig of gunstig betekenen, bijvoorbeeld bij het Laatste Oordeel. Een driehoek symboliseert de H. Drievuldigheid. Zelfs de plaatsing van het kerkgebouw is er aan onderhevig en indien mogelijk geörienteerd, dus naar het oosten gericht, waar de zon opkomt. De noord- en zuidwand hebben hun eigen waarde, de doopvont komt bij voorkeur aan de noordzijde.

De bouwmeesters van de kerken, de schilders en beeldhouwers waren met deze voorschriften soms gebaat, soms te veel gebonden. Zo bestaan er natuurlijk geen echte portretten van Christus. Meestal werden dan ook stereotiepe afbeeldingen ervan ontwikkeld in de loop der eeuwen. Met of zonder baard zelfs tot in de late Renaissance. Toen kwam er meer variatie in de afbeelding.

Jan Oosterman was dus ook gebonden aan deze karakteristieke, al eeuwenlang vastgelegde symbolen bij het uitbeelden van heiligenfiguren of bijbelse taferelen. Ook gebruiksvoorwerpen waren vastgelegd, alsmede de attributen die het martelaarschap moesten uitdrukken van de betrokken heilige. Oosterman klaagde wel eens over deze gebondenheid. Het belette hem in zijn vrijheid van tekenen en dwong hem tot uitbeelden van heiligenfiguren en hen een uiterlijk te geven dat hem persoonlijk niet altijd aanstond. Het is de grote verdienste van Oosterman geweest, dat hij de kerkbeschildering zo goed in dezelfde stijl wist vol te houden. Zijn stijl kennelijk, maar er lag toch een tijdsverschil in van zeven jaren. Een kunstenaar ontwikkelt zich gedurende zijn leven. Iemand vroeg mij eens of er in deze werkperiode een verschil van stijl was ontstaan en of hem bij de opdracht gevraagd was een bepaalde stijl aan te houden. Beide vragen kunnen ontkennend beantwoord worden. Natuurlijk is er verschil in de twee tegenstellingen: de "triomfboog" en het "laatste oordeel". Beide onderwerpen zijn zo nadrukkelijk verschillend qua inhoud dat dit op een natuurlijke wijze tot uitdrukking komt in de stijl: het Koningschap van Christus stijlvol en statig en statischer dan het beladen en dramatische Laatste Oordeel. Dit laatste vraagt een vrijere, meer barokke vormgeving.

En dan dient de vraag zich weer aan: waar haalde Oosterman zijn ontwerpen en zijn stijl vandaan. Om met dit laatste te beginnen, hij was kennelijk een traditionalist, hoewel uit de Jugendstil-

4e Travee : 4 profeten, Ezechiël, Isaias, Daniël en Jeremias (ontwerp).

periode, die hem kennelijk niet beroerde. Hij had toch modernere collegae, zoals Joan Colette, Alex Asperlach, Jean Gregoire die een meer moderner stijl hanteerden.

Waar hij zijn ontwerpen op baseerde is niet gemakkelijk te achterhalen. Hij had zelf een sterk creatief vermogen en wist eigen oplossingen te vinden voor de afbeeldingen die hij moest neerpenselen. Maar hij onderging natuurlijk ook invloeden van buitenaf, kunstenaars uit vroeger eeuwen en later, die hij bewonderde en waarvan hij kennis nam. Hij reisde graag, ook om nog meer te zien wat elders werd geschilderd. Zijn eerste invloeden, zoals reeds vermeld kwamen van de Kunstnijverheidsschool te Haarlem en de Haagse Kunstakademie. De kerkbouwer Jan Stuyt heeft hem geadviseerd en ook heeft hij geassisteerd bij Huib Luns. En van zijn reizen bracht hij natuurlijk ook indrukken mee. Figuren uit de Sixtijnse kapel in Rome zijn hier en daar in zijn werk te herkennen. Dan komen de namen van Abraham Benson en Pieter Joseph Verhagen naar voren.

Ambrosius Benson was een kunstschilder van Italiaanse afkomst (Lombardije). Leefde van 1495-1550. Hij woonde en werkte bijna zijn hele leven in Brugge. Hij was ook leerling van Gerard David en ontwikkelde al snel een eigen stijl, waarbij hij streefde naar symmetrie in de compositie met een eenvoudig coloriet (kleurgeving). Hij maakte vooral religieuze werken en portretten. Hij werd in 1519 poorter van Brugge Vrijmeester van het Schildersgilde, waarvan hij van 1537 tot 1543 deken was. Hij had een grote invloed op zijn omgeving ondanks zijn traditionalisme.

Pieter Josef Verhagen (1728-1811) werd geboren in Aarschot en was een leerling van Balthasar Beschei in Antwerpen. Hij vestigde zich in Leuven en werd daar later hofschilder van landvoogd Karel Alexander van Lotharingen en van keizerin Maria Theresia. Hij bereisde Frankrijk en Italië en woonde enkele jaren in Rome. Werd later oprichter van de Kunstakademie in Leuven. Zijn stijl zou meer "Rubensiaans" kunnen worden genoemd. Hij wordt wel genoemd als de beste uit de school van Rubens. Dat is op zich een compliment natuurlijk, maar bewijst tevens zijn afhankelijkheid van deze reus uit de schilderkunst. In onze sacristie hangt een groot schilderstuk van zijn hand, voorstellende de "Marteldood van de H. Laurentius". Het is geschilderd in 1795 en werd

door de abdij van Hemixem geschonken aan onze parochie. Het heeft ongeveer 100 jaar geprikt op het hoofdaltaar van de oude kerk. Maar vele en veel grotere werkstukken van hem zijn te vinden in de abdij "het Park" te Heverlee bij Leuven en vooral hangen er een 9-tal enorme werken in de St. Catharinakerk in 's Hertogenbosch. Allen religieuze werken uit het leven van Christus. Sommige zijn bijna 5 meter lang. Ze zijn barok van stijl met veel diepe en felle kleuren. Knap geschilderd, dat wel. Ze kwamen oorspronkelijk uit de abdij van Averbode, maar daar werden de paters rond 1790 door de Fransen verjaagd, de hele inventaris moest eruit. (Dit gebeurde ook in Hemixem.) De St. Catharina-parochie kocht die 9 schilderijen toen voor 1300 gulden.

Deze beide namen Benson en Verhagen noem ik omdat verondersteld wordt dat deze beide begaafde kunstenaars hun omgeving en later ook Jan Oosterman hebben beïnvloed in hun werk. Het grote schilderij bijvoorbeeld boven de biechtstoel, voorstellende Christus met Maria Magdalena vertoont een gelijkwaardige opstelling van personen. Dit is dan geen plagiaat, maar een voorbeeld dat zo door Oosterman werd her-uitgebeeld. De voorbeelden die hij navolgde lagen trouwens op hoog niveau en dat is een compliment op zich.

Hoe nu verliep die beschildering en hoe werd die door het kerkbestuur behandeld.

In de kerkbestuursvergadering van 28 oktober 1926 uitte de voorzitter, pastoor G.A. Damen (pastoor vanaf 1903 en bouwheer van de kerk) de wens om het prebyterium, het priesterkoor dus, te laten beschilderen of met tegels te doen bezetten. Het werd allemaal keurig genotuleerd door de secretaris J.J.M. Knitel, de huisarts van Gastel. Dat betegelen is later ook gebeurd, maar pas in 1929 tijdens de beschildering.

Van de plannen en voorbereidingen en besprekingen hierover tussen pastoor Damen, prof. Van Swaay en Oosterman is niets vermeld in de notulen. Vermoedelijk regelde de pastoor dit alles zelf en mocht hij tijdens de vergaderingen er iets van gezegd hebben, het is niet genotuleerd.

De eerste aanzet dus begon in 1928 en dit vak kwam in 1929 klaar. Ik heb dit reeds vermeld. Wel moesten voor de beschildering en betegeling naast en achter het hoofdaltaar twee fraai gesmeedde

lichtarmaturen (met draken) worden verwijderd. Ze zijn naar Roosendaal getransporteerd en enkele jaren geleden lagen ze geroest en wel op de zolder van museum "De Ghulden Roos". De grote houten stelling werd in 1928 wel verantwoord in de financiële bescheiden. Voor 1000 gulden werd er hout aangeschaft. De gebrandschilderde ramen kostten 2120 gulden. Bovendien kwam er dat jaar ook nieuw klankbord boven de preekstoel. Het bestaande klankbord, horizontaal aangebracht en in gotische trant geornamenteerd werd dan vervangen. Dit nieuwe model geconstrueerd volgens de wetten der akoestiek (gehoorleer) werd ontworpen en geleverd door pater dr. J. Kramer S.J. van het Canisiuscollege te Nijmegen. Hij was in dit vak gespecialiseerd en berekende de vorm van het bord door metingen in de kerkruimte. Bovendien was er dit jaar een extra uitgave voor de werkzaamheden bij het plaatsen van een bronzen H. Hart-beeld, (eigenlijk een beeld van de Goede Herder) in de Dorpsstraat voor 4179 gulden. En de nieuwe parochie Liesbosch kreeg ook nog een gift van 2671 gulden. Het was dus een duur jaar voor de parochie, maar het werd toch nog afgesloten met een batig saldo van f 1448,82. Het financieel beleid van pastoor Damen en het kerkbestuur was trouwens wel gezond.

Wellicht werd in de bijeenkomsten van het kerkbestuur toch wel gesproken over de beschildering, maar het werd niet genoteerd.

Na de beëindiging van het werk in het priesterkoor en de absis wilde Jan Oosterman direkt de achterwand boven het zangkoor aanpakken. Om daar "het Laatste Oordeel" te schilderen. Hij had daar toen zin in en vermoedelijk de inspiratie ertoe. Maar de pastoor en het bestuur, alsmede Van Swaay stonden erop dat de beschildering regelmatig van voor naar achter werd uitgevoerd. Of deze beslissing van invloed is geweest op de kwaliteit van het werk is moeilijk te achterhalen, maar niet ondenkbaar. Eind 1929 ging dus de steiger naar het grote middenvak de zogenaamde "viering", een travee waarvoor Oosterman alleen de decoratieve ontwerpen hoefde te leveren voor de gewelven en de opgaande kolommen. Opvallend leek het eerst dat Oosterman zoveel dwarse lijnen liet aanbrengen op de gemetselde bogen en sommige muurvlakken: de voegen van de stenen dus. Toch hadden deze lijnen een doel namelijk om de vorm van het metselwerk, de dwarsdoorsnede als het ware extra te benadrukken. En dat effect ontstond

door dat drukke lijnenspel.

De steiger die nu eigenlijk te smal was namelijk 12 bij 6 meter, moest een oppervlakte beslaan van de viering 12 bij 12 meter. Het bereikbaar maken van de hoeken boven de vier granieten kolommen gebeurde door het aanbouwen van uitstekende steigertjes. Dat was een hele prestatie voor Van Keep. Hij werd daarbij geassisteerd door de gebr. Damen, de metselaars.

Dit jaar werd er in het financieel verslag wel degelijk rekening gehouden met de extra uitgaven. Het werd geraamd op 6400 gulden en uitgegeven werd 6500 gulden.

In 1930 vinden we de eerste opmerkingen genotuleerd betreffende het schilderwerk. In de notulen van 26 november deelt de voorzitter mede dat "met het beschilderen van de kerk stilaan wordt voortgegaan". En bij de afrekening over dit jaar stond een desbetreffende begrotingspost van 6700 gulden en een werkelijke uitgave van 5350 gulden. Van de penningmeester P.H.F. van Aken. Bij die nota's over 1929 waren ook te vinden de kwitanties van het "Gemeetelijk Elektrisch Bedrijf" (direkteur de heer Waalwijk) en op de achterkant ervan waren advertenties geplaatst van: kruideniersbedrijf C.M. Dingenouts en Zonen, J.A. Knaap, brood en banketbakker (nu J. Blommerde), A.J. Knaap, schilder en Bazar B. van Aalst, koper en zinkslager op de Markt. Later werden het uitsluitend annonces van Dingenouts.

Het opbouwen, het veranderen, het afbreken en verplaatsen van de steiger geschiedde dus door Van Keep met medewerking van bijvoorbeeld Ant. van Dorst, Jacq. Timmermans, Piet Wierickx, Gabe van der Zee en anderen.

In 1930 dan werd de steiger verzet naar het noordertransept, bij de biechtstoelen dus. Nu moesten ook in dit vak twee tableaux geschilderd worden in de drie naast elkaar staande muurnissen boven de bogen, waarin dus het leven van Christus werd uitgebeeld. Te beginnen met "Maria-Boodschap". Maar in die middelste nis was een deurtje waarmee men op de gewelven boven de zijbeuken kon komen. Er moest dus iets voor geplaatst worden om dit mogelijk te maken. En toen kwam men op het idee om een drietal kartons in die nissen te zetten en daar te bevestigen. Dit systeem werd later in de hele kerk toegepast. Op die platen werd dan door Oosterman het tableau geschilderd. Het waren zogenaamde "Beaver-Board" platen van 305 cm hoog, 91 cm breed en 7 mm dik. Van Keep

maakte ze ter plaatse op maat en de achterkant werd gemenied. Bovendien hadden die platen het voordeel dat ze na het pasmaken konden worden opgestuurd naar Blaricum waar Jan Oosterman ze in zijn atelier kon schilderen. En meermalen vinden in de volgende jaren rekeningen van Van Keep: het pas maken van de platen, het inpassen en weer uithalen en dan verzenden, middels speciaal gemaakte kratten, naar Blaricum. Later kwamen ze dan, beschilderd met het juiste tableau, terug en werden definitief geplaatst. 1931 werd een duur jaar: de uitgaven op de post "buitengewone herstellingen en verbouwingen" betreffende het schilderwerk beliepen 16.650 gulden, en er was slechts 4800 gulden begroot. Dit nu werd voornamelijk veroorzaakt door de extra uitgaven aan het bovenraam westzijde van het zuidertransept. En men moest reserves aanspreken. Pastoor Damen kon dit allemaal regelen. Hij leende persoonlijk 3000 gulden en verkocht voor een groot bedrag effecten. Er was dus een goede spaarpot. Extra inkomsten waren er niet, maar Damen was een goed financier, en hij wist door zijn aimabel optreden nog wel eens een aardig bedrag te verkrijgen. Algemeen was bekend dat zijn bezoeken aan een rijke dame in de Kerkstraat graag gegeven bedragen opleverde.

Bij het werk aan het zuidertransept kwam dus, zoals vermeld een komplikatie. Het bovenraam aan de westzijde en het muurwerk er rond was door regen en wind danig aangetast. Door de ruiten sloeg de regen naar binnen en het pleisterwerk er rond brokkelde af. Een gespecialiseerd bedrijf uit Delft heeft de buitenmuren enkele malen behandeld met een sterk waterafstotend produkt en voor het glas-in-lood raam werd aan de buitenkant een extra stalen raam gemonteerd met grote spiegelruiten erin, dubbele ramen dus. Er moest daartoe aan de buitenzijde een steiger worden gebouwd. Aan de binnenzijde werden de aangetastte muren opnieuw behandeld door de gebr. Piet en Antoon Damen. Maar het aanbevolen en geleverde vochtwerende preparaat voldeed niet zo goed. Het was een teerprodukt en het bleek geen goede ondergrond te zijn voor de cementlaag. Alles werd toen afgekapt en door de gebr. Damen vakkundig hersteld. In de vergadering van 17 augustus 1931 kwam de beschrijving van de kerk echt wèl ter sprake. De leden Peeters en Smoor meenden dat het beter was om er voorlopig mee op te houden omdat er

"in de kringen van de parochie de beschildering geldverspilling werd geacht".

De pastoor gaf geen direkt antwoord, dat kwam pas op de vergadering van 26 oktober daarop volgende. En naar aanleiding van de notulen lichtte de voorzitter nog eens nadrukkelijk toe: "dat bij de beschildering van de kerk het enige doel was, door verfraaiing van Gods Huis de devotie te vermeerderen en zo nodig op te wekken". Hij deed daarbij een dringend beroep op hen om hem te steunen en misstanden welke konden ontstaan, omdat het werk was dat belangrijke uitgaven vroeg, uit de weg te ruimen. Hij somde nog andere argumenten op, opdat het werk dat van groot belang was, zou worden voortgezet. En alzo geschiedde.

In dit jaar 1931 werden de vier grote schilderijen boven de biechtstoelen aangebracht, dit wil zeggen ze zijn geschilderd op doek in het atelier van Oosterman in Blaricum. Na aankomst zijn ze door Frans Akkermans c.s. op de muur geplakt. Er waren toen nog geen moderne sytetische plakmiddelen, maar het beproefde lijmmiddel: gekookte roggemeel met venetiaanse terpentijn was voldoende om deze doeken nu al 60 jaar vast te houden.

Deze doeken werden ook weer omlijst door een band van echt bladgoud. Wel moesten om de doeken de goede ruimte te geven enkele eiken versieringen worden verwijderd. Het waren boven elke deur driehoekige gesneden eiken paneeltjes en daartussenin langwerpige pinakels. Alles gebeeldhouwd met ranken en rosetten. Van Keep zorgde voor een nette afwerking.

Tijdens al deze activiteiten moesten er ook reparaties verricht worden aan de elektriciteitsleidingen van de grote lichtkronen en zo. Electro-technisch-bureau P. van Sundert zorgde hiervoor. En eventueel loodgieterswerk Fr. van Helvert. Het onderhoudswerk aan de kerk ging in die jaren normaal verder. De torenspits werd hersteld en de wijzers van de klok werden afgenomen en opnieuw verguld en weer aangebracht. Dat was dan klimwerk voor de gebr. P. an A. Damen.

De stelling werd in 1932 verplaatst naar het middenschip en tegelijkertijd werden de zijbeuken meegenomen. Hier was alleen decoratief werk te verrichten met ontwerp en kleuropgave van Oosterman.

In 1933 werd een nieuwe betonvloer gelegd in de toren juist onder de klokkestoel, in plaats van de houten vloer. Deze beton-

vloer werd gelegd door de gebr. Van Aken uit Stampersgat. Ook Van Keep leverde daar zijn aandeel met het uitbreken van de oude houten vloer en afvoeren van het materiaal. Later moesten dan door hem de klokkenstoelen, die tijdelijk verwijderd waren weer opnieuw worden opgesteld op de nieuwe vloer.

Steeds verder schoof de steiger de kerk in, iedere keer een vak (travee) verder naar achter. In 1934 al in het vierde (voorlaatste) vak. Ook in dit vak werden evenals in de vorige, aluminium platen aangebracht boven de drievaks-tableaux, na op model te zijn gezaagd. Die diende dan als ondergrond voor de bladgoud-ornament.

En dan kwam het laatste vak aan de beurt, boven het zangkoor. De steiger moest uiteraard worden aangepast.

A. van Keep werd dit jaar aangesteld als opzichter van de gebouwen en woningen van de kerkparochie. Iets wat hij in feite al jaren deed.

In het laatste vak nu begon Oosterman met het ontwerpen tekenen en schilderen van het grote "Laatste Oordeel". Dit onderwerp was echt geen eenvoudige opgave temeer daar hij het tableau in tweeën moest delen. Immers het zijn twee muursegmenten boven elkaar, die door een neutrale grijze stenen boog van elkaar zijn gescheiden. Toch moest het een eenheid worden en door de "voorstelling" ondanks die band, voort te zetten ontstond die binding tussen boven- en onderdeel.

Evenals in de Sixtijnse kapel in Rome geeft Oosterman de Christusfiguur bovenin, de positie van de "Rechtvaardige Rechter", die zich op dat moment richt tot de verdoemden, links van Hem. Zijn kleurgebruik is gereserveerd, zoals bij een muurschildering past. Dit bijvoorbeeld in tegenstelling van de beide schilderijtjes boven heet familie-altaar, betreffende: het huwelijk van Maria en Jozef en van de weigering van de herbergier te Bethlehem. Deze zijn als het ware toneelmatig uitgevoerd met grote licht en donkerverschillen.

In dit laatste vak, bij het zangkoor, was veel werk te doen: het Laatste Oordeel, daaronder twee tableaux, de Zondeval en de Uitmijning uit het Aards Paradijs en aan de zijkant de Doop in de Jordaan en de Bruiloft van Kana. Bovendien moest ook het verdere muurwerk op het zangkoor geschilderd worden, alsmede de orgelkast en de speeltafel moesten worden gebeitst. Bovendien werden toen ook de beide driehoekige schilderijen

boven de zij-uitgangen worden aangebracht.

Tijdens dit jaar 1935 overleed op 28 augustus de "bouwheer" van de kerk en de initiatiefnemer tot dit grootse werk, pastoor G.A. Damen. Hij werd opgevolgd door zijn kapelaan Ant. Mouwen, die het werk voortzette.

In de laatste maand van zijn leven nam Damen nog een desbetreffend besluit. In het kerkarchief bevindt zich een dokument, behelzende een ondertekende overeenkomst tussen pastoor en Oosterman, voor het beschilderen van de beide kapellen van de H. Familie en de H. Bernardus, voor de somma van 1300 gulden, gedateerd augustus 1935. Ook is er een briefje van augustus dit jaar getekend door G.J. van Swaay met 1. dat hij te vorderen heeft van de pastoor de somma van 1200 gulden wegens honorarium inzake het beschilderen en andere bijkomstige werkzaamheden in de R.K. kerk. 2. dat hij eventueel van die vordering afstand doet onder beding dat het bedrag zal worden besteed aan de beschildering van de kapellen van de H. Familie en de H. Bernardus, waartoe bereids opdracht is verstrekt. 3. dat bijaldien door andere giften het bovenstaande bedrag de kosten zou overtreffen, het restant zal worden gebruikt voor andere werkzaamheden ten behoeve van de kerk.

In feite werd dit deel van de beschildering dus betaald door Van Swaay, die natuurlijk "zijn schepping" de kerk dus zo volmaakt mogelijk wilde zien. Toch een mooie geste, want Van Swaay had in de loop van deze zeven jaren dikwijls de reis naar Gastel gemaakt om het grootse werk te zien vorderen, nadat hij eerst het plan mede had opgesteld en geadviseerd. De pastoor hield zich aan dit voorstel, alsmede zijn opvolger A. Mouwen. Dit kontrakt is trouwens het enige dokument van Oosterman dat in het archief te vinden is. Maar geen kwitanties betreffende de afrekening van zijn deklaraties.

Nu het einde van het werk naderde liepen de uit te betalen bedragen snel terug en de beide genoemde kapellen waren met de portalen de laatste onderdelen. Voor de beschildering van de achterwand in de Familie-kerk moest het daar aanwezige zware zandstenen baldakijn boven de Familie-groep worden verwijderd en afgevoerd. deze zware klus werd door Van Keep en de gebr. Damen geklaard.

De totale uitgaven voor het schilderwerk in 1935 beliep slechts

1722,06 gulden. Er was een batig saldo van 9285,52 gulden.

Met de ornamentering van de gewelven werden tegelijk ook de ronde houten luiken in de sluitstenen van de gewelfribben nagezien, zo nodig hersteld en beschilderd, zelfs bladgoud kwam er aan te pas.

Pastoor Mouwen liet toen het werk zo goed als klaar was nog vele details opknappen. De twee grote kaarsenstandaards, de vaandelstanders en later ook de mooie grote lichtkronen kregen een goede beurt. Ook kwam er een opbergschuur op het kerkterrein te staan, om onder meer de steiger in op te bergen.

In 1937 werd de kerk van binnen geheel schoongemaakt door een gespecialiseerd bedrijf voor 645 gulden. Ze werkten met een hoge verrolbare stelling.

In deze jaren werd ook het laatste schilderstuk door Jan Oosterman afgeleverd en op de wand geplakt met de voorstelling: de H. Dominicus ontvangt de rozenkrans uit handen van de H. Maagd. Hij heeft hierop zichzelf afgebeeld als pausfiguur.

Enkele decennia later, in de zeventiger jaren bleek dat het schilderwerk er niet zo fris meer uitzag en vele kale plekken toonden het verval. Het had veel geleden door lekkages, vooral door de granaatinslagen tijdens de beschieting in 1944. Maar vooral bleek, na onderzoek, dat het in 1928 moderne bindmiddel caseïne, dat dus als lijm middel diende om de verfstofdeeltjes bijeen te houden, toch niet zo degelijk was als toen werd verondersteld. Dit bindmiddel verging en de bindende eigenschap verdween in de loop der jaren. Het gevolg was dat de kleurstofdeeltjes als losse poeder op de muren kwam te liggen met alle risico vandien.

Toen kwam pastoor Van Dam op het idee om het geheel te restaureren. Te beginnen (als proef) in de noordelijke zijbeuk. Binnen een jaar waren vijf vrijwilligers, meest gepensioneerde schilders begonnen aan deze klus. Van het een kwam het ander en na de zijbeuken werd ook het drote middenschip, de beide transepten, de viering, het priesterkoor, de kapellen, de portalen en het sacristie onderhanden genomen. Andere vakmensen-steigerbouwers zorgden voor een veilige stelling en later zorgden een grote groep dames voor het schoonmaken. Maar het voornaamste was dat er nu, na een deskundig advies een modern en sterker bindmiddel werd gebruikt. En de loszittende door Oosterman geschilderde

figuren werden, om ze niet te beschadigen, met dit nieuwe bind-
middel vastgespoten.

En in 1980 werden al die vrijwilligers door pastor B. Krijbolder
op een sympathieke wijze bedankt.

De beschildering van de kerk en de vele bijbelse taferelen
kwamen bijzonder tot hun recht toen op 25 juni en 2 juli 1988,
tijdens de NCRV Kerkepad-dagen de duizenden bezoekers konden
genieten van dit unieke werk. En de vele afbeeldingen appel-
leerden aan hun kennis van de Bijbel.

En moge de wens van pastoor Damen z.g. bewaarheid worden, dat
de beschildering mee moge werken tot de vermeerdering van de
devotie.

Oud Gastel, zomer 1990

P.F.A. AKKERMANS

Geraadpleegd:

Archief van de parochie van de H. Laurentius

M.C. Nieuwbarn, O.P. "Het Roomsche Kerkgebouw"

"De Bel" uit de Larense Courant

Ons Kerkgebouw, Laurentiusklok 1949. Fr. Akkermans

In de serie honderd jaar geleden is het jaar 1890 aan de beurt. In ons land komt door het overlijden van koning Willem de derde een einde aan de periode van mannelijke staatshoofden en daarmee begint de regeringsperiode van regentes-koninging Emma. Enkele grote industriën vinden hun oorsprong in dat jaar. Zo wordt de Koninklijke Petroleum Maatschappij opgericht en ook de veevoederfabriek P. Sluys. ook de spiritusindustrie komt dan op. In dat jaar rijdt er in ons land al menig rijwiel rond. Op 15 oktober schrijft het Algemeen Dagblad: "Er zijn tot dusver in het geheel een getal van 29 rijwielen van verschillende modellen in dienst gesteld bij de posterijen. Met den maatregel zijn dus op vrij uitgebreide schaal in verschillende deelen des lands proeven genomen. Die proeven zijn echter over het algemeen ongunstig uitgevallen, in zover namelijk, dat de rijwielen blijken niet bestand te zijn tegen den dienst die ervan gevorderd wordt, zoodat zij voortdurend kostbare voorzieningen en herstellingen vereischten."

De auto is dan nog niet in ons land gesignaleerd, maar ene Carel Gerritsen schrijft vanuit Parijs naar de bekende Aletta Jacobs (vvoorvechtster van vrouwenrecht). "Gisteren heb ik onder de honderden rijtuigen op de Champs Elysees er een gezien zonder paard. Dat is nu wel geen wonder, maar als ik erbij voeg, dat het niettemin voortbewoog, ongeveer met dezelfde speed als andere rijtuigen, wat zeg je dan? Het was een rijtuig in de vorm van een grote Tilbury. Er zaten twee heren in waarvan de een stuurde met een lang roer, dat bevestigd was aan een voorwiel. Het werd voortbewogen door stoom. De kleine machine was aangebracht onder het voertuig. Ze gaf geen rook en maakte geen geraas."

Of er in die tijd ook al in onze gemeente fietsen rondreden is niet bekend. Maar als die er waren zou het berijden ervan hier ook geen onverdeeld genoegen geweest zijn. Het gemeenteverslag over 1890 geeft aan dat de wegen met grint "belegd" waren. uit oude foto's en afbeeldingen valt op te maken, dat alleen in de hoofdstraat een keibestrating is. En in de Peeter Ceelen Keetweg zal het wel helemaal geen pretje geweest zijn om

te rijden, want die wordt bestrooid met koolas (van de naburige suikerfabriek St. Antoine). Over het onderhoud van de Pietseweg wordt een overeenkomst gesloten met het polderbestuur.

De uitgaven voor die straten en andere zaken moet bekostigd worden uit de gemeentekas. tegenover inkomsten van f 18.322,70 staan uitgaven van f 17.074,15! Een aardig overschotje toch. Over deze en andere zaken besliste destijds de gemeenteraad, die als volgt was samengesteld:

Aan het hoofd van onze gemeente stond voorzitter: C. de Bie, burgemeester.

De raadsleden waren: L. Houtepen, J.B. Peeters, P. Jongenelen, P. Smoor, A. Buckens, G. Mastboom, J. Franken, W. Slooters, J.F. Vlekke en M. Oomen.

Deze raad kwam regelmatig, ongeveer om de twee maanden bijeen voor een vergadering in het raadhuis. Deze vergaderingen waren overdag.

Ook toen al waren er problemen bij de woningbouw. Om daar een eind aan te maken besloot de raad op 23 april om een kaart te laten maken, waarop de rooilijn aangegeven zou worden, zodat iedereen wist tot hoever hij van de weg af mocht bouwen.

J.B. Peeters werd herkozen tot wethouder en als lid bij het algemeen armbestuur.

Het gemeenteverslag van dat jaar geeft aan dat op 1 januari 1890 de gemeente Oud en Nieuw Gastel 3.978 inwoners had.

Er kwamen enkele gevallen van typhus voor, maar de gezondheid werd bevorderd door de goede verzorging van de zusters in het ziekenhuis (het latere schippersinternaat, aan de Veerkensweg P.P.).

Uit De Grondwet (voorloper van het Brabants Nieuwsblad) halen we enkele berichten; Op 9 mei is de eerste steenlegging van het patronaatsgebouw van de Gastels Fanfare en Mannenkoor (harmoneiezaal aan Kerkstraat 27).

Op 12 juni is er een bijeenkomst om te komen tot de oprichting van een Harddraverijvereniging. Een van de voormannen hiervan is J. Brocatus. Er worden statuten vastgesteld en in het bestuur komen; G. Mastboom, J.F. Vlekke, P. Smoor (waar zagen we die namen ook al?) en (als niet-raadsleden) F. van de Vaart, L. Dam en P. Verheyen.

In het oog valt ook een huwelijksadvertentie van Dr. J. Dautzenberg en A. van de Veken op 3 juni.

De harddraverij treedt al gauw naar buiten op een terrein van Rademakers. Voor de drank wordt gezorgd door de als bekwaam bekend staande J. van Kalmthout.

De krant van 13 juni vermeldt dat er brand geweest is in het huis van A. Rockx. Dit huis werd bewoond door voerman A. van Zimmeren. Het huis brandt tot de grond toe af, waarbij enkele runderen en een varken in de brand omkomen. Het huis was verzekerd voor f 2.600,-, maar het vee was onverzekerd. De oorzaak is onbekend.

GASTEEL, 8 Oct. In den nacht van Zondag op Maandag 11., is de bekende herberg *het Jagertje*, tusschen deze gemeente en Rozendaal, tot op den grond toe afgebrand. De oorzaak van den brand weet men niet op te geven, doch men meent aan kwaadwilligheid te moeten denken. Van het huisraad werd niets gered, terwijl een vierjarig paard en een paar varkens in de vlammen omkwamen. Het overige vee was gelukkig niet op stal.

Alles was verzekerd, doch zeer laag.

Uit De Grondwet

van

9 - 10 - 1890

— De directeur der Gastelsche Beetswortel-suikerfabriek te Stampersgat, de heer J. F. Vlekke, bracht dezen zomer een bezoek aan de veiligheidstentoonstelling te Amsterdam. Nu de campagne begonnen is, kan men zien, dat dit bezoek niet zonder vrucht gebleven is. Met zijn gewone bewonderenswaardige voortvarendheid heeft de directeur nog vóór deze campagne, het nieuwe, dat te Amsterdam te zien was, zooveel mogelijk ingevoerd. De vliegwielen en drijfwerken zijn van doelmatige beschutting voorzien; de drijfriemen zelf loopen thans door gaten, waardoor alle gevaar voorkomen wordt; de spiekappen aan de riemschijven zijn eveneens bedekt. Verder is de voornaamste voedingsmachine in het ketelhuis ingericht om in tijd van nood als stoombrandspuit dienst te doen. Ook is in den kalkhoven het hijschtoestel, waarmee kalk en cokes worden opgevoerd, veel doelmatiger ingericht en voorzien van een zelfwerkende kap, die de opening in den zolder afsluit.

Bij het begin dezer campagne zijn tevens de nieuwe schaftlokalen in gebruik genomen. De lokalen vormen op zich zelf een net gebouw en voldoen ten zeerste aan het doel, voor 't welk zij zijn gebouwd.

Ook staat er eenbericht in over de oprichting van een vereniging ter aankoop van steenkool.

Bovengenoemde mevrouw Dantzenberg krijgt een bronzen beeld "Angelus" naar een schilderij van Millet aangeboden door Gastels Fanfare en Mannenkoor.

In augustus wordt tijdens de kermis de harmoniezaal voorlopig geopend om koffie te schenken.

De harmoniezaal wordt op 14 september in gebruik genomen.

In de nacht van 5 op 6 oktober brandt herberg Het Jagertje aan de weg van Gastel naar Roosendaal tot de grond toe af. Van de huisraad is niets gered. Ook komen een vierjarig paard en een paar varkens om. De schade wordt vastgesteld op f 5.500,-. Er bestaat een vermoeden dat er kwaadwilligheid in het spel is. In 1890 wordt behalve de harmoniezaal nog een ander (voor Gastel) belangrijk gebouw in gebruik genomen. Aan de Veerkensweg (nu nr. 2) wordt in 1889 een begin gemaakt met het bouwen van een nieuwe pastorie voor de parochie St. Laurentius. Deze wordt opgericht ter vervanging van de oude pastorie aan het eind van de Dorpsstraat. Voor het bouwen van deze pastorie kreeg het kerkbestuur machtiging van Bisschop Leyten van Breda bij schrijven van 12 februari 1889.

Er wordt een ontwerp gemaakt door de destijds bekende architect P. van Genk uit Etten. De bouw vindt plaats op grond van de familie Blankers. Deze familie had die grond weer zelf aangekocht en doorverkocht aan het kerkbestuur onder beding dat er een pastorie op zou komen. Op 4 juni 1889 volgt de aanbesteding, waarbij 8 aannemers, waaronder een Gastelse combinatie inschrijven. De bouw wordt gegund aan aannemer C. Bastiaansen uit Bergen op Zoom. Joh. Moerbeek en Henricus Moerbeek uit Bergen op Zoom staan hoofdelijk borg voor de aannemer. De aanneemsom is f 24.591,-.

Op 27 augustus 1889 wordt de eerste steen gelegd. Links staat: De eerste steen aan deze pastorie is gelegd door den Z.E.W. heer Pastoor R. van Aalst ord. Cist. den 27 augustus 1889. Rechts staat: Het kerkbestuur van O. en N. Gastel De Heeren J. van Mechelen, P.J.F. Verlinden W.J. Slooters P.A. Jongeneelen. In het voorjaar van 1890 wordt het gebouw in gebruik genomen. De bestemming pastorie is in 1981 gewijzigd. In dat jaar betrokken de parochiegeestelijken een nieuwe pastorie aan de Korte Dreef en werd het gebouw verbouwd tot gemeentehuis. Het werd als zodanig in gebruik genomen in juni 1982.

BESTEK EN VOORWAARDEN

waarnaar onder nadere goedkeuring zal worden aanbesteed: **Het bouwen eener Roomsch-Katholieke PASTORIE te Oud-Gastel (NOORD-BRABANT), en het leveren van Materialen daartoe benodigd.**

Voorloopige Beschrijving.

Men bedoelt door deze aanbesteding: het bouwen van voornoemde Pastorie te *Oud-Gastel*, volgens het bijgevoegd plan en onder de directie en het opzicht van den ondergeteekende, Architect.

De werken voor de uitvoering van dit ontwerp worden in massa aanbesteed met bijlevering van al de materialen, zoodat de Aanbesteders geen onvoorziene werken hoegenaamd zullen aanvaarden.

De maat en het gewicht in dit Bestek omschreven is de Meter en het Kilogram met hunne onderdeelen.

Het peil, voor dit werk bepaald, is de bovenkant van den voordeurdorpel der Pastorie, deze dorpel komt M. 0.70 boven het hart van de straat van den voorgevel der keuken.

De Aannemer moet alle Rijks- en Gemeenteverordeningen nakomen, hij blijft verantwoordelijk voor de gevolgen van verzuim onder dit opzicht; en mochten hierdoor kosten ontstaan, dan zullen die van zijne betalingstermijnen worden ingehouden.

De Aannemer zal, na de goedkeuring der aanbesteding, een kopie der teekeningen, op linnen, en van het Bestek naar die der echte stukken maken, waarnaar hij zal moeten werken. De echte stukken blijven onder berusting van den Architect, deze moeten binnen eene maand gecoëpiëerd zijn en voor origineel even als het Bestek geteekend worden.

Het terrein voor de te bouwen Pastorie moet gedurende de werkzaamheden van de straat afgesloten worden. De Aannemer zal bouwen een kalkloods die de noodige afdeelingen bevat tot berging van tras, kalk, enz. Verder ook een goed ingericht lokaal voor de Directie, voorzien van teekentafel en teekenbehoeften, stoelen en kast, bovendien een timmer- en bergloods, voor zoover en waar noodig. Nog zal de Aannemer zorg dragen voor behoorlijke verwarming, verlichting en noodige sluitingen, onder toezicht van de Directie.

Nadere Beschrijving.

AFBRAAK.

De voorwerpen voortkomende van den afbraak zijn ten dienste van den Aannemer en de goede mogen door hem gebruikt worden, op die plaatsen welke hem door den Architect zullen worden aangewezen.

Ontgraving, Aanvulling en Ophooging.

De Aannemer zal op den voor de Pastorie bestemden grond het noodige ontruimen en het terrein met planken omheinen voor het afteekenen der muren, overeenkomstig de daarvan opgestelde teekeningen en uitleggingen door den Architect te geven.

De ontgraving van voornoemde Pastorie moet geschieden tot op den ongeroerden vasten grond. De Aannemer wordt verondersteld dit punt zelve onderzocht te hebben en moet zich hierin aan den Architect onderwerpen.

De Aannemer zal ook de noodige ontgravingen moeten verrichten voor de kelders, regenbak, privaatput en sterfput, volgens opgave, met de verdere leiding voor regenbak, sterfput en gracht, en de welput op de noodige diepte om altijd eene hoogte van M. 1.50 water te behouden.

Wanneer men bij de ontgraving erf, wortels, metselwerk en steenen of andere voorwerpen zoude ontmoeten die den bouw verhinderen, zal de Aannemer gehouden zijn deze weg te nemen en van het werk te verwijderen; de erf moet in den tuin gebracht worden.

Voor een kubieke Meter timmerwerk in dennen- of vurenhout	f	35.—
» » » » schrijnwerk in eikenhout	-	170.—
» » » » » grenenhout	-	100.—
» » » » » vurenhout	-	90.—
» » vierkante » leien	-	1.30
» » » » blauwe plavuizen	-	1.—
» » » » witte tegels	-	3.—
» » » » bepleistering in cement	-	0.75
» » » » » inwendig	-	0.25
» » » » plafonneering	-	0.65
» » » » beschietplanken 2 ^{de} soort	-	1.05
» » » » planken vloeren 1 ^{ste} soort	-	1.15
» » » » verfwerk	-	0.35
» » » » wit fransch vensterglas, dubbele dikte	-	2.50
» » kilogram lood met soldeer	-	0.25
» » » zink » »	-	0.31
» » » gesmeed ijzer	-	0.12
» » » gegoten »	-	0.10
» » strekkende meter kannenbuizen	-	0.75

Onder deze prijzen zijn begrepen alle leverantiën, transporten, speciën, bewerking, enz.

Opgesteld door den ondergeteekende, Architect. *LEUR* bij *Breda*, 1 Mei 1889.

P. J. VAN GENK.

MODEL VAN INSCHRIJVINGSBILJET.

De ondergeteekende (voornaam, naam, beroep en woonplaats) verklaart het werk van de Roomsche-Katholieke Pastorie te *Oud-Gastel* (Noord-Brabant) en leverantie, omschreven in het bestek van 1 Mei 1889, opgemaakt door den Architect *P. J. VAN GENK* te *LEUR*, Noord-Brabant, ten behoeve van het R. K. Kerkbestuur te *Oud-Gastel*, onder de voorwaarden in dat bestek omschreven aan te nemen voor de som van (De som voluit geschreven in letters) en de mede ondergeteekenden (voornaam, naam, beroep en woonplaats) verklaren zich, volgens bovengenoemd bestek, te stellen elk als hoofdelijke borg of medestander.

Aldus gedaan en geteekend 4 Junij 1889.

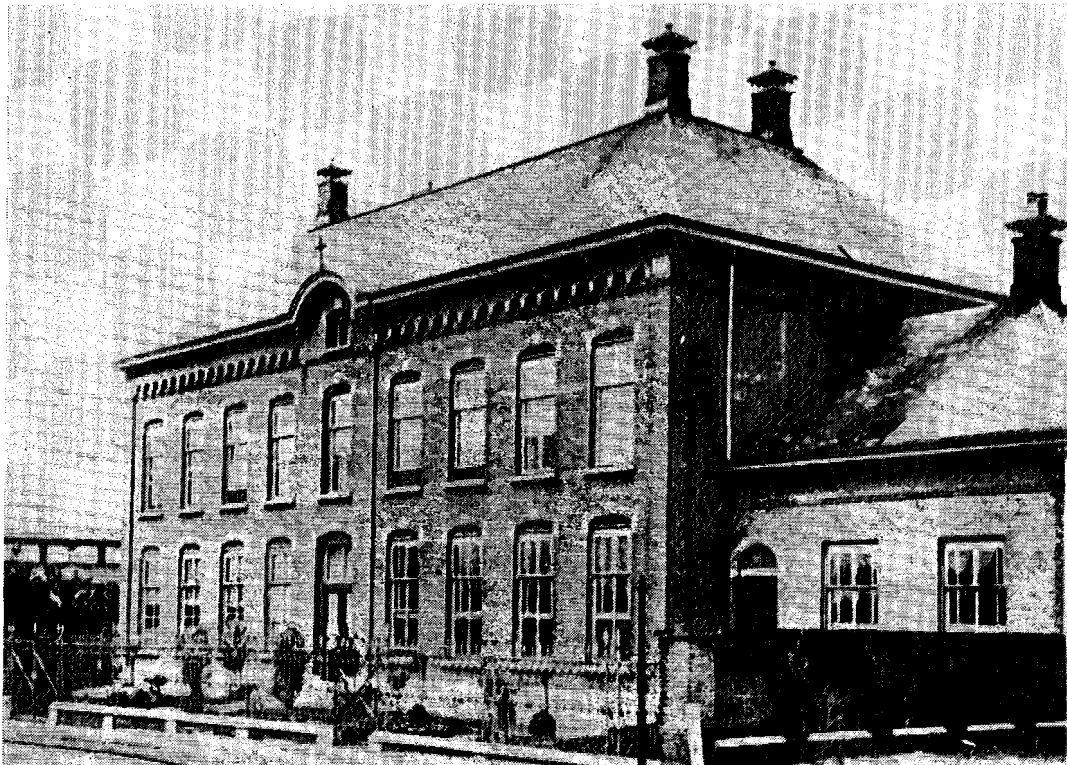
De Borgen of Medestanders

De Aannemer

Gedeelten uit het bestek van de pastorie 1889 .

De ondergetekende Cornelis Bastiaansen
 aannemer wonende te Bergen op Zoom, verklaart
 het werk van de Roomsche Katholieke Pastorie te
 Oud-Gastel (Noordbrabant) en leverantie, omschreven
 in het bestek van 1 Mei 1889. Opgeaanikt door den
 Architect P. J. van Gent te Sint Noordbrabant
 ten behoeven van het R. K. Werkbestuur te Oud-
 Gastel onder de voorwaarden in dat bestek om-
 schreven aan te nemen voor een som van
 Veeren twintig duizend vijf honderd en een en
 negentig gulden. Te weten f 24591.00
 De mede ondertekende Johannes Moerbeek
 Mr. Timmerman en Henricus Moerbeek
 Rentmeester beide wonende te Bergen op Zoom,
 verklaren zich volgens bovengescreven bestek te stellen
 elk als hoofdelijke borg of medestanders
 Aldus Gedaan en geteekent den 11 Junij 1889
 De Borg en medestanders, De aannemer
 J. Moerbeek C. Bastiaansen
 H. Moerbeek

Aannemingsverklaring voor de bouw van de pastorie.

De pastorie aan de Veerkensweg (1890-1981). Na verbouwing momenteel in gebruik als gemeentehuis . Opname ca. 1906 . Op de achtergrond staat de noodkerk , die tijdens de afbraak en opbouw van de St. Laurentiuskerk (1905-1907) gebruikt werd

Bronnen:

De Grondwet jaargang 1890

Gemeentearchief Oud en Nieuw Gastel inv.no. 271 jaarverslag 1890

Archief R.K. kerkbestuur St. Laurentius Oud Gastel inv.no. 111
pastorie

A. Delahaye; Gastel Land van Abten en Markiezen

A. de Boer en anderen; Moderne Geschiedenis van Nederland; Elsevier; Amsterdam; 1965

A. Timmermans; Van Pastorie tot Secretarie; 1982

P. PEETERS

OUD, DE DUVEL IS OUD!

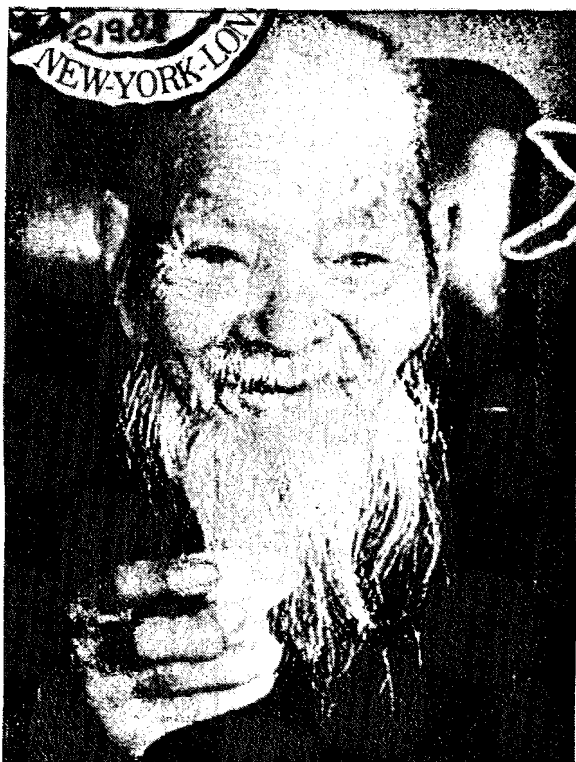
Dit is een heel bekend gezegde dat nog veelvuldig gebruikt wordt. Op de dag van vandaag staat het bereiken van een hoge leeftijd nog al in de belangstelling.

Zo zijn er momenteel ongeveer 790 mensen in Nederland die de leeftijd hebben bereikt van 100 jaar en ouder.

Volgens deskundigen is 120 jaar wel absoluut het maximum voor het menselijk lichaam.

Dat Methusalem wel 1000 jaar werd kunnen we uiteraard wel naar het rijk der fabelen verwijzen.

Toch als men de media moet geloven dan houdt het met 120 jaar echt niet op.

Oudste mens ter wereld

GER: TE ASAN (JAPAN).
Juni 1865

+ 21 FEBRUARI 1986

LEEFTIJD : 120 JAAR EN
237 DAGEN

Hij drinkt zijn glas sake heel langzaam, maar uiterst beheerst en zonder met zijn handen te trillen. Zijn gezicht met onopvallende rimpels straalt. In niets lijkt Shigeschiyo Izumi op een stokoude man. Toch is de Japanner al 117 jaar. En dat feit bezorgde hem een plaats in het Guinness Book of Records. Want Izumi is de oudste mens ter wereld.

Op de volgende bladzijden volgen enige "records" uit weekbladen die men nog al eens met een korreltje zout moet nemen!

**Van
kinderslaaf tot
Wildwest-bandiet
en fiere
gepensioneerde:
Charlie Smith (136)**

OUDER DAN JE DENKT

De fiere zoon van de legendarische Indianenhoofdman «Sitting Bull» bereikte de respectabele leeftijd van 121 jaar.

136-jarige Charlie is het lachen niet verleerd. Op zo'n leeftijd heb je natuurlijk ongeveer alles door ...

mei 1978

Wanneer Charlie Smith op 4 juli aanstaande jarig zal zijn, wordt dit voor hem zijn 136-ste verjaardag. Dit maakt hem wellicht tot de oudste man ter wereld. Charlie verblijft sedert 1974 in een rusthuis voor ouderlingen. Hij werd als slaaf geboren en bracht het van een job als cowboy tot dancingeigenaar. Hij had reeds de meer dan respectabele leeftijd van 115 jaar, toen hij nog werkte als sinaasappelplukker. Toen de plantage-eigenaar hem zijn inschrijvingskaart voor de sociale zekerheid vroeg, werd men er zich van bewust dat men met een uitzonderlijk individu te maken had. Toen de gezondheidsdiensten de leeftijd van Charlie verifieerden kwamen ze tot de constatacie dat hij geboren was in het huidige Liberia in 1842 vanwaar hij als slaafje verscheept werd. Het Amerikaanse magazine 'LIFE' beweerde onlangs het verkoopdocument gevonden te hebben waaruit kon opgemaakt worden dat Charlie verkocht werd in New Orleans op 4 juli 1854 aan een rancher uit Galveston. Charlie beweert dat hij voordien Mitchell Watkins heette. Zijn meester, wiens naam hij kreeg 'Charlie Smith' nam het kleine negerjongetje bij zich in huis en voedde het op met zijn eigen kinderen. Na de dood van zijn 'meester' en zijn stiefvader Charlie werd hij de rechterhand van de beruchte outlaw Jessie James. Daarna werd hij jager. In die tijd kreeg hij de bijnaam 'Trigger Kid' (De Schietgrage). Rond de eeuwwisseling werd hij cowboy. Om uiteindelijk op zijn 115-de opnieuw op een plantage te belanden. Het record van 'oudste mens ter wereld'

stond tot voor kort op naam van de zoon van de beroemde Indianenhoofdman 'Sitting Bull'. 'Sitting Bull' jr. (Zittende Stier) bereikte de leeftijd van 121 jaar. Hij was negentien toen zijn vader, de beroemde leider van de Sioux Generaal Custer ontmoette bij de beruchte slag van 'Little Big Horn'. Op het einde van zijn dagen was hij nog bijzonder lucide. In 1976 werkte hij nog mee aan een televisieserie waarin hij tijdens de opnames zijn been brak. Toen een ambulanceauto hem kwam halen maakte hij de opmerking dat hij van geen automobielen wilde weten. 'Breng me weg met een paard', vroeg hij. 'Sinds mijn vijfde jaar zit ik in het zadel'. Het leven van de 'chief' is altijd bijzonder mysterieus geweest, en niet alleen omwille van zijn hoge leeftijd. Alvorens zich volledig terug te trekken in het 'Sunnyside Nursing Center' in Torrance in California waar hij verzorgd werd door een knappe 22-jarige verpleegster Carol Tyson akteerde hij nog in de klassiek geworden western 'Wagon Train' van John Ford. Net als de nu 136-jarige ex-negerslaaf 'Charlie Smith' was 'Sitting Bull' een legende. Tevens vormden ze een toeristische attractie in Florida, net als de bekende cyprestuinen, of Disneyland. De nog 'vitale' Charlie Smith houdt van belangstelling. Hoewel hij tijdens de conversatie met zijn nieuwsgierige en bewonderende bezoekers meer dan eens in slaap durft dommelen. 'Dat komt doordat ik een dagje ouder word', grijnst hij dan meestal bij zijn ontwaken...

160~jarige rookt 100 sigaretten per dag

Juni 1979.

Natuurlijk heeft u ook het voornemen gemaakt om met ingang van het nieuwe jaar niet meer te roken. Heel verstandig, want u bent waarschijnlijk niet zo'n medisch wonder als de Braziliaanse kettingroker Manoël de Moura.

Dokter Francisco Luz geeft eerlijk toe dat hij er niets van begrijpt. „Zijn geboortebewijs is uitgegeven op 25 maart 1819 door de bevoegde autoriteiten van de staat Rio Grande do Sul. En dat betekent dus dat Manoël de Moura nu 160 jaar oud is. En daarbij is de man nog supergezond ook. Zijn bloeddruk is volkomen normaal en hij heeft het hart van een twintigjarige. Voor zover ik kan nagaan komt zo iets waarschijnlijk in de hele geschiedenis van de medische wetenschap niet voor. Iedere bejaarde in mijn praktijk kent Manoël. Ze weten heel goed dat hij al een oude man was toen ze zelf nog kinderen waren. Zijn papieren zijn in orde. Theofilo Salamao, wethouder van de stad Pelotas, heeft

daarnaar een grondig onderzoek ingesteld. Manoël is inderdaad 160 jaar oud. En zo gezond als een vis. Voor mij is het een compleet raadsel.”

De onwaarschijnlijk oude man die volgens dorpssgenoten de laatste 70 jaar nauwelijks veranderd is — „Hij loopt alleen iets meer gebogen,” zegt de oude-burgemeester van het stadje Cerrito Alegre — is

er zelf van overtuigd dat hij zijn extreem hoge leeftijd aan zijn eenvoudige manier van leven te danken heeft.

„Ik ben mijn hele leven boerenknecht geweest en het land ben ik altijd trouw gebleven. Dingen laten groeien, dat is het mooiste wat er is. Een keer in mijn leven ben ik naar de bioscoop geweest en ik heb ook een keer naar de televisie gekeken, maar ik begreep er niets van. Bezittingen heb ik niet en ik maak me nergens bezorgd over. Ik eet heel matig, maar ik ben wel verslaafd aan sigaretten.

gewoonlijk paf ik dagelijks zo'n tachtig tot honderd sigaretten weg.”

Manoël werkt nog iedere dag op het bedrijf van Ary Lemos die hem een toegewijde en betrouwbare kracht vindt.

„Hij hakt hout, schoffelt, plant en wiedt. De jongelui hier uit de buurt gooien er de pet naar, maar Manoël weet nog altijd van aanpakken. Aan zijn gezichtsvermogen mankeert nog niets. Hij steekt zonder moeite een draad door het oog van een naald.”

De Braziliaanse overheid heeft zijn uitkeere onderdaan sinds kort een uitkering van vijftig gulden per maand toegekend. Manoël is er niet van onder de indruk.

„Er zijn geen familieleden meer van me in leven en ik ben nooit getrouwd geweest. Meer dan een kop koffie en een sigaret heb ik niet nodig.”

Ilyas Dzhafarov (120) werkte zijn hele leven in de open lucht.

135-Jarige overleden

CAIRO (AFP) - In een dorp in de Egyptische Nijldelta is donderdag de 135-jarige Mohamed Mitmouh overleden. Zijn oudste zoon is 95 jaar. Mitmouh was vader en grootvader van 287 kinderen en kleinkinderen en toen hij 120 was maakte hij nog een pelgrimstocht naar Mekka. Mitmouh rookte niet en dronk noch koffie noch thee.

31 JANUARI 1986

GEBOREN IN 1866 TE

YANSAG IN DE SOVJET-
REPUBLIEK AZERBAIDZJAN

In Nederland kennen we dergelijke leeftijden niet.

Het record staat op naam van Jean Michael Reijkskens.

Hij overleed op de hogere ouderdom van 111 jaar, 7 maanden en 28 dagen.

Deze records echter worden hier pas geregistreerd vanaf 1811

Oudste (111) overleden

♦De oudste inwoner van Nederland, Jean Michael Reijkskens, is zondag op 111-jarige leeftijd overleden. Dat heeft de directie van bejaarden-centrum Avondzon in Dordrecht gisteren bekendgemaakt. Reijkskens verbleef sinds 1976 in Avondzon. 's Lands oudste inwoner, geboren op 11 mei 1878 in het Belgische Genk, kwam als negentienjarige naar Nederland. Oudste inwoner is nu mevrouw Trijntje Jansma-Boskma uit Veenwoudsterwal in Friesland. Zij is op 3 februari 1882 geboren. Oudste man is nu Cornelis Jansen, geboren op 22 fe-

bruari 1884. Hij verblijft in Huize Merefelt in Veldhoven. Foto ANP

7 JANUARI 1990

dus toen de burgerlijke stand werd ingesteld. Dat er dus vroeger ook al uitzonderingen waren kon men een paar jaar geleden lezen in het B.N. van 20 november 1987. Daar stond namelijk het volgende stukje in.

'Voorouder werd ruim 112 jaar'

ROOSENDAAL - „Mevrouw C. van Druten-Hoogakker uit het Betuwse Randwijk, die gisteren 111 jaar is geworden, is niet de eerste inwoner in ons land die die leeftijd bereikt. De grootvader van mijn grootmoeder van vaders kant is 112 jaar en twaalf dagen oud geworden.”

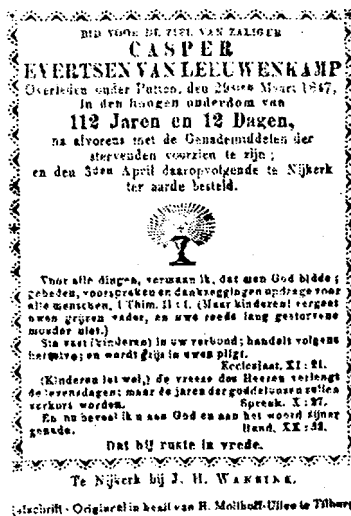
Dat zegt de Roosendaalse mevrouw C. Mulders-Ultee. Ze toont de afdruk van een bidprentje uit 1847. Daar staat op te lezen dat Casper Evertsen van Leeuwenkamp op 29 maart 1847 onder Putten (Gelderland) is overleden 'in den hoogen ouderdom van 112 jaren en 12 dagen'.

Twaalf jaar geleden vond de familie Mulders tussen oude familiefoto's een afdruk van het bidprentje en een artikel uit de Volkskrant. Dat stukje, geschreven door Pennewip, gaat eveneens over de hoogbejaarde man uit Putten.

Leo Bisterbosch, een Amsterdamse handelaar in oude boeken en prenten, vond het bidprentje tussen een

boek. Hij heeft de gegevens gecontroleerd bij de burgerlijke stand in Putten. Casper van Leeuwenkamp is in 1735 geboren in Oosterangeldorf, waarschijnlijk een gehucht in Gelderland vlakbij de Duitse grens. De data in het dodenregister van de parochie kloppen met die op het bidprentje.

Opmerkelijk is dat Van Leeuwenkamp een zo hoge leeftijd heeft bereikt in een tijd dat de mensen gemiddeld niet ouder werden dan 45 jaar. Hij was houtsnijder en klompenmaker. Hij maakte nog sierklompen toen hij honderd jaar was.

Eeuwelingenklassement

Het Nederlands eeuwelingenklassement volgens het Groot Guinness Record Boek:

1. Jean Michael Reyskens, geboren op 11 mei 1878. 111 jaar.
2. Christina van Druten-Hoogakker, geboren op 28 november 1876, overleden op 8 december 1987. 111 jaar.
3. Margaretha Eljken, geboren op 13 november 1875, overleden op 1 mei 1986. 110 jaar.
4. Petronella Maria Ribbens-Verstallen, geboren op 2 februari 1873, overleden op 22 juni 1983. 110 jaar.
5. Gerarda Hurenkamp-Bosgoed, geboren op 5 januari 1870, overleden op 25 mei 1980. 110 jaar.
6. Geert Adriaans Boongaard, geboren op 23 september 1869, overleden op 3 februari 1979. 110 jaar.
7. Frederika Louiza van Asselt-Benkemper, geboren op 16 november 1874, overleden op 27 december 1984. 110 jaar.
8. Wilhelmina Cammel, geboren op 8 januari 1871, overleden op 24 januari 1981. 110 jaar.
9. Christina Karnebeck-Backs (Christsemeuse), geboren op 8 oktober 1849, overleden op 7 oktober 1959. 110 jaar.
10. Mathildis Josephina Hubertina de Jong-Stenten, geboren op 27 februari 1878, overleden op 4 januari 1989. 109 jaar. Mevrouw De Jong woonde in Roosendaal.

Adriaan van den Bosch eerste eeuw-oude Standdaarbuitenaar

4 juni 1979

(Van onze verslaggever)
STANDDAARBUITEN – De kinderen, verdere nakomelingen en aangetrouwden, de mede-bewoners van bejaardenhuis De Blomhof en vele andere inwoners van Standdaarbuiten hebben Adrianus (Adriaan) van den Bosch maandag getraceerd op een uitbundig honderdste verjaardagsfeest. De geboren en getogen Standdaarbuitenaar nam het langdurige huldebetoon dankbaar en vrijwel onvermoeibaar in ontvangst. Voor zover bekend, heeft de heer Van den Bosch als eerste inwoner in de geschiedenis van Standdaarbuiten het honderdste levensjaar bereikt. Omdat hij amper gebukt gaat onder de kwalen van de ouderdom en een goede gezondheid bezit, verwacht hij het aardse bestaan nog geruime tijd te kunnen voortzetten: „Als ik niet dood ga, word ik zo oud als Methusalem”. Deze Bijbelse figuur haalde de gezegende leeftijd van 969 jaar...

Voor de feestelijk versierde toegang tot het bejaardenhuis verzamelden zich op tweede pinksterochthonderden mensen om de oudste dorpsbewoner te komen feliciteren. Harmonie „Oefening”, drumband KMG en majoretten brachten Adriaan van den Bosch een grootse hulde, waarvoor hij zelf een dankwoord sprak. Tijdens de officiële receptie veranderde De Blomhof in een druk bevolkt centrum. Burgemeester P. Hamel bood, behalve zijn gelukwensen, ook het gemeentelijk wapen in glas-in-lood aan, en overhandigde voorts het geboortebewijs van de ingezetene, dat met de hand herschreven is, en een kist sigaren. Schriftelijke felicitaties waren er van koningin Juliana en commissaris der Koningin J. van der Harten. Onder de talrijke bezoekers bevonden zich vertegenwoordigers van de plaatselijke en provinciale bejaardenbond en van de Rabobank, waarvan de 100-jarige al 70 jaar lang (sinds de oprichting van de Boerenleenbank) lid is.

Adriaan van den Bosch werd geboren op 4 juni 1879, toen de gemeente Standdaarbuiten amper de helft van het huidige inwonertal kende. Hij woonde liefst 77 jaar in zijn geboortehuis, aan de Molendijk 47 tussen Standdaarbuiten en Zevenbergen. Op zijn veertiende jaar, in 1893, werd hij knecht bij een boer. In 1905 overkwam zijn vader, eveneens agrariër, een ongeluk en nam hij thuis het werk over. De intrede van de landbouwmachines bracht een ommekeer teweeg in het agrarisch bedrijf: het machinaal zaaien en oogsten werd eerst toegepast voor ruwe granen als haver en gerst. Adriaan specialiseerde zich in andere gewassen: vlas en blauw maanzaad. In 1928 ging hij over op een ander beroep: suikerbietenant voor de CSM, in welke functie hij tot 1 januari 1959 (hij was

• Adriaan van den Bosch, oudste inwoner van Standdaarbuiten, 66k in de historie.

toen al bijna 80!) werkzaam bleef.

Kort tevoren, in 1957, waren hij en zijn vrouw verhuisd van de Molendijk naar de Dr. Poelsstraat in de kom van Standdaarbuiten. Het echtpaar kreeg negen kinderen: zes dochters, van wie er één is overleden, en drie zoons. Mevrouw Van den Bosch overleed in 1988 op 77-jarige leeftijd. Op 19 oktober 1973 nam Adriaan (die alle jaartallen exact kent) zijn intrek in het nieuwe bejaardenhuis De Blomhof, waar hij 't enorm naar zijn zin heeft. „Ik heb hier goede verzorging en goed te eten. De directrice is als een eigen zuster voor me. Wat kan ik me nog meer wensen?“, zegt de tevreden bewoner. Hij ontvangt geregeld bezoek van zijn kinderen, 35 kleinkinderen en 10 achterkleinkinderen en „kuiert“ voortdurend door de fraaie tuin achter het tehuis.

Familiediner

Adriaan van den Bosch werd maandag, opvallend genoeg, nauwelijks moe van de grote feestdrukte. Komende zaterdag gaat hij met de drie opvolgende generaties van zijn familie, samen zo'n 80 man sterk, dineren in Oudenbosch. Levensgenietter als hij is, hoopt hij nog tal van vrolijke en smakelijke feestpartijen mee te mogen maken.

19 aug. 1988 De oudste

John Evans vierde gisteren zijn honderdenelfde verjaardag en kan zich met recht 's werelds oudste noemen. Hij woont in Wales bij zijn 77 jaar oude zoon

♦ Evens en diens vrouw.

Pas toen hij 73 was, gaf John zijn baan als mijnwerker op. Hij rookt niet en drinkt niet, dus daar kan hij zijn respectabele leeftijd niet aan te danken hebben. Maar eten doet hij des te liever en daar is hij op zijn ouwe dag zelfs trots op.

Brabants oudste

De recordstrijd om de oudste inwoner van Nederland ligt weer in ieders mond, nu gisteren de Roosendaalse Mathilde de Jong-Stenten haar 109e verjaardag vierde. Daarmee blijft ze Brabants oudste inwoner en is ze nog nèt iets te jong om de oudste van het heel het land te zijn. Dat is momenteel de drie maanden oudere mevrouw M. Eijken uit Hoorn.

Tot nog toe blijft de Steenbergse Cornelia La Fors dus de laatste Westbrabantse die het met haar 109 jaar en zeventien dagen wist te schoppen tot Nederlands oudste. Cijfers waarover Mathilde de Jong-Stenten zich gisteren geen minuut om bekommerde.

Daarvoor had ze het te druk met het in ontvangst nemen van de felicitaties, die traditiegetrouw niet alleen van familie en vrienden kwamen. Uiteraard kwam ook de Roosendaalse burgemeester Schneider, die al een flink bloemstuk vooruit had gestuurd, even langs.

Er was ook een gelukstelegram van koningin Beatrix en dat is haar niet ontgaan. Volgens een aangetrouwde kleindochter leest mevrouw De Jong nog regelmatig: „Bijvoorbeeld de postordergids. En die voorziet ze van commentaar over wat ze wel of niet mooi vindt.

In haar versierde rolstoel, geflankeerd door haar enige twee nog in leven zijnde kinderen, maakte Mathilde de Jong-Stenten gisteren inderdaad een kwieke indruk. Ofschoon enigszins doof had de feesteling goed in de gaten dat het ontspanningskoor van het Roosendaalse bejaardentehuis De Brink voor haar het Lang Zal Ze Leven liet klinken. Terwijl ze genoeglijk in het rond keek, tikte de eeuweling met haar handen mee op de maat van de muziek.

Mathilde de Jong-Stenten was ook voor Oud Gastel geen onbekende, ze was er vele jaren de "vroedvrouw" (verloskundige). Ze was gehuwd met Jacobus de Jong geboren te Gastel 9 januari 1867.

Jac. de Jong was onderwijzer aan de openbare school in de Steenstraat van februari 1888 tot aan zijn overlijden op 12 januari 1917.

109 jaar!

27 FEBR. 1985

Na een arbeidzaam leven als verloskundige, vol zorg en toewijding voor haar familie, is heden, voorzien van het laatste H. Sacrament, na een liefdevolle verzorging in Huize De Brink, in de gezegende leeftijd van bijna 110 jaar, vredig van ons heengegaan, onze lieve moeder, grootmoeder en overgrootmoeder

**MATHILDIS JOSEPHINA
HUBERTINA STENTEN**

weduwe van

Jacobus Guilhelmus de Jong

geboren te Antwerpen 27 februari 1876,
overleden te Roosendaal 4 januari 1986.

Begiftigd met het Erekruis
Pro Ecclesia et Pontifice

Roosendaal: J.M. Koning-de Jong

**Roosendaal: M.C.H. Spaapen-de Jong
C.J. Spaapen**

Terneuzen: D. de Jong-van der Poorten

**Breda: M. de Jong-Alders
kleinkinderen en
achterkleinkinderen**

Roosendaal, 4 januari 1986.

**Huize De Brink,
Melis Stokelaan 5.**

**Corr.adres: Burg. Prinsensingel 94,
4701 HP Roosendaal.**

De eucharistieviering zal plaatshebben op woensdag 8 januari om 13.15 uur in de kapel van De Brink, waarna om 14.45 uur de crematie zal plaatsvinden in het crematorium te Breda, ingang Tuinzigtlaan.

Avonddienst ter intentie van moeder op dinsdag 7 januari in de kapel van De Brink om 19.00 uur. Daarna is er gelegenheid tot afscheid nemen van haar in het mortuarium, aldaar.

Schriftelijke condoléances voor aanvang van beide diensten in de kapel en na de crematieplechtigheid gelegenheid tot condoleren in restaurant „De Boswachter”, Nieuwe Dreef 4, Breda.

Mocht u onverhoopt geen rouwbrief hebben ontvangen gelieve dan deze advertentie als zodanig te beschouwen.

De eerste eeuweling die Oud Gastel kende was de weduwe Johanna Jacobs-Swagemakers. Geboren te Nieuw Vossemeer op 22 mei 1829. Zij overleed op de leeftijd van 101 jaar en 8 maanden op 8 februari 1931. Zij was een van de vijf kinderen van Matthijs Swagemakers en Anna Schillemans.

In het jaar negentien honderd vijftien den *Levende, December*
 , zijn voor mij Ambtenaar van den Burgerlijken Stand, der gemeente

NO 84. OUD EN NIEUW-GASTEL, verschenen:

Johanna van Gastel oud *65* jaren, van beroep *broodbakster*
 wonende *alhier*
 en *Martinus Josephus Futsse*
 oud *65* jaren, van beroep *smid*.
 wonende *alhier*
 die ons verklaarden, dat *Johanna van Gastel, oud honderd*
jaar, geboren te Rupe, vroegere alhier,
thans beroep, weduwe van Adrianus van
Erkel, dochter van wijl. Pieter van Gastel
en Cornelia Stoffelen, is overleden, alhier
te, zesde, december negentienhonderd vijftien
des dondags om half negen, uur.

Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen.

P. H. H. H.
16 Pieterse

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand,

[Handwritten signature]

De tweede was de weduwe Johanna van Eekelen-van Gastel, geboren te Rucphen op 7 januari 1815. Zij overleed te Gastel op de leeftijd van 100 jaar en 11 maanden op 6 december 1915. Zij was een van de vijf kinderen van Pieter van Gastel en Cornelia Stoffelen.

Nummer drie was Maria Kouwenberg. Zij was geboren te Essen (B) op 3 januari 1747. Ze overleed op de leeftijd van 102 jaar op 6 januari 1849. De eerste echte Gastelaar die de leeftijd van 100 jaar bereikte was Kees Rijsdijk, zoon van Adriaan Rijsdijk, geboren te Gastel op 20 januari 1829 en Laurina van Gils, geboren te Halsteren op 12 oktober 1828. Kees is geboren op 29 augustus 1857 en was hun tweede kind. Kees Rijsdijk was een kleine vijftig jaar bakker en reed vele jaren door Gastel met de bakkerskar. In 1957 werden er festiviteiten gehouden ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van Kees Rijsdijk.

25 augustus 1957 : Kees Rijsdijk doet de aftrap bij de voetbalwedstrijd: team BBA en Vosa uit Antwerpen.. met o.a. : L. Vrolijk, J Hopstaken, J. van der Heyden en M. Jonkers.

bij gelegenheid v.h. 30-jarig bestaan van gastels lanfare

PROGRAMMA BOEKJE

van het

festival

op 29, 30 en 31 augustus
en 1 september 1957

en van de

feestelijkheden

t.g.v.d.

100ste verjaardag van
KEES RIJSDIJK

Oud-Gastel is trots op hem

Brabants oudste inwoner wordt 103 jaar

Toen de heer Kees Rijdsijk in Oud-Gastel honderd jaar werd, kwam hij voor het eerst in zijn leven op een voetbalveld terecht. Hij was niet alleen toeschouwer bij een wedstrijd tussen veteranen uit zijn geboorteplaats tegen de Belgische club O.L.S.E.A., maar verrichtte toen ook de aftrap voor deze ontmoeting! De eeuwling kreeg daarbij wel een steuntje in de rug van de heer Ko van Peer, maar de trap tegen het bruine monster kwam wel zo hevig aan, dat de bal een flink eind van de krijtlijn rolde. Het voetbaltreffen was een onderdeel van de feestelijkheden die drie jaar geleden te Oud-Gastel waren georganiseerd ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de heer Rijdsijk. Ze praten er in deze plaats nu nog over. Dat de Belgen toen met flinke cijfers wonnen, vonden de vele belangstellenden niet erg. Hun plezier was er meer in gelegen, dat de honderdjarige de aftrap had verricht.

De heer Rijdsijk: vitaal en levendig

Op maandag 29 augustus a.s. hoopt deze nog vitale ingezetene 103 jaar te worden. Zo recht en fier als hij eertijds naar het voetbalterrein stapte, is hij nog steeds.

De heer Rijdsijk, die al eenendertig jaar ten huize van zijn schoonzoon, de tachtigjarige heer S. van As in de Carolinestraat 3 woont, werd te Oud-Gastel geboren. Hij wordt er met veel zorg en liefde omringd en is nog lang niet hulpbehoevend, vertelt zijn zeventigjarige dochter.

De heer Rijdsijk trad op 22 mei 1886 in het huwelijk met Johanna Broos uit Hoeven, die op 3 april 1929 overleed. Uit het huwelijk werden vijf kinderen geboren, waarvan er nog drie in leven zijn.

Meer dan zeventig jaar was de oudste inwoner van Brabant te Oud-Gastel zelfstandig bakker.

Oppasser

Nog heel goed weet hij zich te herinneren, dat hij onder de wapenen moest komen. „Ik was achttien jaar, toen ik voor de dienst werd opgeroepen. Toen ik mij in Willemstad moest melden, deed zich onmiddellijk een grote moeilijkheid voor. Ik was iemand van abnormaal grote afmetingen en de foerier had geen uniform in voorraad die mij paste. Er moest toen een speciaal pakje worden gemaakt, wat mij extra geld heeft gekost.

Drie maanden lang oefende ik met mijn lichter en ik kwam zelfs in Den Helder terecht, waar grote manoeuvres werden gehouden. Terug in Willemstad, bofte ik, want een goede kennis van mij, die buiten het leger stond, had voor mij bij de overste een goed woordje gedaan. Ik werd toen oppasser bij de overste en ik kreeg een goed leventje. Ik poetste zijn schoeik in dienst geweest en per maand ontving 's middags ging ik met zijn vijfjarige dochtertje wandelen. Veertien maanden ben ik in dienst geweest en per maand ving ik van de overste vier gulden voor de goede zorgen. Het leger zelf betaalde tweenvijftig cent per week.

Ik ging met meer dan veertig gulden schuld uit dienst en dat was zeker geen schande. Heel normaal zelfs. Ik heb het bedrag met stukjes en beetjes terugbetaald en voordat ik trouwde, was mijn schuld met het vaderland vereffend!

Slepen

Aan zijn jonge tijd bewaart de heer Rijdsijk vele levendige herinneringen. Hij was zeven jaar oud, toen de heer Vlekke op Stampersgat een suikerfabriek liet bouwen. Kees had toen een functie en was als koewachter hier en daar in dienst. Wat later ging hij met zijn vader op stap om schepen te trekken. De bistenaken, die

op de Roosendaalse Vliet kwamen, waren nog niet uitgerust met motoren zoals tegenwoordig. De vaartuigen werden toen door sterke mannen getrokken. De vader van Kees was ook zo'n figuur en Kees ging mee, om nu en dan een brug te openen.

De heer Rijdsijk meent, dat hij er een uit de vele miljoenen is. Hij wil daar niets meer aan toevoegen, maar is er wel van overtuigd, dat hij een van de weinige mensen is, die zo'n hoge leeftijd bereiken. Hij is zich daar zeer goed van bewust. Het vervult hem zelfs met trots zo oud te zijn. Hij telt met zijn schoonzoon en dochter samen tweehonderddrienvijftig jaar!

De 29e augustus zal niet alleen voor hem een feestdag zijn, maar ook voor zijn kinderen, die dan weer eens bijeen komen.

Zijn kleindochter, die hem dagelijks scheert, zal op die maandagochtend ongetwijfeld extra haar best doen! Iedere avond kijkt de 103-jarige nog naar de televisie, maar 's morgens slaapt hij dan ook uit. Hij rookt zijn pijpje nog, kulert door de tuin en heeft nog onverflauwde interesse voor de dingen, die rondom gebeuren.

Kees Rijdsdijk: de oudste man in Nederland

16 Jan. 1961

Hij wist het zelf niet....

(Van onze correspondent)

oud-gastel, 16 jan. - Hij wist het zelf niet.... Kees Rijdsdijk uit Oud-Gastel - we ontdekten het dezer dagen - is de oudste man van Nederland. „Wat een lisshebbertij”, was de commentaar van de 103-jarige, toen we het hem vertelden.

„Vlak na de Gastelse kermis (29 augustus) wordt ik 104. Er zijn me nog een paar dames voor, maar ik kom vast en zeker een keer boven aan de lijst te staan. Het is gewoon een kwestie van even volhouden....”

Kees Rijdsdijk maakt het nog

uitstekend overigens. Toen we hem opzochten, zat hij aan een kop sterke koffie met een elerkoek. „Ik mag echt niet klagen. Het is nou winterdag en ik blijf wat langer liggen. Ik doe maar net of ik in de W.W. ben. Eruit gevoren. Maar als het zonneke komt, zit ik in de serre en 's zomers sta ik in de tuin. Om een uur of tien gooi ik de dekens opzij. Ik heb niks te verletten. Dan een paar sneden brood met een krib spek of wat zult”. Dat liegt er dus niet om.

Biertje

„Overdag”, vult zijn dochter Marie aan, „vraagt ie ook wel eens naar een flesje bier. Vroeger was dat een kruikske oudbruin, maar op zijn honderdste verjaardag is hij overgestapt naar pils. Vroeg naar bed is er nooit bij. Het is meestal dichter bij elf dan bij tien uur”.

Kees Rijdsdijk heeft nog altijd een levendige belangstelling voor alles en iedereen. Hij praat nog graag met zijn collega's in de ouderdom. Over de oude tijd natuurlijk. Hij is ook goede vrienden met de dokter, die hem geregeld komt opzoeken. „De wekker loopt nog steeds prima”, is de diagnose van de dokter, „ik geef je nog op zijn minst vijf jaar”.

„En daar heb ik toevallig niks op tegen” zegt de oudste man van Nederland. Hij is en blijft een grappenmaker, zegt Oud-Gastel.

Nog meer

Kees Rijdsdijk is sinds 1955 de oudste inwoner van Oud-Gastel. Maar er zijn nog meer veteranen daar. Piet Sniijders van de Roosendaalsebaan bijvoorbeeld, die in mei van dit jaar 97 wordt. Pieter Jan Jonkers van de Rolleweg is bijna 96. Op de Rijpersweg woont Pieter Jan de Bruijn, die in maart 94 wordt. Antonius Olfers, die in de Koelestraat woont, hoort in dit rijtje ook thuis. Hij wordt dit jaar 91. Tot de wat jongeren behoort mej. A. de Waal (Tante Sjo), die ook 90 jaar is. Dan zijn er nog Mej. P. Vroegrijk en de heer P. Broos, die beiden van 1871 zijn.

Kees Rijdsdijk, de aanvoerder van het Gastelse veteranenteam, woont in bij zijn dochter en schoonzoon. Die zijn 71 en 81 jaar....

Kees, vitaal en helder van geest, werd geboren op 29 augustus te Stampersgat, dat toen onder de parochie Gastel viel. Voor dat Stampersgat een parochie werd was Kees reeds in Oud-Gastel, zodat hij dus een rasechte Gastelaar is en geen import.

Ik ben niet van plan het doopceel van de jubilaris te lichten, trouwens wij kennen hem allen en dan zou ik niets nieuws vertellen. Ik vond het wel interessant zijn voorvaderen op te sporen en met de zo vriendelijke hulp van de heren Veraart en Timmermans van het gemeentehuis is me dit gedeeltelijk gelukt. Misschien is 't wel goed, dat de meeste geboorte registers opgezonden zijn want anders waren wij terecht gekomen bij Adam en die kenën wij allemaal al lang.

De vader van de eeuwling was Adrianus Rijdsdijk geboren 20 januari 1829, onder burgemeester de Bie trouwde hij met Laurina van Gils.

De grootvader was Jacobus Rijdsdijk van beroep linnenwever, geboren in 1801, achtereenvolgens huwde hij met Cornelia van Dongen en Johanna v.d. Heyden.

De overgrootvader was Johannes Rijdsdijk geboren in 1765 en gestorven in 1828. Hij was gehuwd met Johanna Appels.

Bid voor de ziel van Zaliger
CORNELIS RIJSDIJK

Weduwnaar van
JOHANNA BROOS

geboren te Oud-Gastel 29 augustus 1857
aldaar overleden 14 februari 1961

Gesterkt door het H. Sacrament der zieken

Op het ogenblik van zijn overlijden was hij de oudste man van Nederland. Welk een leeftijd ruim 103 jaar, en toch wat is het vergeleken bij de eeuwigheid, die altijd duurt en blijft voortduren. Op aarde was zijn lang leven gekroond, voor de hemel heeft hij er parels mee verdiend. Hij heeft het geluk gehad zich goed gereed te kunnen maken voor de overtocht en daarom kon hij in zijn laatste jaren met een gerust hart zeggen: „Wanneer God komt: ik ben bereid”. Hij kende iets van brood, doch waardeerde bovenal het Brood Gods. Toen de priester hem vroeg om O.L. Heer in de laatste H. Teydspijze te ontvangen, was zijn antwoord: „Die is altijd welkom”.

Beminte kinderen, gij hebt het geluk gehad uw vader lang bij u te mogen hebben, hartelijk dank voor de goedheid en de vriendschap die ik altijd heb mogen ondervinden. Bid nu voor mij. En gij mijn dierbare dochter, die mij zoveel jaren een rustige goede oude dag hebt bezorgd, hartelijk dank voor uw grote en onvermoeide toewijding. God moge het u lonen. Vaartwel allen, familie en vrienden, bid voor mij.

H. Joseph, bid voor hem.

H. Tak, koster. Oud-Gastel

grote dankbaarheid aan God, die hem tot in een hoge leeftijd
leven wij U kennis van het overlijden, voorzien van de H.H.
der Stervenden, van onze beminde en dierbare Vader, Behuwd-

Cornelis Rijsdijk

Weduwnaar van

Johanna Broos

in de gezegende leeftijd van 103 jaar.

Amsterdam: C. Rijsdijk

J. Rijsdijk-Loete en kinderen

Oud-Gastel: M. J. van As-Rijsdijk

St. van As en kinderen

Breda: L. Rijsdijk

C. Rijsdijk-Huijpen en kinderen

Naarden: G. F. Antes en kinderen

Oud-Gastel, 14 februari 1961.

Karolinastraat 3.

De plechtige uitvaartdienst, waarna begrafenis, zal plaats hebben
zaterdag a.s. 18 februari, te 10 uur, in de parochiekerk van de H. Laurentius.

Rozenkransgebed wordt gebeden te 7 uur n.m. in de kapel van
Huize „St. Jozef” Veerkensweg 13.

Samenkomst te 9.20 uur ten sterfhulze.

M. v. Overveld, Begr. ondern. Roosendaal

De vijfde eeuweling, ook weer een echte Gastelse is moeder Sophia Franken. Geboren te Oud Gastel als Cornelia Maria Franken, dochter van Johannes Franken, geboren te Zundert op 13 december 1839 en Apolonia Hoppenbrouwers, geboren te Rucphen 22 januari 1834. Cornelia werd te Gastel geboren op 16 juni 1879 als jongste van 10 kinderen. Haar zuster Anna, geboren 13 maart 1863 was de oudste op een na. Zij huwde met Van Mechelen en is de moeder van de zusters en missionarissen van Mechelen uit Gastel. Zij overleed op 29 maart 1958 op de leeftijd van 95 jaar en was in 1957 en 1958 tweede oudste van Oud Gastel.

Foto: PANORAMA Nov. 1980

Dit is de 101-jarige zuster Sophia Franken uit Etten-Leur. Moeder Sophie, zoals ze door iedereen die haar kent wordt genoemd, is de oudste non van Nederland. Bovendien heeft ze het langste kloosterleven.

Begin deze maand was moeder Sophie drieëntachtig jaar in het klooster, waarvan precies tachtig jaar geprotest, zoals dat in katholieke kringen heet. Een unicum, reden genoeg om iets extra's bij de koffie te serveren. Samen met negenentwintig medezusters Franciscanessen wordt de in Oud-Gastel geboren zuster momenteel verzorgd in het kloosterbejaardenoord San Francesco in Etten-Leur. „Nee, dat ik zo oud zou worden, had ik nooit kunnen dromen,” vertelt moeder Sophie, terwijl de Latijnse gebeden uit de kapel via de intercom haar kamer binnenprevelen.

„Twee keer ben ik bijna dood geweest, maar ik ben er nog steeds. Ze willen me daar boven niet, denk ik...”

Moeder Sophie, die erg goed bij de tijd is, is de jongste telg uit een gezin van tien kinderen. Een bijzonder godvruchtig gezin: van de tien kinderen Franken werden er vier priester en vier zuster.

Moeder Sophie heeft niet alleen een lang maar ook een veelbewogen leven achter de rug. Zo werd ze op 42-jarige leeftijd uitgezonden naar Borneo, waar ze bleef tot haar zeventigste jaar. Als missie-overste belandde ze er in een Jappenkamp. Binnen de kloostermuren vindt iedereen bij haar nog steeds een willig oor, zij het tegenwoordig enigszins hardhorend. Haar devies: „Lachen, da's belangrijk. Daar ga je echt niet dood van...”

DRIEËNTACHTIG JAAR IN HET KLOOSTER

Gedenk in uw gebeden en H. Misoffer
de eerwaarde zuster

SOPHIE

Cornelia Maria Franken

van de congregatie

van de Zusters Franciscanessen van Etten-Leur.

Geboren 16 juni 1879 te Oud Gastel.

Overleden 11 juni 1982 te Etten-Leur

in San Francesco 2 in het 82ste jaar
van haar H. Professie.

Zuster Sophie is voor haar medezusters altijd
"moeder" gebleven.

Zij hield haar mensen bij elkaar door haar
zorgzaamheid, door haar aandacht voor ieder-
een, vooral ook door haar vrolijkheid.
Feestjes bouwen was haar specialiteit.

26 jaar overste in de missie van Borneo.

4 jaar kampeven in Kuching.

Zij heeft zichzelf en anderen er doorheen ge-
haald.

Zij was een verstandige vrouw, die op God
vertrouwde, maar ook op de menselijke moge-
lijkheden in het leven.

Misschien typeren wij haar het beste als een
verstandige moeder en menselijke religieus.

Moeder Sophie, God gaf u de taak op tocht te
gaan en vruchten voort te brengen.

Je tocht is beëindigd.

Je bent bij God.

Dank voor alles.

PC 255

Printed in Belgium

Moeder Sophia overleed op de leef-
tijd van bijna 103 jaar te Etten
Leur op 11 juni 1982.

De zesde en voorlopig nog de laatste
eeuweling die Gastel heeft gekend
was Jacobus Voorbraak, geboren te
Gastel op 28 september 1881 en hij
was de jongste op een na uit een
gezin van 12 kinderen van Gerardus
Voorbraak, geboren te Steenberg
16 oktober 1826 en Anna Potters
geboren te Rucphen 16 oktober 1836.
Hierna een gedeelte van een inter-
view ter gelegenheid van zijn 100ste
verjaardag.

Jaak met de Adler van Notaris Mol

**Terwijl hij praat, trommelt hij
herhaaldelijk met zijn handen op
tafel.**

Als we vragen waarom hij dat
doet, vertelt hij dat te jarenlang
bij de muziek is geweest. „Ik was
geen tamboer, maar speelde klari-
net, viool, accordeon, orgel. Waar

de muziek was, daar wilde ik ook
zijn. In Oud-Gastel heb ik jaren-
lang, in de harmonie gezeten.”
Voorbraak is geboren in Stam-
persgat en had zeven broers en
vier zusters. Hij trouwde in 1919,
maar al vroeg verloor hij zijn
vrouw en zorgde de oudste van de
zes kinderen voor de anderen. Hij
heeft gevaren en uiteindelijk
kwam hij als een van de eerste
chauffeurs in dienst van een nota-
ris in Oud-Gastel. Daar tussen is
het gezin nog naar Terheijden
verhuisd, waar Voorbraak een
tuindersbedrijf kocht. Door de
stopzetting van de uitvoer in de
crisisjaren ging het bedrijf failliet
en verhuisde men weer naar Oud-
Gastel waar hij in dienst kwam
van de notaris.

Hij is heel zijn leven een
kleurrijk figuur geweest. In zijn
werk heeft hij altijd veel schik ge-
had. Hij begon zijn loopbaan als
chauffeur, één van de eersten in
die tijd. Later heeft hij gevaren en
heeft hij zelf een tuindersbedrijf
gehad. De laatste jaren voor zijn
pensioen heeft hij in Oud-Gastel
wat lange tijd zijn woonplaats
was, in dienst van een notaris ge-
werkt. In zijn vrije tijd zat hij bij
de harmonie waar hij alle moge-
lijke instrumenten heeft bespeeld.
In de familie hing hij bij feestjes
altijd de clown uit.

Zo was zijn specialiteit 100 meter
op zijn handen lopen. Fietsen is
ook altijd een grote hobby van
hem geweest. Op zijn 93ste jaar
fietsde hij nog naar Amersfoort.
Tot zijn 84ste heeft hij ook ge-
zwoonnen. Toen hij op een keer
echter bijna in zee verdronk heeft
zijn schoondochter zijn zwem-
broek afgepakt. Als er gekeerd of
een stuk gewandeld moet worden
is hij, vitaal als hij is, nog altijd
van de partij.
De beide jarigen hebben in ieder
geval aangekondigd hun eeuw-
feest goed te zullen vieren en ze
denken dat ze nog gezond genoeg
zijn om aan deze honderd jaar nog
enige jaartjes vast te plakken.

Familiereunie

Zijn honderdste verjaardag
wordt gevierd op 26 september
met een familiereunie waar 180
mensen toegezegd hebben te zullen
komen.

Op 28 september, de dag van
zijn verjaardag, is er om 9.30 uur
een heilige mis in de Brink, daa-
rna in de aula koffie met gebak
voor alle inwoners en van 17.00 tot
18.30 uur is er een receptie in Meu-
lentiend in de Spoorstraat met
daar aansluitend voor de naaste
familie een koffietafel.

Meneer Voorbraak denkt terug aan zijn jeugd, arm maar gelukkig. Foto's: Studio Foto Bram Visser.

Jaak Voorbraak op zijn 100ste verjaardag 28 sept 1981 . Hij overleed te Roosendaal op 25 augustus 1982

Foto: mevr. Buckens-Voorbraak.

Een bijna eeuweling was Maria den Boef-van Wesel. Zij was geboren te Steenberg en op 9 mei 1880. Zij voerde in Oud Gastel vele jaren het oudste elftal aan. Ze overleed 16 maart 1980 op de leeftijd van 99 jaar en 10 maanden.

Bijna 99 jaar werd Petronella Paantjens-Tak, geboren te Oud Gastel 9 december 1888, dochter van Dingeman Tak en Catharina Koevoets. Zij was het derde van de 14 kinderen. Hendrik Tak "de koster", was haar oudste broer. Zij overleed te Oudenbosch 14 oktober 1987.

Ruim 99 jaar werd Johannes Smoor, geboren te Oud Gastel 2 augustus 1890. Hij was een van de 17 kinderen van Jan Smoor en Anna Jongenelen. Vele jaren woonde hij in de Kerkstraat samen met zijn broer Piet na het boerenbedrijfje aan de Neerstraat te hebben verkocht. Hij overleed 10 september 1989.

Gastels oudste elftal december 1957

1. Kees Rijsdijk	29 aug	1857	
2. wed. Van Mechelen-Franken	13 mrt	1863	+ 29 mrt 1958
3. Piet Sniijders	23 mei	1864	
4. Pieter Jan Jonkers	8 mei	1865	
5. wed. Van Domburg-de Wit	19 aug	1865	
6. wed. A. Voogden-de Peijper	5 sept	1865	+ 19 jun 1958
7. Piet Dam	1 okt	1866	
8. Pieter Jan de Bruin	24 mrt	1867	
9. Petronella Olfers	30 okt	1867	
10. Franciscus Koevoets	6 febr	1868	
11. Petrus v.d. Boom	12 dec	1868	

De rebellenclub onder de lindeboom op de Markt 1959 .

*achteraan v.l.n.r.:
Toon Suykerbuyk,
Toon den Ouden,*

*vooraan v.l.n.r.:
Sus Koevoets,
Pieter-Jan Jonkers,
Pan de Bruyn,
Petrus van den Boom.*

december 1959

1. Kees Rijsdijk	29 aug	1857	
2. Piet Sniijders	23 mei	1864	
3. Pieter Jan Jonkers	8 mei	1865	
4. Petrus Dam	1 okt	1866	+ 7 jun 1960
5. Pieter Jan de Bruin	24 mrt	1867	
6. Sus Koevoets	6 febr	1868	+ 1 jan 1960
7. Pieter Maas (Oost Souburg)	12 mei	1868	
8. Petrus v.d. Boom	12 dec	1868	+ 3 nov 1959
9. Dingena de Jong	12 mrt	1869	+ 12 nov 1960
10. Antonius Olfers	16 apr	1870	
11. Johanna de Waal	24 aug	1870	

december 1960

1. Kees Rijsdijk	29 aug	1857
2. Piet Snijders	23 mei	1864
3. Pieter Jan Jonkers	8 mei	1865
4. Pieter Jan de Bruin	24 mrt	1867
5. Dingena de Jong	12 mrt	1869
6. Toon Olfers	16 apr	1870
7. Johanna de Waal	24 aug	1870
8. Petronella Vroegrijk	4 jun	1871
9. Piet Broos	15 sept	1871
10. Toon Suijkerbuijk	19 nov	1872
11. Cees Jonkers	9 aug	1873

januari 1961

1. Kees Snijders	29 aug	1857	+ 14 febr	1961
2. Piet Snijders	23 mei	1864	+ 28 mrt	1961
3. Pieter Jan Jonkers	8 mei	1865		
4. Pieter Jan de Bruin	24 mrt	1867		
5. Antonius Olfers	16 apr	1870		
6. Johanna de Waal	24 aug	1870		
7. Petr. Melisse-Vroegrijk	4 jun	1871		
8. Piet Broos	15 sept	1871		
9. Toon Suijkerbuijk	19 nov	1872		
10. Cees Jonkers	9 aug	1873		
11. Cees Bellemans	11 sept	1873		

januari 1962

1. Pieter Jan Jonkers	8 mei	1865	+ 23 jan	1962
2. Pieter Jan de Bruin	24 mrt	1867	+ 14 aug	1962
3. Toon Olfers	16 apr	1870		
4. Johanna de Waal	24 aug	1870	+ 21 aug	1962
5. Petr. Melisse-Vroegrijk	4 jun	1871	+ 12 jul	1962
6. Piet Broos	15 sept	1871		
7. Maria Tak-Hack	1 okt	1871		
8. Johannes Tak	23 nov	1871	+ 27 aug	1962
9. Toon Suijkerbuijk	19 nov	1872		
10. Cees Jonkers	9 aug	1873		
11. Cees Bellemans	11 sept	1873		

januari 1963

1. Toon Olfers	16 apr 1870	+ 16 jan 1963
2. Piet Broos	15 sept 1871	
3. Maria Tak-Hack	1 okt 1871	+ 26 jan 1963
4. Toon Suijkerbuijk	19 nov 1872	
5. Cees Jonkers	9 aug 1873	
6. Cees Bellemans	11 sept 1873	+ 27 febr 1963
7. Johanna Symons	17 febr 1874	+ 4 apr 1963
8. Johannes Segers	21 febr 1874	+ 21 okt 1963
9. Joh. Gommeren-Rokx	10 jun 1874	
10. Cato Wagemakers-v.d. Heyden	8 aug 1874	+ 6 mrt 1963
11. Adrianus van Loon	26 aug 1874	

januari 1964

1. Piet Broos	15 sept 1871	+ 6 mei 1964 (Vierschaarstr.)
2. Toos Suijkerbuijk	19 nov 1872	(Pension)
3. Cees Jonkers	9 aug 1873	(Meirstraat)
4. J. Gommeren-Rockx	9 jun 1874	+ 2 jan 1964 (Pension)
5. Adrianus van Loon	26 aug 1874	(Stampersgat)
6. Maria van Sprundel	2 mei 1875	+ 22 dec 1964 (Pension)
7. P. Gommeren-van Sundert	25 mei 1875	(Dulderstr.)
8. Phillip Dictus	26 aug 1875	(Pension)
9. Wout Heijnen	16 okt 1875	(Vierschaarstr.)
10. Jan van Zimmeren	19 nov 1875	(Veerkensweg)
11. Anna M. Puttiger	10 febr 1876	(Stoofstraat)

januari 1965

1. Toon Suijkerbuijk	19 nov 1872	+ 29 okt 1965 (Pension)
2. Cees Jonkers	9 aug 1873	+ 30 jun 1966 (Charitas)
3. P. Gommeren-van Sundert	25 mei 1875	+ 9 dec 1966 (Dulderstr.)
4. Philip Dictus	26 aug 1875	+ 16 apr 1965 (Pension)
5. Wout Heijnen	16 okt 1875	+ 13 okt 1965 (Vierschaarstr.)

6. Jan van Zimmeren	19 nov 1875	(Veerkensweg)
7. Anna M. Puttiger	10 febr 1876	(Stoofstraat)
8. A. Rademakers-Marcelissen	5 mrt 1876	+ 20 mrt 1965 (R'daalsebaan)
9. Adr. van Hooijdonk-Mol	9 jul 1876	
10. Pieter Jan Bierbooms	2 sept 1876	
11. Joh. van Oers-Rockx	18 sept 1876	

~~Jan 1966~~
DE 10 OUDSTEN

- 1 P. van Sundert wed. Gommers
geb. 25-5-75
- 2 J. van Zimmeren geb. 29-11-75
- 3 P.J. Bierbooms, geb. 2-9-76
- 4 Adr. Mol e.v. D. van Hooy-
donk, geb. 9-7-76
- 5 Joh. Rockx wed. van Oers, geb.
18-9-76
- 6 Mar. Jochems wed. Bosman,
geb. 8-10-76
- 7 Anna Puttiger, geb. 10-11-76
- 8 Cath. de Veth wed. van M. Bro-
catus, geb. 28-3-77.
- 9 Joh. van Kinderen-Jongmans,
geb. 10-7-77
- 11 G. Rockx, geh. met nr. 2, geb.
8-10-77.

Van deze tien zijn er acht van het
zwakke geslacht.

Voor de ambtenaar van de bur-
gerlijke stand verscheen 29 okto-
ber 1893 Antony van Merriënboer
gehuwd met Adriana Damen. Hij
verklaarde dat daags tevoren 28
oktober 's avonds 8 uur hun gezin
met 2 zonen was vergroot, die hij
de namen Adrianus Marinus en
Antonius Petrus gaf.

Het is nu de oudste tweeling van
onze gemeente.

Janus de schilder overleed te Roosendaal op 22 mei 1974
Toon de metselaar overleed te Oud Gastel op 21 sept. 1975.

elftal januari 1967

1. Johannes van Zimmeren	19 nov 1875	+ 20 febr 1968
2. Adr. van Hooijdonk-Mol	9 jul 1876	+ 26 mrt 1967
3. Pieter Jan Bierbooms	2 sept 1876	+ 10 mrt 1968
4. Joh. van Oers-Rockx	18 sept 1876	+ 18 febr 1967
5. Cath. Bosmans-Jochems	8 okt 1876	+ 6 jan 1968
6. Cath. Brocatus-de Veth	28 mrt 1877	
7. Geertr. Rockx, geh. met nr.1	8 okt 1877	+ 25 nov 1968
8. Corn. Schrauwen-van Zimmeren	8 okt 1878	
9. Jan v.d. Heijden	28 mrt 1879	
10. Gerardus van Merode	26 aug 1879	+ 18 nov 1967
11. Johannes Frijters	20 okt 1879	

Op 9 februari 1967 overleed Antonius Buis. Hij werd geboren te Gastel op 20 november 1897. Hij was gedurende vele jaren postmeester in Gastel, verwoed verzamelaar van alles over zijn geboorteplaats. Tevens was hij de samensteller van onze oudste elftallen, vandaar dat 1968 ontbreekt.

januari 1969

1. Cath. Brocatus-de Veth	28 mrt	1877	
2. Corn. v.d. Heijden	8 jul	1877	+ 20 jul 1969
3. Corn. Schrauwen-van Zimmeren	8 okt	1878	+ 16 dec 1969
4. Jan v.d. Heijden	28 mrt	1879	+ 29 dec 1969
5. Johannes Frijters	20 okt	1879	
6. M.J. den Boef-van Wesel	9 mei	1880	
7. G. Franken-Vissenberg	15 jul	1880	
8. Antonetta de Waal	19 okt	1880	+ 7 jan 1970
9. J. van Koeveringe-van Iwaarden	29 okt	1880	
10. F.A. Akkermans	24 febr	1881	
11. M.C. Vissenberg-Rockx	1 apr	1881	

1 C.P. Brocatus-de Veth
28 maart 1877, Dorpsstraat 83

2 M.J. den Boef-van Wezel
9 mei 1880, Lagestraat 4.

3 G. Franken-Vissenberg
15 juli 1880, Stooftstraat 22.

4 J. van Koeveringe-v. Iwaarden
29 oktober 1880, Oudendijk 8.

5 F.A. Akkermans
24 februari 1881, Markt 11.

6 M.C. Vissenberg-Rockx
1 april 1881, Vierschaarstr. 25

7 H. van Bavel
5 aug. 1881, Veerkensweg 13a.

8 M. van Rijsbergen
8 januari 1882, Roosendaalse-
baan 29.

9 P. Kempnaars
ook 8 januari 1882, Margriet-
straat 9.

10 C. Houtepen-Gommers
16 januari 1882, Veerkensweg
13a.

11 C. Aanraad
3 maart 1882, Oude Steen-
straat 4.

jan. 1970

ONS OUDSTE ELFTAL

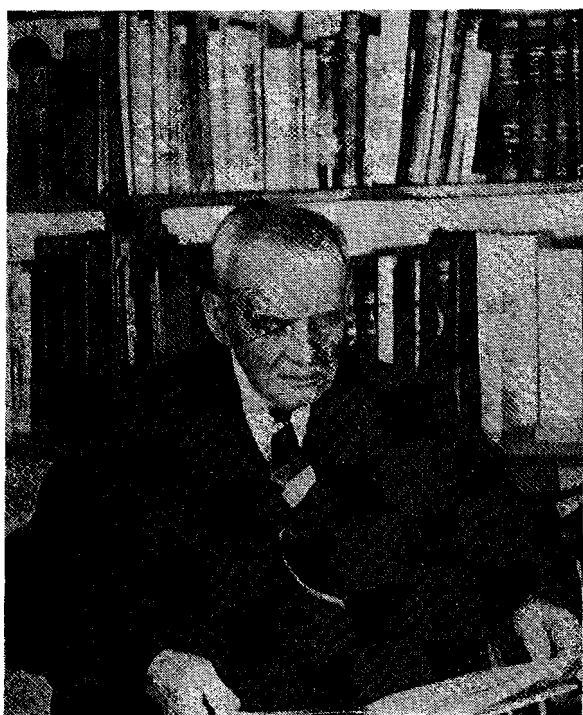
Ook dit jaar willen we weer ons oudste elftal in de Klok publice-
ren. Het elftal van 1969 heeft niet
geheel de eindstreep gehaald. In
de laatste maanden van 1969 stier-
ven 3 van de oudste inwoners van
Oud-Gastel en deze week nog een
vierde. Bovendien vertrok een van
de elf oudsten naar elders.

januari 1971

1. C.P. Brocatus-de Veth	28 mrt	1877	+	7 aug	1971
2. M.J. den Boef-van Wesel	9 mei	1880			
3. G. Franken-Vissenberg	16 jul	1880	+	febr	1971
4. J. van Koeveringe-van Iwaarden	29 okt	1880			
5. F.A. Akkermans	24 febr	1881			
6. M.C. Vissenberg-Rockx	1 apr	1881			
7. Hendrik van Bavel	5 aug	1881			
8. Martien van Rijsbergen	8 jan	1882			
9. Petrus Kempenaars	8 jan	1882			
10. C. Houtepen-Gommers	16 jan	1882			
11. Adriana Voorbraak	27 apr	1882			

januari 1972

1. M.J. den Boef-van Wesel	9 mei	1880			
2. J. van Koeveringe-van Iwaarden	29 okt	1880			
3. F.A. Akkermans	24 febr	1881			
4. M.C. Vissenberg-Rockx	1 apr	1881			
5. Hendrik van Bavel	5 aug	1881	+	27 sept	1972
6. Martien van Rijsbergen	8 jan	1882			
7. Petrus Kempenaars	8 jan	1882	+	17 nov	1972
8. C. Houtepen-Gommers	16 jan	1882			
9. A.C. Voorbraak	27 apr	1882			
10. Ant. Wagemakers	27 jun	1882	+	1 okt	1972
11. W. Gommers	6 jan	1884			

F. Akkermans

24 febr. 1881 - 25 febr. 1974

ONS OUDSTE TWAAFTAL

Van het oudste elftal zijn we dit jaar overgegaan naar het oudste twaalfstal van onze Gastelse gemeenschap, omdat we een echtpaar hierbij vinden.

Van de oudste elf, waarmee we 1972 begonnen, zijn er drie die de eindstreep niet hebben gehaald. Met de overige acht beginnen we dus ons twaalfal.

1. M.J. den Boef-van Wezel
9 mei 1880
Lagestraat 4.
2. J. v. Koeveringe-v. Iwaarden
29 oktober 1880
Oudendijk 8.
3. F.A. Akkermans
24 februari 1881
Markt 11.
4. M.C. Vissenberg-Rockx
1 april 1881
Vierschaarstraat 25.
5. M. van Rijsbergen
8 januari 1882
Roosendaalsebaan 29.
6. C. Houtepen-Gommers
16 januari 1882
Veerkensweg 13a.
7. A.C. Voorbraak
27 april 1882
Veerkensweg 13a.
8. W. Gommers
6 januari 1884
Veerkensweg 13a.
9. E. Balemans-Rockx
7 april 1884
Rijpersweg 23.
10. C.M. Borghouts
9 augustus 1884
Veerkensweg 31.
11. A. C. van Straten-de Bruijn
28 november 1884
Barlaqueseweg 6.
12. M.M.J. Borghouts-Huijbrechts
4 januari 1885
Veerkensweg 31.

Dat 1973 ook voor hen een gelukkig jaar moge worden, wensen wij hen allen.

Maria Vissenberg-Rockx over-
leed op 7 november 1973

J. van Koeveringe-van Iwaarden
overleed in 1974

1 JAN. 1974

ONS OUDSTE ELFTAL

Vanwege een bijzondere omstandigheid werd aan het begin van 1973 niet het oudste elftal maar het oudste twaalfstal in de Klok opgenomen. Van deze twaalf zijn er in de loop van 1973 twee personen overleden. Als we dus dit jaar weer terugkeren naar het oudste elftal, behoeven we aan de 10 overgeblevenen maar één man toe te voegen en zien we de volgende namen:

1. M.J. den Boef-van Wezel
9 mei 1880 - Lagestraat 4.
2. J. v. Koevering-v. Iwaarden
29 okt. 1880 - Oudendijk 8.
3. F.A. Akkermans
24 februari 1881 - Markt 11.
4. M. van Rijsbergen
8 januari 1882 - Roosendaal-
sebaan 29.
5. C. Houtepen-Gommers
16 januari 1882
Veerkenweg 13a.
6. A.C. Voorbraak
27 april 1882 - Veerkenweg
13a.
7. E. Balemans-Rockx
7 april 1884
8. C.M. Borghouts
9 aug. 1884 - Veerkenweg 31
9. A.C. v. Straten-de Bruijn
28 november 1884
Barlaqueseweg 6.
10. M.J.J. Borghouts-Huijbrechts
4 januari 1885
Veerkenweg 31.
11. J. v.d. Klundert-v. Dongen
1 september 1885
Rijpersweg 18.

We wensen ze allen een goede gezondheid in 1974 en hopen in 1975 dezelfde namen nog opnieuw te mogen publiceren.

Maria Borghouts-Huijbrechts
overleed op 13 januari 1974

Elisabeth Balemans-Rockx over-
leed op 27 september 1974

Cornelia Houtepen-Gommers over-
leed op 20 november 1974

F.A. Akkermans overleed op
25 februari 1974

1 JAN. 1975

ONS OUDSTE ELFTAL

Begin 1974 wensten we ons oudste elftal een voorspoedig jaar met de wens, dat zij de eindstreep in goede gezondheid zouden mogen halen. Bijna de helft van het elftal heeft echter die eindstreep niet gehaald.

Van de elf oudsten zijn er in de loop van 1974 vijf overleden, terwijl een ander zijn intrek heeft genomen in Charitas te Roosendaal. Om het elftal weer volledig te maken moeten we dus 6 nieuwe namen toevoegen aan het vijftal, dat ook met Nieuwjaar 1974 werd gepubliceerd.

1. M.J. den Boef-van Wezel - 9 mei 1880 - Lagestraat 4.
2. M. v. Rijsbergen - 8 januari 1882 - Roosendaalsebaan 29.
3. A.C. Voorbraak - 27 april 1882 - Veerkensweg 13a.
4. A.C. v. Straten-de Bruijn - 28 nov. 1884 - Barlaqueseweg 6
5. J. v.d. Klundert-v. Dongen - 1 sept. 1885 - Rijpersweg 18.
6. A.A.C. v. Mechelen - 24 okt. 1885 - Meirstraat 14a.
7. W. Smits - 2 november 1885 - Koeneberg 2.
8. G.M. Schroot-v.d. Westelaken - 3 februari 1886 - Veerkensweg 13.
9. C.A. Tak-Braat - 13 april 1886 - Drossaertstraat 7.
10. P. Schijvenaars-Lazaroms - 18 sept. 1886 - Koelestraat 18.
11. M. Vreugde-Schijven - 2 febr. 1887 - Oude Steenstraat 7.

We hopen, dat we geen vergissingen hebben gemaakt. Zou dat echter wel het geval zijn, dan zijn we bereid om deze de volgende week te herstellen.

Verder wensen we deze oudsten onder ons een voorspoedig 1975 met een goede gezondheid, zodat we het volgende jaar geen plaatsvervangers behoeven te zoeken.

Cornelis Borghouts vertrok in 1974 naar het Charitas te Roosendaal en overleed op 5 juni 1982.

Adriana van Straten-de Bruin overleed op 26 augustus 1976

Willem Smits, wed. van Dymphna Kop overleed op 23 september 1976

Martien van Rijsbergen wed. van M. Schrauwen overleed op 10 november 1976

Cornelia Tak-Braat overleed op 16 december 1976

1 JAN. 1976

ONS OUDSTE ELFTAL

Met een sterk elftal zijn we 1975 begonnen. Op één na hebben ze allen de eindstreep weer gehaald, zodat we aan „Ons oudste elftal” aan het begin van 1976 slechts één naam behoeven toe te voegen.

Hier treedt het elftal aan:

1. M.J. den Boef-van Wezel
9 mei 1880 - Dorpsstraat 11;
2. M. van Rijsbergen - 8 januari 1882 - Roosendaalsebaan 29
3. A.C. Voorbraak - 27 april 1882 - Veerkensweg 13a;
4. A.C. van Straten-de Bruijn - 28 november 1884 - Barlaqueseweg 6;
5. J. v.d. Klundert-van Dongen - 1 september 1885 - Rijpersweg 18;
6. A.A.C. van Mechelen - 24 oktober 1885 - Meirstraat 14a;
7. W. Smits - 2 november 1885 - Koeneberg 2;
8. C.A. Tak-Braat - 13 april 1886 Drossaertstraat 7;
9. P. Schijvenaars-Lazaroms - 18 september 1886 - Koelestr. 18;
10. M. Vreugde-Schijven - 2 februari 1887 - Oude Steenstr. 7
11. M. E. Akkermans-van Sprundel - 14 juli 1887 - Beemd 106

Vergissingen zijn menselijk. We hopen echter, dat er in dit overzicht geen vergissingen voorkomen. Zou dat wel het geval zijn, dan hopen we deze alsnog te herstellen.

Bij het begin van het nieuwe jaar wensen wij hen allen een gelukkig 1976 met een goede gezondheid.

1. Adriana van Mechelen 24 okt 1885
Meirstraat
2. wed. Maria Vreugde-Schijven 2 febr 1887
Oude Steenstraat
3. wed. Maria Akkermans-van Sprundel 14 jul 1887
Beemd 106
4. wed. Wilh. v.d. Beemd-Nuijten 2 mei 1888
Vierschaarstraat
5. wed. v.d. Broek-Lauwen 15 jun 1888
Roosendaalsebaan
6. wed. J. van Bavel-v.d. Bosch 7 sept 1888
Rijpersweg
7. wed. J. Wagemakers-Jongenelen 19 jun 1889
Achterdijk
8. Willem Schijvenaars 25 febr 1890
Rolleweg
9. Hubert Lambregts 13 mrt 1890
Vierschaarstraat
10. wed. Nagtzaam-Hazen 27 mei 1890
Dorpsstraat
11. wed. Boudier-Sukatie 1 jan 1891
Marijkestraat

Petronella Lazaroms, wed. van Adriaan Schijvenaars overleed op 5 januari 1977.

Maria den Boef-van Wesel, vertrekt in 1976 naar huize "Sancta Maria" in Zevenbergen en overleed daar op 16 maart 1980.

Adriana Voorbraak vertrekt in 1976 naar huize "Charitas" te Roosendaal en overleed aldaar op 7 mei 1979.

januari 1978

1. Joh. v.d. Klundert-van Dongen	1 sept 1885	+	4 nov 1980
2. Adriana van Mechelen	24 okt 1885	+	18 dec 1981
3. Maria Vreugde-Schijven	2 febr 1887	+	12 jun 1979
4. Maria Akkermans-van Sprundel	14 jul 1887		
5. Wilh. v.d. Beemd-Nuijten	2 mei 1888	+	27 dec 1979
6. Maria v.d. Broek-Lauwen	15 jun 1888		
7. Joh. van Bavel-v.d. Bosch	7 sept 1888		
8. Joh. Wagemakers-Jongenelen	19 jun 1889		
9. Willem Schijvenaars	25 febr 1890		

10. wed. Boudier-Sukatie	1 jan 1891
11. Sebastiaan Remijn	4 mrt 1891

Na het overlijden in 1967 van Antonius Buis, werden de oudste elftallen samengesteld door de ambtenaar bevolking Toine Timmermans, echter na de pensionering in 1979 van Pastoor W. van Dam, verdween de publikatie van de elftallen!

In 1984 werd echter weer begonnen met het samenstellen door mevrouw J. v.d. Vorst-van Oosterhout. Hier volgen nog een aantal personen die in die tussenliggende jaren zeker een plaatsje in het elftal verovers zouden hebben.

Johanna de Rooij, wed. van Antoon Luijten
geboren te Oud Gastel 17 augustus 1888, overleden te Roosendaal op 30 januari 1979.

Maria Knitel-Wittenaar
geboren te Oud Gastel 13 november 1885, overleden te Roosendaal op 23 juli 1979.

Johannes van Schendel, wedn. van Johanna Wierikx
geboren te Fijnaart 6 juni 1888, overleden te Oud Gastel op 20 februari 1980.

Helena van Eekelen-Traas
geboren te Rilland-Bath 5 juni 1889, overleden te Oud Gastel op 15 februari 1981.

Maria Rijdsdijk, wed. van Stefanus van As
geboren te Gastel 27 september 1890, overleden te Oud Gastel 2 november 1981.

Jan Vergouwen
geboren te Oud Gastel 30 augustus 1890, overleden te Steenberghe op 31 januari 1982.

Antonius van Kalmthout
geboren te Oud Gastel 16 november 1889, overleden te Roosendaal op 11 februari 1982.

Johanna van der Lint-Heskens
geboren te Standdaarbuiten 21 oktober 1888, overleden te Roosendaal op 7 maart 1982.

Jan van Mechelen
geboren te Oud Gastel 8 maart 1892, overleden te Roosendaal op 14 juli 1982.

Cornelia Brocatus-Peeters

geboren te Oud Gastel 8 december 1889, overleden te Oudenbosch
op 31 mei 1983.

Johanna Hagens, wed. van C. Hagenaars

geboren te Oud Gastel 19 maart 1893, overleden te Oud Gastel
op 9 juni 1983.

Wilhelmina Jongenelen, wed. van Hendrik Tak (koster)

geboren te Oud Gastel 28 oktober 1891, overleden te Oudenbosch
op 17 februari 1984.

Johanna Vervoort-van Eekelen

geboren te Stampersgat 2 juni 1888, overleden te Steenberg
op 12 april 1984.

Philomena Dingenouts-van Eekelen

geboren te Oud Gastel 21 november 1894, overleden te Roosendaal
op 26 november 1984.

Maria Heshof

geboren te Oud Gastel 18 september 1890, overleden te Roosendaal
op 17 januari 1984.

Dymphna Baten

geboren te Oud Gastel 11 november 1892, overleden te Roosendaal
op 7 september 1985.

Christiaan v.d. Kastele

geboren te Oud Gastel 9 maart 1892, overleden te Roosendaal
op 14 november 1985.

januari 1984

1. wed. J. Wagemakers-Jongenelen	19 jun	1889	+	25 jul	1984
2. wed. Balemans-Hack	18 mei	1891	+	9 okt	1984
3. Jan van Kaam	9 apr	1892			
4. Cornelia v.d. Noort-Mulders	15 aug	1892			
5. Govert Vergouwen	13 mrt	1893	+	25 apr	1984
6. Elisabeth Luyten-van Zimmeren	12 apr	1893			
7. Cornelis Lazaroms	13 sept	1893			
8. A. Brugmans-Verpaalen	28 sept	1893			
9. Petr. Veraart-Verhelst	23 jan	1894			
10. Anna den Ronden	2 jan	1895			
11. Willibrordus Buckens	1 mrt	1895			

januari 1984

1. wed. J. Wagemakers-Jongenelen	19 jun	1889	+ 25 jul	1984
2. wed. Balemans-Hack	18 mei	1891	+ 9 okt	1984
3. Jan van Kaam	9 apr	1892		
4. Cornelia v.d. Noort-Mulders	15 aug	1892		
5. Govert Vergouwen	13 mrt	1893	+ 25 apr	1984
6. Elisabeth Luyten-van Zimmeren	12 apr	1893		
7. Cornelis Lazaroms	13 sept	1893		
8. A. Brugmans-Verpaalen	28 sept	1893		
9. Petr. Veraart-Verhelst	23 jan	1894		
10. Anna den Ronden	2 jan	1895		
11. Willibrordus Buckens	1 mrt	1895		

januari 1985

1. Jan van Kaam	9 apr	1892	(Opperstraat)
2. Corn. v.d. Noort-Mulders	15 aug	1892	(Vierschaarstr.)
3. Elisabeth Luyten-van Zimmeren	12 apr	1893	(Kerkstraat)
4. Adr. Brugmans-Verpaalen	28 sept	1893	(Flat)
5. Corn. Lazaroms	13 okt	1893	(Barteweg)
6. Petr. Veraart-Verhelst	23 jan	1894	(Flat)
7. Anna den Ronden	2 jan	1895	(Dorpsstraat)
8. Will. Buckens	1 mrt	1895	(Flat)
9. Willem v.d. Noort	13 sept	1895	(Vierschaarstr.)
10. Maria Melsen-Melsen	21 sept	1895	(Flat)
11. Jacoba Mulders-Aarsen	7 mei	1896	(Kerkstraat)

januari 1986

1. Jan van Kaam	9 apr	1892		
2. C. v.d. Noort-Mulders	15 aug	1892		
3. E. Luyten-van Zimmeren	12 apr	1893	+ 10 mrt	1986
4. A. Brugmans-Verpaalen	28 sept	1893		
5. Cees Lazaroms	13 okt	1893		
6. Helena v.d. Broek-Rockx	10 dec	1893		
7. P. Veraart-Verhelst	23 jan	1894		
8. Anna den Ronden	2 jan	1895	+ 2 aug	1986
9. Willibrord Buckens	1 mrt	1895		
10. Willem v.d. Noort	13 sept	1895		
11. M. Melsen-Melsen	21 sept	1895		

januari 1987

1. Jan van Kaam	9 apr 1892	
2. Corn. v.d. Noort-Mulders	15 aug 1892	+ 23 okt 1987
3. A. Brugmans-Verpaalen	28 sept 1893	+ 9 mrt 1987
4. Cees Lazaroms	13 okt 1893	+ 25 nov 1987
5. Helena v.d. Broek-Rockx	10 dec 1893	
6. Petr. Veraart-Verhelst	23 jan 1894	
7. Willibrordus Buckens	1 mrt 1895	
8. Willem v.d. Noort	13 sept 1895	
9. Maria Melsen-Melsen	21 sept 1895	
10. Jacoba Mulders-Aarsen	7 mei 1896	+ 4 dec 1987
11. Geert Cosmit	15 mei 1896	
12. Johannes Aarts	12 jun 1896	+ 27 febr 1987
13. Walterus van Oers	29 jun 1896	+ 19 febr 1987

januari 1988

1. Jan van Kaam	9 apr 1892	
2. Willibrordus Buckens	1 mrt 1895	
3. Willem v.d. Noort	13 jul 1895	
4. Maria Melsen-Melsen	21 sept 1895	
5. Geert Corsmit	15 mei 1896	
6. Maria Jonkers-Traets	25 aug 1896	
7. Jan Mulders	25 febr 1897	
8. Janus v.d. Muuren	3 mrt 1897	
9. Adr. Kuppens-Schouw	2 okt 1897	
10. Cees van Eekelen	15 jan 1898	
11. Janus van Rijsbergen	10 febr 1898	
12. Dingeman van Wortel	6 sep 1898	
13. Antonius Mulders	8 jul 1899	

januari 1989

1. Jan van Kaam	9 apr 1892	
2. Willibrordus Buckens	1 mrt 1895	+ 18 febr 1989
3. Willem v.d. Noort	13 jul 1895	
4. Maria Melsen-Melsen	21 sept 1895	
5. Geert Corsmit	15 mei 1896	
6. Maria Jonkers-Traets	25 aug 1896	
7. Arjaan v.d. Muuren	3 mrt 1897	
8. Adr. Kuppens-Schouw	2 okt 1897	
9. Cees van Eekelen	15 jan 1898	

10. Janus van Rijsbergen	10 febr 1898
11. Dingeman van Wortel	6 sept 1898
12. L. Peeters-Roozen	15 mei 1899
13. Toon Mulders	18 mei 1899
14. A. van Kalmthout-Mulders	5 dec 1899

1 januari 1990

1. Jan van Kaam	9 apr 1892	
2. Willem v.d. Noort	13 jul 1895	+ 1 mei 1990
3. Maria Melsen-Melsen	21 sept 1895	
4. Geert Corsmit	15 mei 1896	
5. Maria Jonkers-Traets	25 aug 1896	+ 15 mrt 1990
6. Arjaan v.d. Muuren	3 mrt 1897	
7. Adr. Kuppens-Schouw	2 okt 1897	+ 14 jul 1990
8. Cees van Eekelen	15 jan 1898	
9. Janus van Rijsbergen	10 febr 1898	
10. Dingeman van Wortel	6 sep 1898	
11. L. Peeters-Roozen	15 mei 1899	

Ons oudste elftal van 1 januari 1991 ziet er onder voorbehoud als volgt uit:

1. Jan van Kaam	9 apr 1892
2. Maria Melsen-Melsen	21 sept 1895
3. Geert Corsmit	15 mei 1896
4. Arjaan v.d. Muuren	3 mrt 1897
5. Cees van Eekelen	15 jan 1898
6. Janus van Rijsbergen	10 febr 1898
7. Dingeman van Wortel	6 sep 1898
8. L. Peeters-Roozen	15 mei 1899
9. Toon Mulders	18 mei 1899
10. A. van Kalmthout-Mulders	5 dec 1899
11. E. van Zundert-v.d. Castelee	26 jan 1900

Op- en of aanmerkingen over dit artikel graag naar de redactie, Dorpsstraat 50, Oud Gastel.

C. Rijsdijk in 1959 .

*op 102 jarige leeftijd
in het aardbeienveld.*

Bronnen:

St. Laurentiusklok Oud Gastel

Brabants Nieuwsblad

Streekarchief Nassau-Brabant

Archief Heemkundekring "Het Land van Gastel"

Memorandum van een polderjongen door J.W. Voorbraak, dec. 1986

Eigen collectie archivaris

Afdeling Bevolking gemeente Oud en Nieuw Gastel

J. AANRAAD

INTERVIEW MET GASTELS OUDSTE INWONER: JAN VAN KAAM

Op 6 juni jongstleden zijn J. Aanraad en P. Peeters van Heemkundekring "Het Land van Gastel" op bezoek geweest bij Jan van Kaam. Jan is als 98-jarige de oudste inwoner van Gastel.

Bovengenoemde personen gingen bij Jan op bezoek op de Middenstraat 10, waar hij al weer ruim 33 jaar inwoont bij zijn zoon Janus en zijn echtgenote.

Jan werd geboren in Stampersgat op 9 april 1892. Hij zag het levenslicht op de boerderij van de familie Akkermans aan het eind van de Rijpersweg (nu Parallelweg 10), momenteel bewoond door H. Akkermans, een kleinzoon van de eigenaar in 1892.

Zijn vader was Adrianus van Kaam, geboren 3 november 1861 en zijn moeder Dingena Jongenelen, geboren 9 maart 1859.

Jan was de oudste van drie kinderen. Zijn broer Hendrikus (Hendrik) werd geboren op 14 maart 1894 en zijn zuster Hendrika (Drika) op 22 maart 1898. Deze zijn beiden overleden.

Jan ging in Stampersgat naar school. Die school was gelegen op de hoek Noordzeedijk, Gastelsedijk West. Dat schoolgebouw heeft dienst gedaan als school tot in de jaren 20 en is daarna opslag geweest voor de Fa. Van Aken. In 1988 is het gebouw afgebroken.

Op die school heeft Jan onder andere gezeten bij meester Jan Meyers (een grote man, J.v.K.). De school was gemengd. En als Jan uit zijn herinnering put kent hij alleen nog namen van "meskes" zoals: de dochter van Pieter Jan van Sprundel, van Jan Matthijssen, Jan Frederik Vlekke, en Jan Schoonen.

Bij die school was een groot plein (de Cour) waarop spelletjes als knikkeren en tikkertje gedaan werden.

's Zondags gingen Jan en zijn gezinsgenoten zoals bijna iedereen naar de H. Mis en 's middags naar de catechismusles en het lof. Ze hoefden niet elke dag naar de kerk zoals velen wel, maar twee keer per week was voldoende.

Zoals iedere communicant in die tijd had Jan ook een vaste communiepartner (gepaard). Dat was Harrie Akkermans.

Het kerkgebouw was de oude kerk aan de Mark bij de molen van

*De boerderij op de Rijpersweg
(nu Parallelweg 10), waar Jan
geboren werd en zijn jeugd
doorbracht.*

J. van Kaam juni 1990 .

Couwenberg.

Toen Jan nog op de lagere school zat moest zijn vader met zijn gezin van de boerderij. Daar ging de eigenaar zelf op wonen. De grootvader van Jan had aan het achtereind (nu Gastelsedijk West) een paar huisjes gekocht en daar kwam de familie Van Kaam te wonen.

Vader ging op "het ouw fabriek" werken. Dat was de oude suikerfabriek waar nu de Staalunie is gevestigd. Vader had nog wel wat grond langs de Mark en daar verbouwde hij aardappelen, suikerbieten en graan. Daar vader op het suikerfabriek werkte moesten de kinderen helpen. Jan had een speciaal karweitje. Hij reed met een karretje langs de weg en schepte de "pesstront" (paardestront) op als aanvulling op de mesthoop. Ze hadden wel een paar varkens, maar daarvan kregen ze niet genoeg mest. Er werd gewerkt met een paard van zijn oom, maar het meeste was handwerk zoals het dorsen met een vlegel.

In het najaar gebruikte Jan zijn karretje ook om hout te sprokelen langs de Rijpersweg. Daarlangs stonden toen nog hoge bomen.

In die tijd wilde Jan al boer worden en hoewel het er toen nog niet naar uitzag, is het er later toch van gekomen.

In 1912 op twintigjarige leeftijd moest Jan naar de keuring voor militaire dienst. Hij ging daar samen naar toe met Jan van Mechelen (de latere secretaris van waterschap Mark en Dintel). Hij werd echter afgekeurd voor platvoeten, zodat hij 's konings wapenrok niet aan behoefde te trekken.

Intussen verhuisde de familie naar een oude hofstee aan de Opperstraat (nu Middenstraat 10) in Gastel. Deze boerderij was eigendom van Tinus van de Bosch. Deze boerderij kreeg later de naam "Stormhoeve". Later kwam de hoeve in het bezit van de familie Mastboom aan de Dorpsstraat. De leden van die familie, vooral H. Mastboom, kwamen regelmatig op bezoek en toonden dan grote interesse in de werkzaamheden op de boerderij.

In 1921 trouwde Jan met Paulina van Merriënboer (+ 16 mei 1959), een zuster van Jan van Merriënboer van de Stoof. Hij had haar

De boerderij aan de Middenstraat omstreeks 1957 .

Artikel in de St. Laurentiusklok over de ruitjes met inscriptie afkomstig uit de boerderij van J. van Kaam.

AANWINST 24 juli '65

De oudheidkundige kamer heeft weer een historische aanwinst. Op de hofstee de Stormhoeve van Adr. van Caam in de Opperstraat zal de garage worden verbouwd en kwamen men tot de ontdekking dat er op een paar ruitjes wat stond te lezen.

Uit de tekst blijkt dat op deze hoeve in de jaren 1836-1838 troepen waren ingekwartierd van de Afdeling Kurassiers no. 1 die deelnamen aan de slag bij Waterloo 18 juni 1815, de achtervolging van de Keizerlijke legers tot in Parijs en de Tiendaagse veldtocht 2-12 aug. 1831. Tot 1839 volgens het Tractaat van België bleven deze troepen daarna in het zuiden van ons land gelegerd. De afdeling Kurassiers no. 1 werd 21 nov. 1813 opgericht als Noord-Nederlandsch Regiment Dragoniers van Timmermans, werd in 1814-1815 omgevormd in een regiment Karabiniers no. 1 en in 1816

tot de Afdeling Kurassiers no. 1. Luitenant-generaal Cort Heiligers reikte 7 okt. 1820 te Arnhem aan dit legeronderdeel de standaard uit. In 1840 werd de afdeling opgelost in een nieuw gevormd regiment Huzaren no. 1, later no. 3.

De tekst op de 2 ruitjes bestaat o.a. uit de woorden:

„Er bestaangeen kadetten”.

Bouhuijs fourier.

H.H. Gueren Kadet Wagtmee-ster bij de Afdeeling Kurassiers no. 1, 1e Escadron 2e kompag-nie.

22 april 1836.

Bouhuijs fourier 1838.

C.F. Pearson, enz.

ontmoet op aanraden van een tante, die zei dat hij eens naar een café aan de Gastelsedijk moest gaan. Daar zou hij wel iemand ontmoeten, die voor hem een goede partij zou zijn. Dat was Paulina...en zo is het gekomen.

Ze kregen twee zoons, Janus en Cees. Janus woont nu op de boerderij en Cees was vroeger aardappelhandelaar. Cees is echter op jonge leeftijd gestorven.

Op de boerderij hadden ze twee paarden, wat koeien (5 à 6), vaarzen en kalveren, wat varkens en ook kippen. De koeien brachten melk op en die werd door Cees van Elteren met de kar opgehaald om naar de melkfabriek "Vacca" aan de Steenstraat gebracht te worden. De varkens werden aan huis geslacht door Keesje van de Lint. Later kwam Bruyninx uit de Koelestraat de huisslachtingen doen. De eieren werden voor zover ze niet aan huis verkocht werden in Gastel uitgevent door Jan Tak.

Jan Tak was getrouwd met Kee Braat. Zij hebben nog hun diamanten bruiloft gevierd in hun kleine huisje aan het Paterstraatje (nu opslagplaats van F. Vogelaars).

Zoals veel boeren had Jan ook een gerij (een soort koets) waarmee ze bijvoorbeeld naar de Markt in Roosendaal reden.

Van de boerderij werd verteld dat het er wel eens spookte. Jan zei er dit van: "ach je raakte er aan gewend. Regelmatig stonden de paarden 's nachts nat van het zweet en waren de manen gebreid. Soms was er een oranje bol, die over de hanebalken in de schuur rolde". Dit alles was voorbij toen in 1940 de schuur in elkaar waaide. Er kwam een nieuwe schuur met de naam "Stormhoeve".

Die was in 1941 klaar.

Jan herinnert zich nog buurtgenoten van voor de oorlog (1940-1945).

In de Drossaertstraat, waar nu de kippenhokken van Mulders staan stond een café, dat heette "Den Ekster". Daar woonden Jans en Mijntje de Groen. Mijntje speelde op de accordeon, maar schijnbaar had ze daar geen verlof voor, want als ze speelde moest er altijd iemand op de uitkijk staan of er geen massiesee (politie) aankwam. Met de kermis stonden de gezusters De Groen op de markt met eenkoek en snoepkraam.

Aan de Opperstraat woonden ook de familie Van de Kar. Die bestond uit twee vrijgezellen broers en een zuster. Er woonden ook Merijn Veraart, de familie Aarssen, Lazaroms, Pertje Tak en Ant. Aanraad,

en verschillende families Tak. In Gastel kwamen destijds wel eens moorden voor en zo ook in de Opperstraat.

En dat was ook de tijd van "in den brand en uit den brand". Er stond een boerderij waar nu Middenstraat 10 is. Deze was niet zo nieuw meer. De boerin klaagde dat het zo'n oud boeltje was. Op een zondag toen de familie naar de kerk was, brandde de boel af en kwam er een nieuwe boerderij en die staat er nu nog.

Tijdens de oorlog stonden in de mooie kamer van de boerderij van Jan van Kaam meubels opgeslagen van de familie Mastboom. Het huis van de familie Mastboom was gevorderd ten behoeve van een Duitse commandopost. Na de bevrijding kwamen er Engelse militairen in die woning.

Op de boerderij van Jan kwam er ook inkwartiering. Er kwamen jonge Duitse militairen in de schuur. Omdat in de kamer de meubels van de familie Mastboom stonden kwam er geen inwoning van Duitse officieren in huis. In de oorlog werd in het West Brabantse druk gesmokkeld naar België, onder andere graan en vlees. Daar deed Jan ook aan mee. "Er werd wel meer gehandeld, maar daar zagen de meeste mensen geen kwaad in. Je kon op zo'n manier anderen helpen en je werd er zelf ook niet slechter van. Zo was op het platteland het leven nog een beetje te dragen." Na de oorlog kwam het leven weer langzamerhand op gang en moest het gewone werk weer gebeuren.

Jan hielp de mensen waar hij kon en op een dag in 1953 kwam de familie Tak in de schuur overnachten. Deze familie moest hun woning uit. De inboedel kwam in de schuur van Jan op een boerenwagen.

Vader Tak kreeg na enig aandringen het VVO kantoor (voedselvoorziening in oorlogstijd) aan het Moleneind (de vroegere molenaarswoning van de familie Smoor). Toen heeft de familie Van Kaam met de familie Tak de boerenwägen naar de "nieuwe woning" geduwd. Een paar jaar later werd er verbouwd op de boerderij van de familie Van Kaam. Bij die verbouwing kwamen er twee ruitjes vrij. Op zich niets bijzonders, maar deze waren door ingekwartierde militairen in 1836 bekrast met namen en een tekst. Deze ruitjes kwamen bij de oudheidkundige kamer terecht. Destijds kreeg dit de aandacht in de St. Laurentiusklok. Er hadden al meer mensen om die ruitjes gevraagd, maar door toedoen van broeder Theophile

kregen ze die bestemming. Vandaar gingen ze naar het gemeentearchief en nu zijn ze te bezichtigen in het dorpsmuseum "In de Drie Snoeken", waar ze in bruikleen zijn.

In 1959 viel er een stuk uit de zijgevel van de schuur. Ook weer bij een storm. Toen werd de schade weer hersteld, maar in 1972 moest heel het bedrijf plaats maken voor de leidingstraat Rotterdam/Antwerpen. Een eindje verder verrees een nieuw bedrijf met woning, waar nu Jan met zijn zoon en schoondochter nog steeds woont.

Hij geniet daar nog van een fijne oude dag. Het geheugen van Jan loopt helaas wel terug maar voor de rest is hij de gezondheid zelve, en lijkt hij de honderd over twee jaar gemakkelijk te halen.

Dat wenst ook heemkundekring "Het Land van Gastel" hem toe.

Oud Gastel, juni 1990

P. PEETERS en J. AANRAAD

DE VERHALEN ROND DE PLATTEBUISKACHEL

In iedere woning is heden ten dage minstens een radio- en een televisietoestel aanwezig. Meestal worden deze toestellen nog aangevuld met een videorecorder, een cd-speler en een stereotoren voorzien van de nieuwste technische snufjes.

Deze gehele apparatuur bergt alle mogelijkheden in zich om binnenshuis ongestoord van alle kunstuitingen te genieten waarvoor vroeger een bezoek aan concertzalen en schouwburgen noodzakelijk was. Men kan zich nu in de huiskamer volledig ontspannen en amuseren op elk gewenst tijdstip en naar eigen smaak. Voor de jonge generatie, die met deze elektronische zaken is opgegroeid, behoren deze apparaten tot de normale woninginrichting.

Voor de 65-plussers onder ons ligt dat toch wel geheel anders. Er is een tijd geweest, de meeste ouderen zullen zich dat zeker nog herinneren, dat het gebruik en ook bezit van audio-visuele apparatuur niet zo vanzelfsprekend was. Het bestond zelfs niet eens en de mensen brachten hun vrije tijd op een geheel andere wijze dor. De vrijetijdsbesteding was meer geënt op de contacten die er bestonden tussen de buurtbewoners van een zelfde straat, waaraan voornamelijk 's avonds na werktijd, een bepaalde vorm werd gegeven. De jaargetijden bepaalden de mogelijkheden van de recreatie.

Dit betekende dat bij zomeravonden buiten op de straat werd gebuurt en men zich 's winters binnen rond de plattebuiskachel schaarde. Op een enkele plaats werd er wel eens muziek gemaakt op een instrument van de harmonie, op een mondorgel of een trekharmonica. Bij de dorpsbewoners was de radio nog onbekend.

Nog maar een 70-tal jaren geleden, historisch gezien een niet eens zo ange tijd, stond de radio nog in de kinderschoenen en werd als een technisch wonder beschouwd.

Zo tussen 1920 en 1930 maakte Gastel voor het eerst kennis met het toessel dat door middel van een reusachtige buiten-antenne geluiden op kon vangen uit de lucht en deze omzetten in muziek en gesproken woord.

Het waren omvangrijke kasten, rijkelijk voorzien van allerhande draden, knoppen, spoelen en lampen, die er geheimzinnig uitzagen. De bezitters van die eerste toestellen waren in Gastel op één

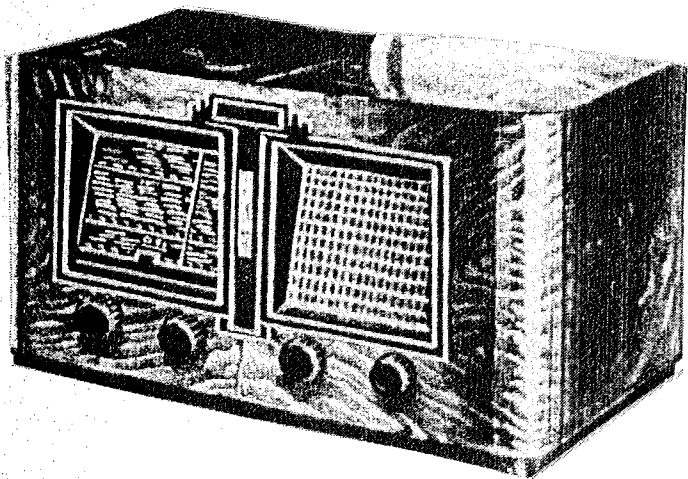
hand te tellen.

Een van de weinigen was mijnheer pastoor Damen. Zelf was hij niet zo bezeten van deze uitvinding. Anders lag dat bij kapelaan Van den Elzen, die tijdens de catechismuslessen op school, boeiend kon vertellen over de toespraak van de paus en de rede van koningin Wilhelmina die hij via de radio had kunnen horen.

Poel van de Enden, tuinier en houthandelaar op de Rijpersweg, had in een overmoedige bui ook een radio aangeschaft. Die moest dienen als hulpmiddel voor zijn broer Janus, die wegens zijn handicap niet naar de kerk kon gaan en zodoende 's zondags thuis de uitgezonden mis kon horen.

De familie Van Baal op de Markt beschikte ook over een, door de zoon des huizes zelf gebouwd, radiotoestel. Alle buurtbewoners mochten meegenieten toen in 1928 reportages werden uitgezonden van de in Amsterdam gehouden Olympische Spelen. Het was voor de dorpsbewoners een bijzondere ervaring.

Sjaak Buijs, die aan het begin van de Rijpersweg woonde, had zelf ook een radio geconstrueerd. Die stond in de voorkamer van de woningen besloeg een hele wand. Iedere avond knutselde hij aan de apparatuur. Nieuwsgierige ogen van kinderen en volwassenen gluurden door het op een spleet openstaande schuifraam naar binnen en volgden vol bewondering de handelingen van de "deskundige" bij de bediening van de knoppen en de spoelen. De omvangrijke luidspreker produceerde dan snerpende geluiden vermengd met hoge fluittonen. Kenners noemden dit lawaai "de mexikaanse hond". Voor zover bekend is de ontwikkeling van dit toestel in een experimenteel stadium blijven steken.

Meer succesvol bleven toch de "spreekores" (grammofoon) en de sjiekere pathefoons waarop de bekende zwarte schellakplaten werden afgedraaid.

Bij zomerdag schoof de bezitter van een dergelijk instrument de ramen wat open en liet de buurt meegenieten van de liedjes van Louis Davids en van de humoristische troubadour Frans Rosier. En dan klonk er nog de marsmuziek met bekende nummers als "Alte Kameraden", "Einzug der Gladiatoren" en "Colonel Bogey" (River Kwai). De hele straat genoot mee van dit concert.

In de zomer werden, op veel plaatsen in Gastel, iedere avond na het eten, stoelen en banken naar buiten gesjouwd en voor het huis neergezet. De vrouwen gingen er bij zitten en hielden zich bezig met breiwerk of met het schoonmaken van groenten voor de volgende dag. De mannen leunden met hun pijpje tussen de tanden meestal tegen de deurstijl of zetten zich op de raamdorpel. Van lieverlee kwamen van links en rechts de burens naar elkaar toe gelopen waardoor er in een straat hier en daar buurtgroepjes ontstonden.

Het mannelijk gedeelte van de buurters stond veelal apart en voerde kritische gesprekken over tal van onderwerpen. Dikwijls ging het over belevenissen bij het dagelijks werk en wat er zoal voor nieuws in "De Grondwet" stond. Soms kwam de landelijke maar het meest de plaatselijke politiek aan bod. En dan waren er nog de sterke verhalen, al dan niet verzonnen, die telkens aanleiding gaven tot een uitbundige lach en stof opleverden voor onderlinge meningsverschillen.

De vrouwen bespraken de huishoudelijke zaken en wisselden nieuwtjes uit. Een steeds terugkerend zeer geliefd onderwerp van gesprek vormde de verkering en nog meer de recent verbroken relaties tussen de jongelui uit geheel het dorp.

Ze hadden zelfs een uitgesproken mening over de gang van zaken binnen een "andersmans" huwelijk.

Het meest irritante specialisme dat de vrouwen hadden ontwikkeld was wel het monstereisen en beoordelen van de al dan niet toevallige voorbijgangers. Dan stokten even de gesprekken en de passant werd stilzwijgend van top tot teen opgenomen en getaxeerd. Met radde tongen spuiden ze vervolgens hun, voor het slachtoffer duidelijk verstaanbaar, negatief commentaar op diens kleding, houding, karakter en gedragspatroon. De betrokkene voelde zich vernederd, kon zich niet verweren en wenste inwendig alle straat-

buurters een enkele reis naar de maan toe.

Iedere Gastelaar kende wel de meest vervelende "buitenbuurters-groeperingen" zoals bijvoorbeeld die van halverwege de Kerkstraat, die in de omgeving van Tiest van Domburg in de Dorpstraat en die verderop in dezelfde straat in de buurt van de Gebroeders Peeters.

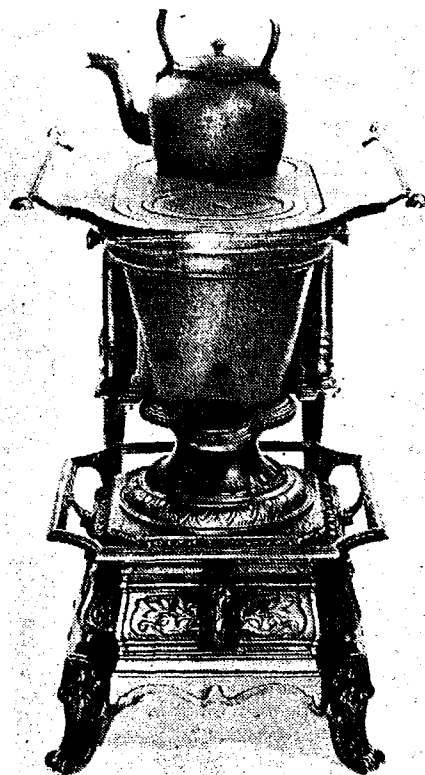
Vóór op de Meir verzamelden de buurters zich bij de woning van Bruin van den Eijnden en op de Rijpersweg zaten ze zelfs gezamenlijk in een droge sloot nabij de tuinderij en houthandel van Poel van den Enden.

Buiten de genoemde, waren er stellig nog talrijke andere buurtgelegenheden in Gastel.

Zodra het donker begon te worden ging iedereen naar binnen en zocht zijn bed op. Uit zuinigheidsoverwegingen werd de petroleum-lamp niet meer aangestoken en men behielp zich met een op een blaker staande kaars.

De herfst maakte een einde aan dit groepsgewijze buurtgenot.

Na de Gastelse kermis, in augustus, begon het al vroeger donker te worden, het weer veranderde en bovendien was de campagne op de suikerfabriek in aantocht waar veel Gastelaars emplooi vonden. Dan was de tijd gekomen om de kachel aan te maken en de lamp ging vroeger branden.

De eierkolen gaven een behaaglijke warmte en de veelal kinderrijke gezinnen schaarden zich na het avondmaal rond de plattebuis kachel. In koor werden er schoolliedjes gezongen en catechismus gerepeteerd. De oudere aanwezigen zongen smartlappen met veel coupletten, over recente dramatische gebeurtenissen, zoals ze die op de laatste kermis hadden geleerd van koopman-kermiszanger Bram de Winter. Altijd waren er wel een paar burens op bezoek die veel verhalen konden vertellen. Meestal ging het over spoken die ze zelf hadden gezien, of over het "elfurenvrouwe" dat 's avonds om elf uur over de Roosendaalsebaan wandelde en niet te vergeten over de "vurige bollen" die bij hevig onweer over het erf rolden. Het geheimzinnigst klonk het verhaal over het in een boom gesneden kruis van het Kuipersbos aan 't Haantje waar vroeger op kerstnacht iemand was doodgeschoten. De vertelling over de duivel die 's nachts rondliep in de gedaante van een grote zwarte losgebroken hond die met een ketting rammelde en eenzame voetgangers aanviel, deed de koude rillingen over het lijf lopen.

Met open monden en rode wangen zaten de kinderen te luisteren naar de griezelige verhalen waarvan ze toch zo genoten.

Er bestond ook nog een klassiek oud verhaaltje dat door zijn eenvoud bij jong en oud erg geliefd was. Meestal was dit merkwaardig vertellinkje het laatste wat voor het slapen gaan van de kinderen door de hele familie in koor werd voorgedragen.

Het luidde als volgt:

Er was eens een mannetje dat veegde zijn stalletje.

Wat vond hij daarin, een gouden, gouden stuivertje.

Wat kocht hij daarvoor, een vet, vet varken.

Maar het varken wou niet gaan.

Toen ging hij naar de hond.

"Hond wilt gij varken bijten, varken wil niet gaan."

"Nee", zei de hond.

Toen ging hij naar de stok.

"Stok wilt gij hond slaan, hond wil niet varken bijten, varken wil niet gaan."

"Nee", zei de stok.

Toen ging hij naar het vuur.

"Vuur wilt gij stok branden, stok wil niet hond slaan, hond wil niet varken bijten, varken wil niet gaan."

"Nee", zei het vuur.

Toen ging hij naar het water.

"Water wilt gij vuur blussen, vuur wil niet stok branden, stok wil niet hond slaan, hond wil niet varken bijten, varken wil niet gaan."

"Nee", zei het water.

Toen ging hij naar de os.

"Os wilt gij water drinken, water wil niet vuur blussen, vuur wil niet stok branden, stok wil niet hond slaan, hond wil niet varken bijten, varken wil niet gaan."

"Nee", zei de os.

Toen ging hij naar de man.

"Man wilt gij os slachten, os wil niet water drinken, water wil niet vuur blussen, vuur wil niet stok branden, stok wil niet hond slaan, hond wil niet varken bijten, varken wil niet gaan."

"Ja", zei de man.

En de man slachtte de os, de os dronk het water, het water blusté het vuur, het vuur brandde de stok, de stok sloeg de hond, de hond beet het varken en het varken liep, liep, liep en als je goed kijkt kun je het daar nog zien lopen.

Bij de laatste woorden moest met de wijsvinger in een bepaalde richting worden gewezen.

Op die lange winteravonden, met de liedjes en de verhalen hing er in de woningen altijd zo'n eigen huiselijke sfeer waarbinnen men zich veilig kon voelen en waarin het goed vertoeven was. Het was knus en gezellig zo met het hele gezin rond de platte-buiskachel geschaard.

De technische ontwikkelingen stonden echter niet stil en sneller dan kon worden verwacht lieten deze ook binnenshuis hun invloed gelden. Langzaam en bijna ongemerkt traden er veranderingen op in het gezinsleven.

De woningen kregen electrisch licht en de vertrouwde petroleum-lampen werden op zolder gezet. Ieder pand werd aangesloten op het waterleidingnet, de pompen waren overbodig geworden en de regenbakken dienden alleen nog voor de gezinswas.

Philips had zich voortdurend bezig gehouden met het ontwerpen en produceren van radiotoestellen. Tussen 1930 en 1935 kwamen er handzame toestellen op de markt. Aanvankelijk waren ze nog tweedelig en bestonden uit een ontvangapparaat en een losse luid-

spreker. Later werd het geluid bij de ontvanger ingebouwd en door een gerichte vormgeving ontstond er een kleiner en nog handiger compleet radiotoestel.

Op dit toestel konden behalve de Nederlanders ook de talrijke buitenlandse stations worden ontvangen. Voor de doorsnee burger waren deze toestellen toch nog te duur. Vooral nu ook Europa in een economische depressie was beland die zijn oorsprong vond in de beurskrach van New York in 1929.

Ook Nederland bleef niet gespaard. De jaren van 1930 tot 1932 kenmerkten zich door een enorme werkloosheid als gevolg van de crisis en daardoor daalde de koopkracht tot een zeer laag peil. Ondanks de slechte economische situatie in die en volgende jaren werd de radio toch gemeengoed.

Overall in het land kwamen er radiocentralen van de grond. De exploitatie hiervan was in particuliere handen. Op een centrale plaats in een gemeente werd een grote installatie voor radio-ontvangst opgesteld. Vandaar uit liepen er leidingen door de hele gemeente die op een zodanige wijze waren aangelegd dat iedere woning daarop direct kon worden aangesloten. Het aangesloten pand kreeg een luidspreker met een schakelaar waarmee de stations Hilversum I en II plus de Vlaamse zender konden worden ontvangen. Naast een bepaald bedrag aan aansluitkosten moest een wekelijkse contributie van f 0,50 worden betaald.

Ondanks de slechte tijdsomstandigheden en het nijpende geldgebrek sloten toch veel Gastelaars zich bij de radiocentrale aan. Op deze wijze werd de radio, zelfs in Gastel, binnen korte tijd populair.

Het nieuwe medium deed zijn invloed op de samenleving gelden. De verstokte straatbuurters bleven op de zomeravonden de straat bevolken. Om hun geliefde programma toch te kunnen volgen zetten ze de luidspreker maar wat harder. Door dit storende geluid konden de kinderen in de straat niet slapen en dat euvel veroorzaakte weer spanningen tussen de buurtgenoten.

De mannengesprekken kregen een nieuwe impuls en bevatten steeds andere onderwerpen nu de nieuwsberichten, afkomstig van het Algemeen Persbureau Vaz Diaz, via de radio rechtstreeks de huiskamer in kwamen.

Ook binnenshuis onderging de vroegere intieme sfeer van de lange winteravonden de nodige verandering. Het gezin rond de plattebuis-kachel luisterde zwijgend naar de muziekuitvoeringen en de hoor-

spelen op de radio. Dan mocht er niet gesproken of gezongen worden want dit stoorde en men wilde vooral niets van het geboden programma missen.

De radio nam ongemerkt een stukje huiselijke gezelligheid mee. Toen in 1937 en volgende jaren de economie weer wat aantrok en Philips steeds verbeterde radio-apparatuur tegen redelijke prijzen op de markt bleef brengen, begon het Nederlandse publiek meer en meer, bij gunstige betalingsmogelijkheden, een eigen toestel aan te schaffen. Dit betekende een verminderde belangstelling voor de goedkope radiocentrale.

De radio bleek op korte tijd een onmisbaar element in onze samenleving te zijn geworden. Zowel in de zomer als in de winter ging dit medium een voorname plaats innemen in het dagelijks leven.

Met uitzondering van enkele halstarrige groepjes, verdwenen de zomerse "buitenzitters", overigens tot groot genoegen van de voorbijgangers, uit het straatbeeld.

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog en de daarmee gepaard gaande bezetting maakte in mei 1940, door de instelling van de avondklok, een definitief einde aan de "straatzit" en "buitenbuurt" -traditie. Een stukje sociaal contact van het "zomerbuitenbuurten" en de wintergenoegens met zijn folkloristische vertellingen rond de plattebuis is verloren gegaan.

Tijdens de oorlog 1940-1945 was de radio een belangrijk en onmisbaar instrument in de strijd tegen de Duitse overheerser. Met gesloten ramen en deuren werd de verboden Engelse zender beluisterd die waardevolle berichten uitzond over de voortgang van de oorlogsvoering, aanspoorde tot het verzet tegen de vijand en hoop gaf op de bevrijding. De Duitse onderdrukker onderkende het gevaar van deze uitzendingen voor zijn positie op vreemd grondgebied en op zijn bevel moesten alle radiotoestellen in mei 1943 worden ingeleverd.

Liet de radio zijn invloed al direct gelden op de in- en externe ontwikkeling van het levenspatroon van de burgers, de komst van de televisie ging nog meer zijn stempel drukken op de samenleving. De eerste tv-uitzendingen in 1953 droegen nog een experimenteel karakter. Later werden de programma's beter en de beeldschermen begonnen de woningen te veroveren.

Thans wordt in bijna iedere huiskamer bij de nieuwsberichten van 's avonds 7 uur het toestel aangezet. Dit blijft gedurende

de hele avond in werking tot het laatste programma-onderdeel is geëindigd. Gezeten in een gemakkelijke fauteuil of op de driezitsbank kijken de bewoners, veelal voorzien van een hapje en een drankje, zwijgend naar hun huisbioscoop. Van enige aktiviteit onder de gezinsleden is geen sprake meer. Er is geen interesse voor gezelschapsspelletjes of het lezen van een boek. Wij zijn passief en gemakzuchtig geworden en de behoefte aan vertellingen, liedjes en burenccontacten, zoals vroeger, is reeds lang niet meer aanwezig.

H.C.J. ZANDBERGEN

HET GEBEURDE IN 1940

In enkele voorafgaande afleveringen van ons jaarboek is opgenomen de rubriek 50 jaar geleden... Daarbij is nu het rampjaar 1940 aan de beurt. Een rampjaar vanwege de inval van de Duitsers op 10 mei. Ook voor Gastel is deze inval een gebeurtenis geweest, die een onvergetelijke indruk heeft nagelaten. De gebeurtenissen in de meidagen hebben ook hier slachtoffers geëist onder andere door het bombardement op de Vacca (melkfabriek). We kregen ook te maken met Franse militairen, vluchtelingen uit Klundert, inwoners van Gastel, die elders een veilig onderkomen gingen zoeken of in de door hun gegraven schuilkelder plaatsnamen enz. Al heel gauw daarna kwam de inkwartiering van Duitse militairen en wat al niet meer. Een uitgebreide beschrijving van de meidagen 1940 in Gastel is terug te vinden in het artikel van J. van Merriënboer elders in dit jaarboek. Ook is hierover gepubliceerd in het boekje: "De Bevrijding van Gastel en Stampersgat" van Broeder Theophile en Dr. Dellepoort en niet te vergeten het boek; "Bevrijding en Bezetting Oud Gastel en Stampersgat" door J. Laros. Reden waarom in dit artikel op de gebeurtenissen in mei 1940 niet zoveel meer op in gegaan wordt.

"Hollandia"
Hollandsche Fabrick van Melkproducten
en Voedingsmiddelen, N.V.

HOOFDKANTOOR
TE
VLAARDINGEN

Oud-Gastel, 28 Mei 1940

Mijne Heeren,

Hieronder gelieve U een opgave aan te treffen van de oorlogsschade aan Gebouwen en Materiaal, veroorzaakt door het luchtbombardement op 11 Mei 1940 waarbij onze fabriek werd getroffen:

Reparatiekosten fabrieksgebouwen en schoorsteen	1010.34
" aluminium melktanks op vrachtauto	250.--
Reparatiekosten aan vrachtauto's	1260.34
	647.--
T O T A A L	1907.34
	=====

Voor onze gemeente was er in dat bijzondere jaar nog een andere gebeurtenis, die veel aandacht kreeg en daarover gaat het nu volgende relaas:

In december 1939 had de heer A. Mastboom ontslag genomen als burgemeester van Oud en Nieuw Gastel. Hij nam afscheid op 6 januari 1940 en op 1 mei 1940 werd de nieuwe burgemeester H. Hofland ingehaald. In de Grondwet van 8 januari 1940 lezen we over de scheidende burgemeester A. Mastboom een uitgebreid verslag.

Een bijzonderheid bij dit afscheid was, dat de heer Antonie Mastboom de "oudste" burgemeester was van ons land en 42 jaar geleden was hij als "jongste" burgemeester met zijn ambt begonnen.

Bij zijn afscheid in de vorm van een openbare raadsvergadering was behoorlijk veel belangstelling. Verschillende burgemeesters uit de omgeving, zoals burgemeester Prinsen van Roosendaal, Van Campern van Dinteloord en Fijnaart, Jansen van Hoeven en Standaardbuiten en Hoeks van Oudenbosch waren aanwezig. Opvallend is, dat er enkele burgemeesters waren, die dit ambt in twee gemeenten uitoefenden hetgeen in die tijd meer voorkwam. Ook zie we dat waar bij deze gelegenheid bovengenoemde burgemeesters nog eensgezind bijeen zijn, dit in de bezettingsjaren wel anders zal worden. De burgemeester van Roosendaal wordt uit zijn ambt ontzet vanwege zijn anti-Duitse houding en de burgemeesters van Dinteloord en Hoeven worden na de bezetting afgezet vanwege hun pro-Duitse houding.

Bij het afscheid waren ook aanwezig pastoor Th. Jansen van Oud Gastel, pastoor Van de Weygaart uit Stampersgat, dominee E. van der Horst en eveneens dokter Van Susante. Op deze vergadering gaf burgemeester Mastboom een overzicht van zijn ambtsperiode. Hij vergeleek de tijd van 1940 met die van 1898, toen hij begon met zijn werkzaamheden. "In 1898 was het zelfs gevaarlijk om geboren te worden, zo groot was hier toen de kindersterfte. Nu in 1940 is de kindersterfte zeer gering, maar het geboortecijfer in 1898 was hoger. Veel is sedertdien verbeterd, zowel wat lonen als sociale toestanden betreft, toch hoeven we de mensen van toen niet te beklagen, zij waren niet ongelukkiger dan heden ten dage. In ieder geval waren zij tevreden met hun lot. Dat bleek wel in de dagen van de bietencampagne wanneer de jonge meiden om 5 uur 's morgens onder vrolijk gezang naar de

UIT DE PROVINCIE

Burgemeester Mastboom nam afscheid van zijn gemeente

42 JAAR HOOFD VAN OUD- EN NIEUW- GASTEL

HOE ZICH DE TOESTANDEN WIJZIGDEN

Burgemeester A. G. J. Mastboom heeft Zaterdagmiddag in een openbare raadsvergadering afscheid genomen van zijn gemeente, na een ambtstermijn van 42 jaar.

Voor dit heengaan van Nederlands oudste burgervader bestond behoorlijke belangstelling, behalve de raadsleden van wie de heeren v. Rijbergen en Rombouts met kennisgeving afwezig waren, woonden deze zitting o.m. bij de verschillende burgemeesters uit de omgeving, t.w. de burgemeesters Prinzen, van Roozendaal, v. Campen van Dinteloord en

Als zijn eigen bezit had meente bestuurd, verbeteringen ingevoerd om de gemeente kig te maken, en zij zullen wanneer ze hun eischen nu hoog opvoeren. Spr. was raad, aan een dergelijk eue geven, er zullen nog magere komen, daarom diende men financiën te passen, anders k 42 jaar lang heeft burgeme boom genoten van een ong de, op het oogenblik staat h maar wankel bij, laten we bidden dat 1940 een gunstige moge nemen, zoodat ons l oorlog mag blijven.

Tenslotte sprak de burg hartelijke dankwoorden uit van den Raad, B. en W., secretaris en zijn personeel vanger en administrateur v trisch bedrijf.

De heer A. Mastboom, de 71-j. burgemeester van Oud- en Nieuw-Gastel, de oudste burger- vader van Nederland, aan wien op zijn verzoek binnenkort eer- vel ontslag zal worden verleent.

Vit De Grondwet

van

6 - 1 - 1940

fabriek trokken en de schepen gingen lossen.

De levensomstandigheden zijn veel verbeterd. We kregen betere woningen, betere drinkwatervoorzieningen. Het petroleumlampje week voor het electrisch licht. Ook op onderwijsgebied valt een groei waar te nemen. De drie scholen voor jongens en meisjes van eens werden vervangen door vier bijzondere scholen waar jongens en meisjes gescheiden zijn (twee in Gastel en twee in Stampersgat).

Sedert 1898 zijn ongeveer 10 km zand- en kleiwegen in de gemeente voorzien van een vast wegdek. De waterlozing onderging ook een hele vooruitgang. Vroeger kwam de polder Heerjansland regelmatig onder water te staan. Dat veranderde met de komst van de Riet- vaart. (Na zeven jaar was dit karwei in het kader van de werk- verschaaffing met kruiwagen en schop gereed. P.P.) Op het gebied van de armenzorg verbeterde er veel. De grote werkloosheid stelde

grote eisen aan de schatkist maar niettemin doet het toch genoeg de gemeente als niet-noodlijdend aan mijn opvolger over te dragen."

Hij waarschuwde dat er nog genoeg magere jaren zouden komen zodat er goed op de financiën gepast moest worden. Hij had van 42 jaar vrede genoten, maar daar stond het nu maar wankel mee. Vervolgens sprak de burgemeester nog dankwoorden uit aan het adres van de raad en het gemeentepersoneel.

Verschillende leden van de raad namen daarna het woord zoals de heer Theunissen, Geers, Van Wezel, de wethouders Melsen en Van Iersel, en Van Nispen en Luyten. Hierbij werd er onder andere aan herinnerd, dat burgemeester Mastboom als een vader voor zijn gemeentenaren bij feesten steeds de eerste was om de vrolijkheid op te voeren.

Het gemeentepersoneel had een afscheidscadeau aan willen bieden, maar de burgemeester had dit niet willen aanvaarden gezien de tijdsomstandigheden.

Na het slotwoord door de burgemeester ging de champagne rond en werd er onder andere geklonken op de gezondheid van het Koninklijk Huis, de burgemeester, de Gastelse geestelijkheid en de pers. Na afloop van het officiële gedeelte was er receptie voor de burgerij, waarbij onder andere de middenstandsvereniging vertegenwoordigd was door F. Akkermans en de Vrijwillige Burgerlijke Dienst door Br. Theophile. (De Grondwet van 8 januari 1940.)

De heer C. Melsen werd waarnemend burgemeester totdat er een nieuwe zou komen. Over de volgende periode schrijft broeder Theophile onder andere: De benoeming van een nieuwe burgemeester werd vanaf die dag met spanning tegemoet gezien. Nooit had het jonge geslacht het meegemaakt. Zou het een Gastelaar zijn? Een vreemde? Maar op de secretarie zei men: Het kan nog wel een tijd duren. Intussen werd de internationale toestand steeds ondragelijker. Honderden jongemannen uit onze gemeente werden opgeroepen om het vaderland te dienen. De hoop op een behoorlijk installatiefeest was toen al weg. Hier en daar werd in de gemeente gehoopt dat de zoon van burgemeester Mastboom de opvolger zou worden. Maar dat liep anders uit. Op 1 april kwam het bericht, dat de heer H. Hofland, burgemeester van Baarle Nassau per 1 mei in de gemeente Oud en Nieuw Gastel benoemd was. Het nieuws ver-

spreidde zich als een lopend vuurtje en in de barbierszaken werd nergens anders over gepraat die zaterdagavond.

En de andere dag kwam de toekomstig burgemeester met zijn gezin al kennismaken met zijn nieuwe standplaats.

Er werd door de raad gesproken over een bedrag van f 1.000,- voor de feestelijke installatie maar men werd het niet eens.

En ook een vergadering half april in de Harmoniezaal gaf niet de beslissing. Er was weinig feeststemming gezien de algemene toestand in ons land. Kort ervoor was de staat van belg afgekondigd. Veel jongeren waren of moesten in dienst en de tijd was zeer kort. Toen dan het College van Gedeputeerde Staten ook nog maar goedkeuring gaf aan een bedrag van f 400,- kon de voorbereiding maar heel schuchter zijn.

Maar gefeest werd er!!!

Op 1 mei was het een stralende snikhete dag.

De vlaggen hingen uit en de Markt was versierd. Al om 9 uur 's ochtends stonden de auto's gereed met afgevaardigden van diverse verenigingen om de nieuwe burgemeester op de gemeentegrens bij Oudenbosch af te halen.

Intussen was de schooljeugd al present op de Markt om enkele leiders, zoals het Wilhelmus en het lied van J.F. Vlekke: "Oud Gastel tooit zich" te zingen. De burgemeester dankte hartelijk en zei: "Als jullie alles zo goed kunnen als zingen dan zal het met Gastel wel loslopen." Daarna kregen de kinderen een traktatie.

Om elf uur begon de feitelijke installatievergadering in het gemeentehuis. Hierbij waren naast bijna de gehele gemeenteraad ook aanwezig de burgemeesters van de omliggende gemeentes en van de gemeente die grensden aan Baarle Nassau.

Na het omhangen van de ambtsketen nam de nieuwe burgemeester het woord. Hij bracht hulde aan zijn voorganger en zei ervan doordrongen te zijn dat hem een uitgebreid en zwaar arbeidsveld wachtte. Maar hij zou zijn best doen om zijn krachten in dienst te stellen van de gemeente en vroeg daartoe de medewerking van alle betrokkenen.

Hierna spraken nog enkele raadsleden en andere genodigden.

Na dit officiële gedeelte vertrok het gezelschap naar Stampersgat waar de burgemeester bij Hotel Bus een spontaan en hartelijk welkom kreeg. In hotel Geers werd daarna genoten van een Brabantse koffietafel, waarna de stoet weer terugkeerde naar Oud Gastel.

UIT DE PROVINCIE

De Gastelaren bereidden burgemeester Hofland een onvergetelijken dag

Een schitterend installatiefeest

ONTVANGSTEN TE OUD- EN STAMPERSGAT

De gemeentenaren van Oud-Gastel hebben Woensdag j.l. burgemeester den Edelachtb. M. Hofland en zijn gezin op zinnige wijze blij gegeven van nomenheid en hun vreugde van benoeming.

Voor het eerst, zoolang Oud- en Nieuw Gastel bestond, dat een niet-ingezetene van Oud- tot burgemeester was benoemd. nu daarom was, dan wel door de Mei-morgen, we durven zekerheid te zeggen, doch een zelden een burgemeester hooft spontaner zal zijn ingehaald.

Uit De Grondwet

van

3 - 5 - 1940

Melsen als loco-burgemeester de h dat de hooggespannen verwac zouden verwezenlijkt worden. (nieuwen functionaris wachtte h groot arbeidsveld. Hierna omhi burgemeester Hofland met de keten.

Burgemeester Hofland bracht aan H. M. de Koningin, den mini commissaris voor zijn benoeming. bracht hulde aan zijn ambtsvoor burgemeester.

1 mei 1940 Groepsfoto t.g.v. installatie burgemeester H Hofland .

Foto genomen voor het gemeentehuis / politiebureau. Op de voorste rij de familie Hofland . Daarachter o.a. de Wethouders Verhoben en Melsen , de raadsleden , ambtenaren van het secretarie , waarbij L. Vrolijk, A. Timmermans , P. de Beukelaer, F. Veraart , en H. van Mechelen. alsmede de veldwachters Jozen en Roebroeks .

Hier kreeg de burgemeester met zijn familie een diner aangeboden door het gemeentebestuur. Op de Markt was er een gezellig feest met de fanfare en dat ging door tot in de avonduren. Aansluitend daarop werd er in de kiosk een concert gegeven door de twee Gastelse fanfares namelijk Gastels Fanfare en Concordia en was er een optreden van Harmonie St. Cecilia uit Stampersgat. (Uit de Grondwet van 3 mei 1940 en het notulenboek van het Oranje Comité van Oud Gastel.)

Tien dagen erna kwam de inval van de Duitsers en stond de nieuwe burgemeester voor een zware taak om onze gemeente zo goed en zo

kwaad dat gaat door de bezettingsjaren te loodsen, hetgeen met wisselend succes lukte, waarbij hij moest laveren tussen de belangen van de gemeente en de eisen van de bezetters, hetgeen hem als burgervader en als vader van een groot gezin voor grote problemen stelde.

Burgemeester H. Hofland mocht na de bevrijding zijn functie blijven uitoefenen en werd in 1961 op pensioengerechtigde leeftijd eervol ontslagen.

Af en toe wordt er nog wat nieuws uit Gastel vermeld in de Grondwet, maar de berichten zijn zeer schaars. Dit ook al omdat na de meidagen van 1940 de omvang van de krant sterk geslonken is. Zo worden de gebeurtenissen in de meidagen met eenkort bericht pas op 19 mei vermeld. Maar ook staat er dan eenbericht in over een seizoenverschietsing van handboogschutterij Willem Tell van Kuivezand. En op 25 mei over mannen, die moeten gaan werken bij de Volkeraksluizen in het kader van de werkverschaffing.

Op 8 juni overlijdt de prelaat van Bornhem Godefridus Indewey. Hij werd geboren in Gastel op 15 juli 1882 en was daar ook kapelaan geweest. In 1935 werd hij tot abt benoemd in Bornhem.

Bronnen:

A. Delahaye; Gastels Land van Abten en Markiezen

Notulenboek Oranje Comité Oud Gastel vanaf 1874

De Grondwet jaargang 1940

Gemeentearchief Oud en Nieuw-Gastel: verslagen 1940 inv.no. 227 en 368

P. PEETERS

oud en nieuw gastel in de meidagen van 1940

door Mr. Drs. J.C.F.J. van Merriënboer

Inleiding

In het jaar 1990 werd herdacht dat vijftig jaar geleden het Duitse leger Nederland aanviel. Op de generatie die de aanval meemaakte, liet deze een diepe indruk na. De persoonlijke herinneringen werden ook donkerder gekleurd door de negatieve ervaringen in de bezettingsjaren. Ik heb deze ervaringen niet, omdat ik twintig jaar na de inval van de nazi's nog geboren moest worden. Om een antwoord te vinden op de vraag hoe de gesloten Oudgastelse gemeenschap de meidagen van 1940 beleefde, heb ik geschreven bronnen geraadpleegd. Verwacht dus geen opsomming van "kleurrijke verhalen achteraf" van mensen die het zelf hebben meegemaakt. Ik wil me echter niet beperken tot een droge, kroniek-achtige opsomming van feiten. Waar mogelijk zullen causale verbanden worden gelegd en verklaringen worden gezocht.

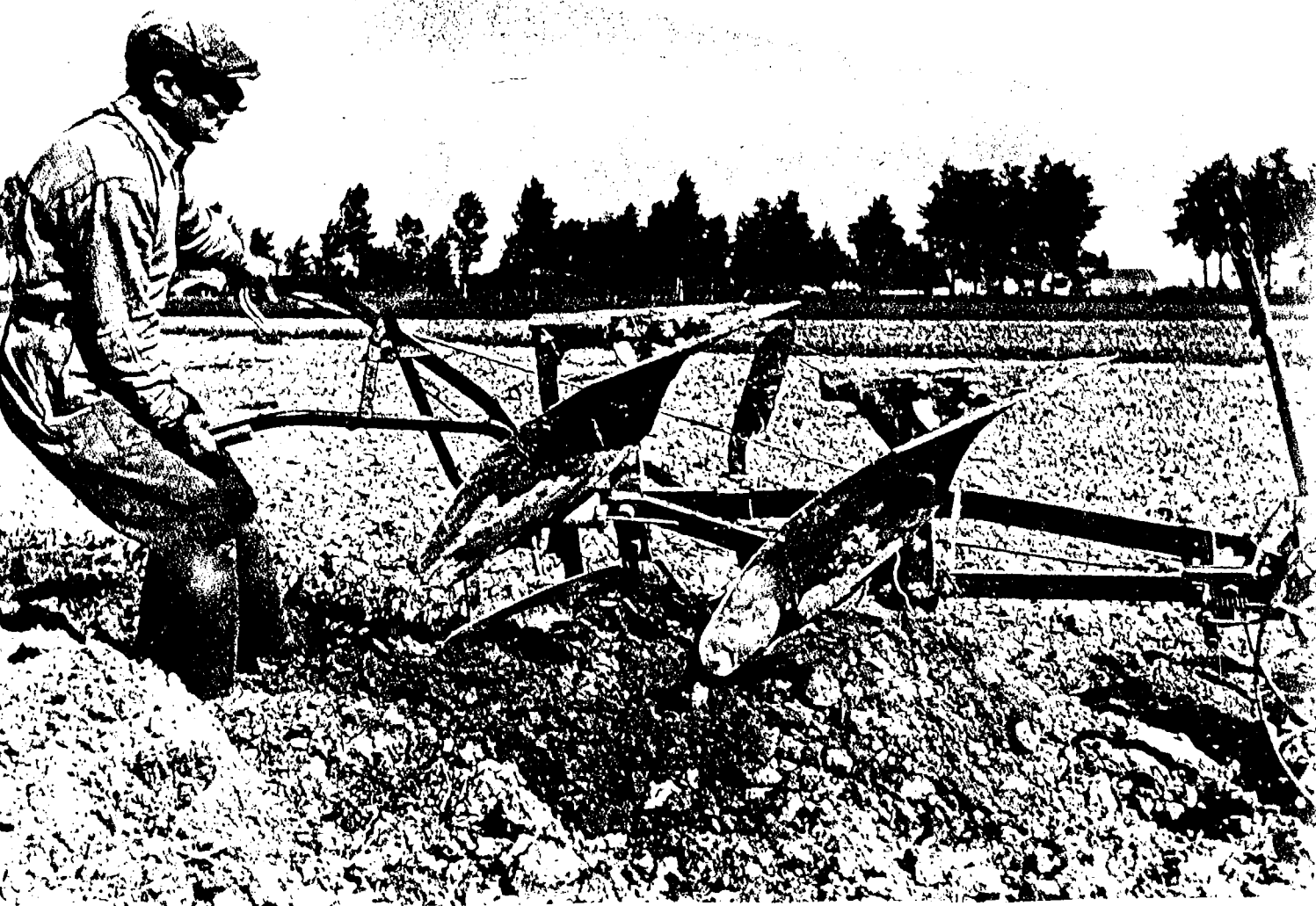
Mijn verhaal valt uiteen in twee delen. Eerst zal geschetst worden wat de algemene situatie in Oud Gastel was aan de vooravond van de Duitse overrompeling. Enkele demografische, economische, sociale en politieke gegevens zijn gevonden in de Gastelse archieven. Daarna zullen de bange meidagen van 1940 voor de gemeente beschreven worden. Gelet zal worden op de samenhang tussen de gebeurtenissen in Oud Gastel en de oorlogshandelingen in heel Noord-Brabant. Voor de gegevens van het tweede deel heb ik vooral geput uit de dagboeken van broeder Theophile(1) en het boek De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant geschreven door de Krijgsgeschiedkundige Afdeling van het Ministerie van Oorlog, Hoofdkwartier van de chef van de Generale Staf ('s-Gravenhage, 1953).

Oud Gastel in 1940

De gemeente telde in 1939 6.456 inwoners. In 1940 werden 149 Gastelaars geboren, 60 stierven er, 261 personen vertrokken uit het dorp en 274 personen vestigden zich er. In 1940 nam de bevolking dus toe met 102 personen. Er werden 51 huwelijken gesloten: gemiddeld één per week(2). Bij de laatste gemeente-

raadsverkiezingen in 1939 werden in totaal 2.825 stemmen uitgebracht. Alle inwoners van 21 jaar en ouder waren stemplichtig. Hieruit kunnen we afleiden dat 44% van de inwoners ouder waren dan 21 jaar.

De agrarische sector domineerde in Oud Gastel. Sinds het midden van de jaren twintig ging het slecht met de landbouw in Nederland. De voornaamste oorzaak van de achteruitgang was de daling van de wereldmarktprijzen. De lage prijs van suiker bijvoorbeeld leidde tot een aanzienlijke daling van de vraag naar suikerbieten. Dit was een belangrijk gewas in West Brabant. In het begin van de jaren dertig greep de Nederlandse overheid in: suikerproducenten werden geholpen met importbarrières en verbouwers van suikerbieten met gegarandeerde prijzen. In 1940 was de situatie in de landbouw verbeterd. De Gastelse burgemeester maakte melding van een goede oogst en redelijke prijzen in dat jaar(3).

De plaats van de ambachtsman in de agrarische samenleving is belangrijk: hij bewerkt de grondstoffen die de landbouw produceert of hij vervaardigt het gereedschap dat de landbouwer nodig heeft.

In de jaren twintig waren er in onze gemeente 14 bakkers, 11 timmerlieden, 9 schoenmakers, 9 kleermakers, 8 klompenmakers, 7 metselaars, 6 vrachtrijders, 5 schilders, 4 koperslagers, 4 smeden, 4 slagers, 2 zadelmakers, 1 kuiper, 1 bierbrouwer, 1 rietdekker en 1 tabakskerver. Deze ambachtelijke sector had ongeveer 150 personeelsleden in dienst(4). Waarschijnlijk heeft deze sector grote klappen gehad als gevolg van de crisis in de landbouw in de jaren twintig en dertig. Enerzijds liep de vraag naar ambachtelijke artikelen terug, anderzijds steeg de concurrentie omdat verarmde landbouwers met ambachtelijke werkzaamheden een centje probeerden bij te verdienen.

In 1940 waren de ergste crisisjaren voorbij. Volgens de burgemeester was het een goed jaar voor de middenstand(5).

De industrie in Oud Gastel was nauw verbonden met de agrarische sector. Belangrijk voor de Gastelse economie en werkgelegenheid was de suikerindustrie. Sinds het eind van de jaren twintig was deze door sterke omzetsdalingen in grote problemen gekomen. Dit leidde tot fusies en stillegging van kleine bedrijven. Drie Gastelse suikerfabrieken sloten in de jaren twintig hun poorten. Het gevolg was grote werkloosheid. In 1909 werd een melkfabriek in Oud Gastel gebouwd. Het eerste jaar werkten in deze fabriek 19 werknemers, in 1920 51 en in 1940 95. Andere fabrieken waren veel kleiner. In de jaren twintig bevonden zich in de gemeente een nicotinefabriek, drie korenmolens, vier wasserijen, twee sigarenkistenfabriekjes, een boterfabriek, een schoenenfabriek, een wagenmakerij en een linnenweverij. Deze fabriekjes hadden een ambachtelijk karakter en bleven meestal slechts korte tijd bestaan(6). In 1939 was de werkgelegenheid in de industrie gunstig beïnvloed door de uitbreiding van de suikerfabriek in Dinteloord. Ook voor de industrie leken de crisisjaren in 1940 voorgoed voorbij(7).

Als we de ontwikkeling van de werkloosheidscijfers in een jaar bekijken, blijkt dat de cijfers in het winterseizoen zeer hoog zijn. Dit onderstreept het belang van de landbouwsector voor de

werkgelegenheid in Oud Gastel. We bezien de cijfers van 1939 en 1940 wat nauwkeuriger.

werkloosheidscijfers per maand(8)

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1939	427	383	293	148	145	5	30	30	38	12	81	252
1940	349	282	177	61	75	39	-	3	3	37	23	296

Uit de cijfers blijkt dat in de winter zo'n 350 personen (het gaat hier alleen om mannen, vrouwen moesten thuis blijven en veel kinderen krijgen) werkloos waren. Indien we veronderstellen dat van de ongeveer 2.800 stemgerechtigden de helft mannelijk was en dat de groep mannen ouder dan 21 maar niet meer tot werken in staat, even groot was als de groep werkende mannen jonger dan 21 jaar, dan kunnen we concluderen dat in de wintermaanden 25% van de Oud Gastelse bevolking werkloos was. En dan moeten we nog bedenken dat in 1939 de crisis al voorbij was: in december 1934 bedroeg de werkloosheid 448 personen(9). In de zomer en de herfst was de werkloosheid gering. Tijdens de oogstmaanden kwam het zelfs voor dat er te weinig arbeidskrachten waren. Ook vonden veel mensen werk in de suikerfabriek te Dinteloord in deze periode van het jaar.

Als we de werkloosheid in de maand december uitsplitsen, krijgen we het volgende beeld van de jaren 1939 en 1940:

werkloosheidscijfers per sector(10)

	dec 1939	dec 1940
landbouw	157	106
industrie (ongeschoolde arbeiders)	35	147
bouw	25	33
handel en verkeer	35	10

De meeste werklozen waren dus landarbeiders. De daling van de werkloosheid in deze sector in 1940 kan worden verklaard door het feit dat veel landarbeiders door de Duitsers werden ingeschakeld bij de aanleg van vliegvelden of als werkkrachten naar Duitsland werden gestuurd. Een enkeling vond werk in Noord Frankrijk bij de Duitse "Organisation Todt"(11). De stijging van de werkloosheid in de industrie in 1940 was een indirect

gevolg van de Duitse inval. De gebrekkige brandstoffendistributieregeling en het feit dat veel auto's gevorderd waren, zorgden voor grote vervoersproblemen bij het bedrijfsleven.

De economische crisis van de jaren twintig en dertig had ook tot sociale wantoestanden geleid. De burgemeester sprak in 1940 nog van "ontoelaatbare woningtoestanden"(12). Het conservatieve Gastelse gemeentebestuur weigerde aanvankelijk uitkeringen aan werklozen uit de gemeentekas: ze werden verwezen naar de particuliere liefdadigheid. De steunregeling die uiteindelijk in 1931 door de gemeenteraad werd aangenomen was veel te mager. De katholieke vakbonden hebben in deze jaren een zware strijd moeten leveren. De beruchte gierigheid van de Gastelse burgemeester leidde vaak tot eindelozen discussies over door werklozen te veel ontvangen steun, waarbij het soms ging om niet meer dan een dubbeltje. De problemen duurden tot januari 1940, de maand waarin de oude burgemeester zijn ambt aan een tijdelijke plaatsvervanger overdroeg. Hieronder volgen enkele cijfers die een algemene indruk geven van de steunverlening. Op basis van deze cijfers alléén kunnen geen conclusies getrokken worden omtrent de hoogte van individuele uitkeringen. Ter vergelijking nog een interessant gegeven: voor de installatie van de nieuwe burgemeester in mei 1940 werd f 650,- uitgetrokken.

steunverlening(13)

	werkloze arbeiders	werkloze kleine boeren
dec 1939	f 1.863,--	f 145,--
jan 1940	f 3.560,--	f 200,--
mrt 1940	f 6.854,30	f 185,--

In 1940 vormde de gemeente nog een hechte sociale gemeenschap, een standenmaatschappij waarin iedereen zijn plaats wist. Op de hoogste tree van de sociale ladder stonden de plaatselijke notabelen: de burgemeester, de pastoor, de notaris, de arts, de hereboeren, het hoofd van de school en een enkele rentenier of industrieel, daarna kwamen de gewone boeren, de middenstand, ambachtslieden en geschoolde arbeiders, en tenslotte keuterboertjes, landarbeiders en ongeschoolde fabrieksarbeiders.

Gastelse kermissen werden druk bezocht, maar liepen soms uit

op vechtpartijen. Overigens viel het met de criminaliteit nogal mee. In 1940 werden de volgende processen verbaal opgemaakt door de twee Gastelse politie-agenten:

processen verbaal(14)

overtredingen motor- en rijwielwet	119
lopen op verboden grond	28
overtreden beschikkingen Duitse bezetter	26
overtredingen van de drankwet	10
diefstal en stroperij	8
mishandeling	6
openbare dronkenschap	5
belediging	3
dood door schuld	1
rest	(steeds) 1

Er bestond een bloeiend verenigingsleven (meestal onder supervisie van katholieke geestelijken die tijd genoeg hadden om zich hiermee bezig te houden) waarin zelfs plaats was voor de stereotiepe Roomsche Katholieke Geitenfokvereniging St. Bernardus. Deze vereniging kreeg in 1940 een subsidie van f 40,-.

Toch kwamen er in de hechte Gastelse gemeenschap in de jaren dertig grote conflicten voor. Ik heb al beschreven dat de sociale kwestie tot grote tegenstellingen tussen conservatieve notabelen en ontevreden arbeiders leidde. Daarnaast waren er vetes tussen notabelen (en hun clientèle) onderling, bijvoorbeeld tussen de oude burgemeester Mastboom en wethouder Melsen. Het Verenigingsleven werd beheerst door de controverse tussen de oude harmonie van wethouder Melsen en de nieuwe uit 1927 van schoolhoofd Nuchelmans en pastoor Damen.

Sociale conflicten en persoonlijke naijver beheersten de lokale politiek in deze jaren. De gemeenteraadsverkiezingen leidden in de jaren dertig tot de volgende resultaten:

uitslagen gemeenteraadsverkiezingen(15)

1931	stemmen	zetels	1935	stemmen	zetels
De Bie	1.260	7	Mastboom	917	4
Theunisse	1.258	6	R.K.S.P.	1.787	9

AAN DE

Kiezers en Kiezeressen van Oud- en Nieuw-Gastel.

DAMES EN HEEREN.

Ter inleiding.

De dag nadert, waarop gij in de stemlokalen van Gastel en Stampersgat voor onze gemeente een nieuwen Raad gaat kiezen. Die Raad zal tot taak hebben in de eerstvolgende vier jaren aan het bestuur van Oud- en Nieuw-Gastel de goede richting te geven.

De meesten van U zijn harde werkers met de handen of met het hoofd, die doorgaans geen tijd hebben om zich in te laten met zaken van gemeentepolitiek. Daarom meenen wij, dat heel veel kiezers uit Gastel en Stampersgat, alvorens hun stem uit te brengen, graag eenige voorlichting zullen ontvangen, eenige inlichtingen over den toestand en de nooden hunner gemeente.

Donkere wolken boven ons land.

Het ziet er, zooals gij allen door de kranten weet, met Europa maar somber uit. Groote zoowel als kleine staten bewapenen zich met koortsachtigen ijver. Millioenen en Milliarden worden daaraan ten koste gelegd. Legers van honderdduizenden staan voor den aanval gereed. Ook in ons eigen dorp zijn tientallen mannen en jongens uit de gezinnen gehaald en opgeroepen om het Vaderland tegen onverwachte invallen te beschermen. Een blijvende oorlogsdreiging beangstigt de oude wereld, terwijl wij niet inzien, hoe het gevaar binnen afzienbaren tijd zal kunnen wijken.

Nog weinig is tot de massa der bevolking doorgedrongen, dat zich bij de genoemde oorlogsdreiging een tweede ernstig gevaar gevoegd heeft, het gevaar namelijk van de ontredde der overheidsfinanciën. Ten deele door de groote kosten der landsverdediging, ten deele ook als gevolg van de ontzaggelijke uitgaven voor de bestrijding der werkeloosheid, dreigt het met de geldmiddelen van ons Vaderland spaak te loopen. De steeds grootere tekorten der noodlijdende gemeenten, wier aantal bovendien voortdurend stijgt, maken in ons Koninkrijk den geldelijken gezichtseinder nog somberder. Immers, onder opheffing of beperking der gemeentelijke zelfstandigheid, past het Rijk, dat schandalen wil vermijden, die tekorten voorloopig nog bij, maar verhaast vanzelfsprekend zoodoende het oogenblik van eigen financiële ruïne. Minister de Wilde, tot voor kort de hoeder over onze staatsgelden, heeft de regeering reeds verlaten, omdat hij geen kans meer zag de eindjes aan elkaar te knopen.

Over deze financiële moeilijkheden van ons Vaderland moet men vooral niet te licht denken. De ervaring in andere landen, met name in het naburige Duitschland, heeft duidelijk geleerd, dat slechte overheidsfinanciën in onzen tijd den weg banen voor de diktatuur. En wat die diktatuur uitwerkt, kunt gij, nu al zes jaar lang, dagelijks in uw lijfblad lezen.

En ook boven Oud- en Nieuw-Gastel.

In onze gemeente is de toestand zóó, dat wij ons bevinden op den rand van de noodlijdendheid, van het faillissement. Doordat de belastingen, die aan de gemeente haar inkomsten verschaffen, het toppunt bijna bereikt hebben, en anderzijds de uitgaven maar altijd blijven stijgen, wordt het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven steeds moeilijker bereikbaar. De noodlijdendheid en het daarmee gepaarde verlies der zelfstandigheid komen voortdurend naderbij. Ook Gastel dreigt het Vaderland tot last te worden.

De nooden van het oogenblik.

In deze benarde omstandigheden, — ieder weldenkend Gastelaar zal het beseffen — moeten wij voor onzen gemeenteraad de beste mannen uitkiezen.

Er zal een zuinig beleid gevoerd moeten worden door bewame personen. De tering zal zooveel mogelijk naar de nering gezet, alle niet strikt noodzakelijke uitgaven zullen vermeden moeten worden. Alle zeilen dienen te worden geheschen, om, zoolang het kan, onze eer van vrije, zelfstandige en onafhankelijke gemeente te handhaven.

Personen moeten we hebben, die deskundig zijn en ontwikkeld, want het gaat over een moeilijk werk. Personen ook, die onkreukbaar zijn en het algemeen belang der gemeente steeds stellen boven het persoonlijk of eigen belang. Wie het lidmaatschap van den Raad vooral ziet als een middel om familieleden en vrienden een baan of salarisverhoging te bezorgen, hoort in den gemeenteraad nooit thuis, maar zeker niet in de zorgelijke omstandigheden van tegenwoordig.

Zou, wat God verhoede, over Europa of Nederland het vreeselijke onweer losbarsten, dat we oorlog noemen, en dit is in de eerstvolgende vier jaar zeker niet uitgesloten, dan moet de Gastelsche Raad, om aan de opdagende moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden, de beste krachten bevatten, die er onder onze bevolking te vinden zijn.

De keuze.

Kiezers van Oud- en Nieuw-Gastel, twee lijsten met kandidaten voor den gemeenteraad zult gij op uw stembiljetten aantreffen. Twee groepen van Roomsche-Katholieke personen dingen om uw gunst.

De vragen, welke gij, na lezing van het voorgaande, zult stellen, zijn deze. Van wie kan ik verwachten, dat zij de fiere zelfstandigheid van ons dorp met hand en tand zullen verdedigen, dat zij een zuinig beheer zullen voeren en daardoor Oud- en Nieuw-Gastel zullen doen blijven wat het sinds menschenheugenis altijd geweest is, een, ook financieel kerngezond lid der groote Nederlandsche gemeenschap? Op welke lijst vind ik de meest bekwame en ontwikkelde personen tevens, waarvan ik nooit behoefte te vreezen, dat zij hun lidmaatschap in den Raad ten eigen bate zullen trachten uit te buiten? Welke lijst is het meest veelzijdig samengesteld en bevat naast werklieden en middenstanders ook landbouwers en vertegenwoordigers der hooge standen? Om kort te gaan, welke lijst biedt de beste waarborgen voor het deskundige, krachtige en onkreukbare bestuur, waaraan onze gemeente in de komende vier jaren misschien meer dan ooit behoefte zal hebben?

Het is lijst twee, het zijn de mannen van lijst twee

BESLUIT.

Verstandige Kiezers en Kiezeressen van Gastel en Stampersgat, brengt op Woensdag 21 Juni 1939 aller zonder uitzondering, uw stem uit

op nummer één van lijst twee,

op onzen kranigen burgervader, A. G. J. MASTBOOM,

den man met de veertigjarige ervaring, den man onder wiens zegenrijk bewind de Gastelsche werkers van alle slag in stoffelijk opzicht een welvaartspeil hebben bereikt als nooit te voren, een welvaartspeil, dat wij, als het kan, zullen trachten te handhaven, maar dat wij op den duur alleen kunnen handhaven door de gemeentekas degelijk en zuinig te beheeren.

Aanstaanden Woensdag stappen in Gastel en Stampersgat vele honderdtallen denkende kiezers en kiezeressen uit alle standen de stembus tegemoet met éénzelfde gedachte in den geest, éénzelfde kreet op de lippen:

EEN HOEZEE VOOR LIJST TWEE!!!

DE PROPAGANDISTEN.

1939	stemmen zetels	
Mastboom	1.251	6
Melsen	1.557	7

Let op het resultaat van de verkiezingen van 1931: een verschil van twee stemmen. Bij de verkiezingen van 1935 en 1939 was het opmerkelijk dat burgemeester Mastboom een eigen partij aanvoerde. De verkiezingsuitslag leverde hem een wethouderszetel op. Dit betekende dat de stem van de burgemeester doorslaggevend was in het college van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van de gemeente.

Antonie Mastboom was nog door koninging Emma in 1898 tot burgemeester benoemd. De familie Mastboom was toen al meer dan honderd jaren lang een van de belangrijkste families in Oud Gastel. In de jaren dertig was het dé aristocratische familie van het dorp. Een tijdgenoot schreef over de burgemeester: "Hij was het type van een oude regent. Gastel was van hem en wij konden ons niet voorstellen dat er buiten de familie Mastboom nog andere mensen waren, die onze gemeente konden besturen. Sociaal voelend was hij niet. Deze man kon bruut zijn tegenover minderen, was uiterst zuinig om niet te zeggen gierig en had weinig vrienden. Misschien had hij het rechte voor met de gemeente aldus te besturen." (16) In de jaren dertig hadden de uitgesproken paternalistische opvattingen van Antonie Mastboom zichzelf overleefd.

Eind 1939 vroeg de burgemeester zelf ontslag. Voor hemzelf en voor vele anderen in Gastel viel het zeer tegen dat zijn zoon niet tot zijn opvolger benoemd werd. Het gerucht ging dat de coup tegen de familie Mastboom door de twee wethouders beraamd was. Met ingang van 1 mei 1940 werd H.J.M. Hofland (tot die datum burgemeester van Baarle Nassau) tot burgemeester benoemd. Hij was de eerste burgemeester die niet uit Gastel afkomstig was en daar waren de Gastelaren in het begin niet blij mee. Uit zijn correspondentie blijkt dat deze man veel moderner inzichten had inzake het besturen van een gemeente dan zijn voorganger. Hij was ook daadkrachtiger en onderhield betere contacten met hogere en lagere ambtelijke niveau's: een bureaucraat uit de twintigste eeuw had een negentiende-eeuwse autocraat vervangen.

*1938 40 jarig ambstjubileum van burgemeester A. Mastboom .
vooraan v.l.n.r.: mevr. Mastboom-Brosens, burgm. A Mastboom dhr. Mr H.
Mastboom , voorts secr. H van Mechelen en het gemeentebestuur .*

Het dagelijks bestuur van de gemeente werd in mei 1940 gevormd door burgemeester Hofland en de wethouders Melsen en Van Iersel. In dienst van de gemeente waren: zes personen op de gemeente-secretarie (waarvan twee op contractbasis), twee bij het gemeentelijk electriciteitsbedrijf en één bij gemeentewerken. Daarnaast waren er twee politie-agenten. Er was verder een rijksveldwachter die niet in dienst was van de gemeente(17).

Zowel de provinciale als de landelijke politiek werden in Gastel, zoals in heel het Zuiden, gemonopoliseerd door de Roomsche Katholieke Staatspartij. Andere landelijke partijen ontvingen slechts "proteststemmen". Uitschieters daarbij waren de sociaaldemocraten (S.D.A.P., de voorloper van de P.v.d.A.) in 1933 en de nationaal-socialisten (N.S.B.) in 1935. De Gastelse verkiezingsuitslagen in de jaren dertig leveren het volgende beeld op:

verkiezingsuitslagen in %(18)

	1931	1933	1935	1937	1939
RKSP	90.4	84.2	87.7	92.4	94.2
SDAP	3.2	6.4	2.0	1.7	2.2
NSB	-	-	5.7	2.3	0.8
ARP	1.0	0.2	0.1	0.2	0.2
CHU	1.0	1.0	1.0	0.8	1.0
SGP	1.0	1.8	0.1	0.1	0.1
CPN	-	0.2	-	0.2	-
VDB	1.0	0.1	0.2	0.1	1.5
RKVP	2.8	2.1	-	1.5	-
KDB/P	1.0	1.5	2.6	-	-
RKAP	-	0.3	-	-	-
RKB	-	0.6	-	-	-
ADU	-	0.4	-	-	-
VB	1.0	0.1	0.4	-	-
rest	-	-	0.2	0.3	-
totaal	2653	2770	2702	2842	2825

In politiek opzicht was de gemeente bijna homogeen katholiek. Veel teleurgestelde R.K.S.P.'ers zochten ook liever hun heil bij katholieke splinters als R.K.V.P. en K.D.B. dan bij de heidenen van de N.S.B. en de S.D.A.P.

De conclusie is dat Oud Gastel aan de vooravond van de Duitse inval een jeugdige en snel groeiende, homogeen katholieke gemeente was, die zich juist van een slepende agrarische crisis hersteld had. De vaste sociale patronen begonnen kleine scheuringen te vertonen onder druk van de moderne tijd, maar de Gastelse notabelen bleven voorlopig de touwtjes in handen houden. De lokale politiek, waar persoonlijke belangen domineerden, hield zich alleen met zichzelf bezig. In het winterseizoen was de werkloosheid nog aanzienlijk.

Oud Gastel en de Duitse inval in mei 1940

Het Nederlandse leger was in mei 1940 al acht maanden goed voorbereid op een Duitse aanval: in augustus 1939, enkele dagen voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog was reeds gemobiliseerd. Ook Oud Gastel was niet onvoorbereid. In november 1939 werd de gemeente aangewezen tot vluchtelingencentrum, indien er oorlog

zou uitbreken. Door een aantal notabelen werd de "Vrijwillige Burgerlijke Dienst" opgericht. Deze club moest de mogelijke verblijfplaatsen voor 6.500 vluchtelingen inventariseren(19). Stampersgat zou de vluchtelingen uit Fijnaart, en Oud Gastel die uit Klundert en Zevenbergen huisvesten. De Nederlandse militaire autoriteiten hielden er dus rekening mee dat er felle strijd geleverd zou worden in de nabijheid van deze plaatsen. Het is vreemd dat de evacuatie van bewoners van deze gemeenten, strategisch gelegen in het zuidelijke frontgebied van de vesting Holland, zo goed geregeld was, terwijl de verdediging van het gebied zwak bleek te zijn.

*Bij het bombardement op 11 mei 1940
op melkfabriek Vacca in de
Steenstraat was Chr. Rockx
een van de slachtoffers.
Hij werd daarbij zwaargewond.
Hij overleed te Roosendaal
in het ziekenhuis op 6 juni
van dat zelfde jaar op 56 jarige leeftijd.*

Er waren ook andere voorbereidingen: op 3 april 1940 kreeg de gemeente de instructie om archieven en overheidsgelden in veiligheid te stellen. Dezelfde dag besliste het gemeentebestuur om het hoofd van de luchtbeschermingsdienst een gratificatie van f 100,- toe te kennen. Op 11 april werden vijf militairen in Stampersgat ingekwartierd ter verdediging van de brug over de Mark(20). En nog op 9 mei, om elf uur 's avonds beval de commandant van Willemstad om de strategische punten te bezetten aan de Mark en de Dintel: Dintelsas, de brug ten noordoosten van Dinteloord, de brug bij Stampersgat en de brug bij Standaardbuiten. De overgangen moesten worden opgehouden om het in Bergen op Zoom gelegen derde gransbataljon de gelegenheid te geven de stelling Willemstad te bezetten(21). Er hing dus iets in de lucht. De commandant van de Peeldivisie, de hoogste militair in Noord-Brabant, had bij geheim schrijven aan zijn ondercommandanten meegedeeld dat op 10 mei een aanval te verwachten was(22).

Om de situatie in Gastel in de periode van 10 mei tot en met 14 mei 1940 te kunnen begrijpen, moet ik eerst de doelstellingen van de drie betrokken partijen kort toelichten. Het belangrijkste doel van het Duitse leger was de overwinning van Frankrijk. De strijd om Nederland speelde zich af op slechts een zijtoneel. Het Duitse aanvalsplan voor Nederland bestond uit vijf delen: droppingen rond Den Haag en de Moerdijkbruggen, een aanval in het Noorden en het Midden (op de Grebbelinie), en, het belangrijkste deel, een aanval in het Zuiden om contact te krijgen met het rondom Moerdijk gevormde Duitse bruggehoofd. De strategie van het Nederlandse leger speelde (vooral ten aanzien van het laatste deel van het Duitse plan) de aanvallers volledig in de kaart. Zodra de Duitsers het Zuiden aanvielen, moest de Nederlandse hoofdmacht (twee divisies, meer dan 30.000 man) zich terugtrekken uit Brabant. De zwakke verdedigingslinie in Oost Brabant, de Peel-Raamstelling, diende er slechts voor te zorgen dat de Duitsers lang genoeg werden opgehouden om de Nederlandse hoofdmacht de gelegenheid te geven terug te trekken achter de Hollandse waterlinie. Om dit doel te bereiken kregen de troepen in Oost Brabant het bevel om hun stellingen tot elke prijs te verdedigen. In afwachting van Engelse en Franse hulp werd dus alles op vesting Holland gezet. De Nederlandse opperbevelhebber

generaal Winkelman had eind maart 1940 ingestemd met Franse hulp, maar de rest van het leger was niet op de hoogte van deze afspraak, en Winkelman wist verder niets van de Franse strategie. In het kader van zijn neutraliteitspolitiek probeerde Nederland zich immers angstvallig afzijdig te houden van de internationale politieke vraagstukken. Een bondgenootschap met Frankrijk zou zeker hebben geleid tot betrokkenheid bij een wereldoorlog, omdat dat land al sinds september 1939 in oorlog met Duitsland was. Tot 10 mei 1940 dachten bijna alle Nederlanders dat de rechtervleugel van het Duitse leger niet door ons land zou trekken en dat Nederland neutraal zou blijven zoals in de Eerste Wereldoorlog. "Niemand van ons vermoedde het, zelfs geen uur van tevoren", schreef broeder Theophile in zijn dagboek(23). Tenslotte de Franse plannen. Deze hielden in dat de opmars van het Duitse leger in Noord-Brabant tot staan moest worden gebracht en dat een hechte verbinding moest worden gelegd tussen vesting Antwerpen en vesting Holland. Het vast te houden front moest dan tenminste Breda omvatten. Het vasthouden van West Brabant was dus voor de Fransen essentieel, terwijl Nederland had gekozen voor terugtrekken achter de Hollandse waterlinie. Dit soort tegenstrijdigheden waren te wijten aan de gebrekkige coördinatie vooraf en de zeer slechte communicatie tussen Fransen en Nederlanders tijdens de meidagen(24).

Op 10 mei 1940, 's ochtends om vijf over half vier viel het Duitse leger Nederland aan. Dezelfde ochtend veroverden Duitse parachutisten de Moerdijkbruggen en doorbrak het Duitse leger met behulp van een gepantserde goederentrein de zwakke verdedigingslinie in Oost Brabant. De Nederlandse hoofdmacht kon zich op tijd terugtrekken in vesting Holland. Om half vijf werd besloten tot de inundatie van de omgeving van Willemstad. Het zwakke zesde grensbataljon dat gelegerd was in Breda werd 's ochtends al ingezet tegen de Duitse élitesoldaten bij de Moerdijkbruggen. Een verzoek van de commandant van het zesde grensbataljon aan zijn collega van het derde, die zich op dat moment te Stampersgat bevond, om hem te hulp te komen, moest worden afgewezen. Het derde grensbataljon had eerder het bevel gekregen om het Hollandsch Diep over te trekken(25).

Franse legereenheden bereikten na een ongeloofelijk snelle opmars

door België in de middag en in de avond van 10 mei de Nederlandse grens. Daar werden ze opgehouden door versperringen die het Nederlandse leger in de vroege morgen had opgeworpen in de veronderstelling dat dit de Duitse opmars zou vertragen. De Nederlandse bevelhebber in Noord-Brabant, commandant van de Peeldivisie kolonel Schmidt, hoorde op 10 mei van de Franse versterkingen maar had geen idee wat hun plannen waren.

Wat er die tiende mei in Oud Gastel gebeurde, heeft broeder Theophile in zijn dagboek beschreven: "Ik werd op die onvergetelijke vrijdagmorgen om half vijf wakker van het geweldig gedreun en gerommel. Ik zag mijn collega's al druk in de weer en hoorde reeds mensen op straat. Ik begaf mij op straat bij de burens en geen van allen wisten we wat we er van denken moesten. Waren het Engelse of Duitse vliegtuigen? We zagen er enkelen zeer hoog, maar hoorden steeds bombarderen in de verte in de richting Moerdijk. Om vijf uur luisterde ik even naar de radio en hoorde telkens: Parachutisten neergedaald. Weest op uw hoede! De mensen kwamen al meer en meer uit hun huizen en een uurtje later wisten we al dat Duitsland ons land was binnengevallen. Honderden mensen vulden de straat en gesprekken liepen natuurlijk allemaal over hetzelfde. Zou België ook in oorlog zijn? En hoe ging het in andere landen? Ik denk dat ik om ongeveer acht uur de rede van de koningin gehoord heb. De kinderen kwamen toch naar school; men kon maar niet besluiten hen naar huis te sturen".

"Om half een werd het comité van de V.B.D. (Vrijwillige Burgerlijke Dienst, J.v.M.) op het raadhuis geroepen. Op dat uur zag Mr. Mastboom (zoon van de oude burgemeester en voorzitter van de V.B.D., J.v.M.) voor de eerste maal de nieuwe burgemeester van aangezicht tot aangezicht. Hij was trouwens voor ons allen een vreemde. Hij deed erg zenuwachtig en trad nogal dictatoriaal op. De V.B.D. had alles goed in orde gebracht, zodat wij niet bang waren voor eventuele vluchtelingen. Om één uur arriveerden er al enkelen, om half twee kwamen er al verscheidene wagens met vrouwen en kinderen en huisraad. Een zielig gezicht! De mensen kwamen uit de polder van Klundert (Tonnekreek) die geïnnundeerd was. Zij werden allemaal "afgeladen" bij ons in de patronaatszalen, maar meer dan een glas water konden wij hen niet aanbieden daar er in niets voorzien was. Vanuit het patronaat

wezen wij de adressen aan, jongelui brachten de mensen op hun plaats van bestemming. Om ongeveer zes uur waren allen op hun plaats (+ 800). Ik reed 's avonds nog naar enkele "onwilligen", die "een hekel" aan vluchtelingen hadden!"

"Intussen ging de oorlog door, maar hoe en waar wist niemand. Er was veel aktiviteit in de lucht, wat het toppunt zou worden op eerste Pinksterdag. De hele vrijdag hoorden we allerlei verwarde berichten, zelfs dat Italië Berlijn bombardeerde! Nadat vrijdags de vluchtelingen onder dak waren, kwam er diezelfde dag nog heel laat een groep mensen uit Klundert aan, die nog getracht had iets te redden. Het beeld dat zij ophingen over de inundatie en de gevechten rond Moerdijk en het bombardement van Zevenbergen voorspelde niet veel goeds voor de komende dagen." (26)

Op 11 mei was de Peeldivisie, het deel van het Nederlandse leger dat zich nog in Noord-Brabant bevond, volkomen uit elkaar gevallen. Aan de ongeordend in westelijke richting terugtrekkende troepen werd, meestal op onduidelijke wijze, opdracht gegeven om te verzamelen in Roosendaal. Men hoopte daar onder bescherming van Franse troepen tot reorganisatie te kunnen overgaan. Dit plan viel in het water toen Roosendaal onder vuur kwam te liggen: de Duitsers voerden daar en in de omgeving van Princenhage luchtbombardementen uit op de in deze plaatsen aangekomen Franse troepen. In de middag van 11 mei waren zwakke Franse verkennings-troepen (27) het Nederlandse zesde grensbataljon bij Moerdijk te hulp gekomen. Nadat deze troepen in de namiddag te Zevenbergen en Zevenbergschenhoek door luchtbombardementen getroffen waren, werd tot terugtrekken besloten. In de avond bevalen de Fransen, die hun hoofdkwartier voorlopig hadden ingericht in Etten, dat Breda ontruimd moest worden. Het Franse leger wilde een uiterste poging wagen de Duitsers aan de Mark tegen te houden om Antwerpen te beschermen.

Dezelfde dag werd te Stampersgat een Franse versterking aan de Mark ingericht van 35 man infanterie met een Engelsman als commandant (28). Deze groep maakt deel uit van een Franse infanterieverkenningsdivisie onder leiding van kolonel De Beauchesne die over Zeeland naar Noord-Brabant was opgerukt met de bedoeling

Het operatiegebied en de omgeving van de 2-de, 12-de en 27-ste Franse verkenningssafdeling in de avond van de 12-de mei en de vroege morgen van de 13-de mei, alsmede de installatie van het detachement Isaacs langs het mondingsgebied van de Dintel.

de weerstand bij Moerdijk te breken en contact op te nemen met de Nederlandse troepen op het eiland van Dordrecht. In Oud Gastel vond op deze elfde mei een beperkte intocht van Roosendaalse vluchtelingen plaats. Gelijktijdig zochten Gastelaars die zich bedreigd voelden omdat hun woning dicht bij een gevaarlijk punt gelegen was, een veiliger plekje op. Om kwart over een 's middags vlogen drie Duitse vliegtuigen in de richting van de Steenstraat. Daar werd de melkfabriek getroffen door een granaat. Er vielen twee doden en er waren vier zwaargewonden, waarvan er één op 6 juni aan zijn verwondingen zou overlijden. De fabriek werd aan de voor- en zijkant flink beschadigd en er werd een gat in de schoorsteen geslagen(29). De schade aan schoorsteen, koelhuis, melktank en vrachtauto's werd geschat op f 1.907,-.

Oud. Gastel 27-5-'40

Mijn Heer

Hiermede laas ik u veen elar tijdens
de gevechten op 11-12 mei bij ondergetekende
een hoe gedood is

X
Hoogh en de
Erch Roemen
G 20 Thans
Oud - Gastel

Op 11 en 12 mei was er op de Schans nabij Standdaarbuiten vuurkontakt
tussen Duitse eenheden en een Franse verkenningafdeling.
Hierbij werd ook schade toegebracht aan burger-eigendommen.
Schadeclaims werden bij de gemeente ingediend.

oorlog schade geleden door
W. Kietus, Schans G 21
30 okto 1940. Oud. Gastel

onverend.	
- gewel kopot - geschaken	
- op div. plaatsen	10 -
3 ruiten ingeschoten	2 25
10 pannen kopot	80
rep. venster	2 50
	23,55

opgeleverd

Het relaas van broeder Theophile van deze elfde mei: "Van 's zaterdagsmorgens herinner ik mij niet veel meer. Ik zat heel de morgen in de zaal om vluchtelingen te ontvangen en te woord te staan, teneinde hun de nodige inlichtingen te geven. 's Middags kwamen er nog een aantal bij. Rond één uur in de middag hoorden we hevige knallen, er was waarschijnlijk een luchtgevecht boven Gastel. Vele mensen fietsten en liepen naar de Vacca, daar was een ongeluk gebeurd. Het idee "binnenblijven" kenden we toen nog niet. Een man (in feite ging het om twee personen J.V.M.) was op slag dood. Een boer die tegenover de fabriek woonde was zwaar gewond. Later is hij gestorven. Waren die mensen binnengebleven, er zouden geen slachtoffers gevallen zijn. Dokter Knitel was ijverig in de weer in die dagen. Zaterdagmiddag hadden we bij ons een vergadering voor de geëvacueerden onder leiding van Mr. Mastboom, teneinde hun allerlei inlichtingen te verstrekken. Om vijf uur ging de radio kapot, daar men de elektrische centrale van Roosendaal gebombardeerd had(30). Toen ik naar buiten ging op dat uur was er weer een luchtgevecht. 's Avonds zagen we drie bommenwerpers op hun doolie gemak hun bommen over Roosendaal uitstorten. Heel laat in de avond waren er al Fransen in Gastel. Zij ondermijnden een paar straten en hoopten de Duitsers vóór de Mark te kunnen houden."(31)

Op 12 en 13 mei, eerste en tweede Pinksterdag, lag de gemeente min of meer in het front. Bijna alle Nederlandse troepen die Brabant moesten verdedigen (totdat de hoofdmacht zich naar vesting Holland had teruggetrokken), hadden zich teruggetrokken naar Zeeland en Antwerpen. Kolonel Schmidt, de Nederlandse bevelhebber in Noord-Brabant, verdwaalde 's ochtends in de buurt van Tilburg en werd met zijn stafofficieren door de oprukkende Duitsers gevangen genomen! Dit vergrootte de militaire chaos bij de Nederlanders in het Zuiden. De Franse verkenningsgroep onder kolonel De Beauchesne had een commandopost te Hoogerheide ingericht en versterkingen langs de Mark geplaatst. In het gebied tussen Dinteloord en Standdaarbuiten bevond zich een eskadron motorrijders en een eskadron mitrailleurs en infanteriegeschut onder leiding van luitenant-kolonel Moslard. Een zelfde groep onder bevel van chef d'escadron Vonderheyden had de lijn Oudenbosch-Etten bezet. Te Etten en Breda was een bataljon Fransen met auto's aangekomen, Roosendaal was bezet door Franse infanterie

en Tilburg door lichte troepen (die laatste waren inmiddels al verdreven door het Duitse leger). Het Nederlandse zesde grensbataljon had zich ter beschikking van de Fransen gesteld en bevond zich in de buurt van Leur.

De groep Moslard (tussen Dinteloord en Standdaarbuiten) wachtte vermoedelijk op instructies om tegen de Duitsers bij Moerdijk op te trekken. Op dat moment nam de Nederlandse kapitein van de stelling Willemstad contact op met Moslard. De gegevens van deze kapitein verschaften uiteindelijk opperbevelhebber Winkelman enige inlichtingen omtrent het optreden van de Fransen in Noord-Brabant!(32) 's Middags om één uur van die twaalfde mei waren verkenner van de groep Moslard in aanraking gekomen met Duitse soldaten ten zuiden van de Moerdijk. Hierna was het bevel tot terugtrekken tot achter de Mark gegeven. We moeten steeds in de gaten houden dat de Franse troepen die zich in Nederland bevonden bijna allemaal lichte eenheden waren. De gebeurtenissen in België en rondom de zwaar versterkte Franse Maginotlinie weerhielden de Fransen ervan meer manschappen noordelijker te sturen.

In de late namiddag van de twaalfde mei bereikte de Duitse negende pantserdivisie de parachutisten bij Moerdijk. Daarmee was een beslissend deel van de aanvalsopdracht uitgevoerd. Het pleit was in feite beslecht: één dag voor het bombardement op Rotterdam was de Nederlandse kapitulatie onafwendbaar(33).

's Avonds om zeven uur marcheerden vele Fransen onder hevige bombardementen op door Roosendaal. De wanorde bij Nederlandse gevechteenheden die, soms slechts gedeeltelijk, in Noord-Brabant waren achtergebleven, was nu compleet. Een deel van een infanterieregiment dat in Oost Brabant had gevochten, kwam terecht in Leur en is met aldaar gevonden onbeheerde auto's over Oud Gastel en Kruisland naar Bergen op Zoom getrokken. In de nacht van 12 op 13 mei besloten de Fransen zich uit Nederland terug te trekken. Een verbinding met de vesting Holland bleek toen uitgesloten en de vijand kon niet worden weerstaan. Daarmee kwam de taak van de hier aanwezige Franse troepen te vervallen. De verkenningsgroep van kolonel De Beauchesne kreeg de opdracht de Franse terugtocht uit Breda en omstreken te dekken, waartoe de groep haar rechtervleugel een stuk naar het oosten verschoof,

van Etten naar Breda.

's Zondags, eerste Pinksterdag (12 mei) was volgens broeder Theophile een verschrikkelijke dag: "Al heel vroeg zoemden de vliegtuigen boven ons. Dat duurde de hele dag, vooral voormiddag. In de loop van de voormiddag kwamen bij ons veertig mensen, allemaal ouden van dagen uit het gasthuis van Zevenbergen. Ze konden zolang in de gang van ons gasthuis komen, waar ze enig voedsel konden gebruiken, maar we wisten hen niet over te krijgen, daar heel de Veerkensweg volstond met Franse soldaten op motorfietsen (waarschijnlijk een gedeelte van de groep Moslard, J.v.M.). En daarboven cirkelden ruim twintig Duitse machines. De Franse officieren aten 's middags bij ons, maar toen was ik al de velden ingevlucht. Daar lagen -achter ons- de meeste bewoners van de Veerkensweg. Er viel echter geen enkele bom en men schoot gelukkig ook niet. We hadden er toen wel allemaal aan kunnen zijn. Tegen de avond werd het stiller en rustiger. Ik herademde." (34)

Op tweede Pinksterdag 13 mei was ook in Stampersgat een deel der bevolking, onder dreiging van gevechten tussen Fransen en Duitsers, de omliggende velden ingevlucht. In de vroege ochtend verscheen een gemotoriseerde Duitse kolonne voor de brug over de Mark bij Standdaarbuiten. Het lukte de Fransen niet de brugladingen te laten ontploffen, maar een Frans soldaat wist de brug open te draaien en het mechanisme onbruikbaar te schieten (35). Dezelfde ochtend ontbrandde de strijd om Breda waarbij een Frans detachement ingesloten raakte. Andere Franse troepen weken uit naar het westen en zuidwesten. Een deel van de verkenningstroepen van De Beauchesne dekte de terugtocht naar Etten door acties uit te voeren in de vierhouk Oud Gastel - Etten - Schijf - Roosendaal. Om zeven uur 's ochtends raakten Duitse pantserwagens van het achttiende leger, dat zuiveringsacties tussen Moerdijk en Breda moest uitvoeren, slaags met de groep Moslard in Oudenbosch. Er vielen een klein aantal doden en de Duitsers moesten terugkeren. Om negen uur beval Moslard zijn detachementen te Stampersgat, Standdaarbuiten en Oudenbosch te verzamelen in Oud Gastel. Korte tijd later trokken sterke gepantserde Duitse strijdkrachten Oudenbosch binnen. In de middag trokken de Fransen zich verder terug. Een paar uren later raakte

Moslard bij een luchtaanval te Steenberg en zwaar gewond. Hij werd vervangen door majoor Michon.

Wat overkwam broeder Theophile op 13 mei? "De tweede Pinksterdag stonden we gereed om te gaan vluchten, maar het was niet nodig. Verschillende mensen in de buurt van het Moleneind gingen een eindje van huis, daar er gevechten te duchten waren. Werkelijk is er ook geschoten in de richting Oudenbossche weg, enige stukken van muren, maar toch geen gewonden of doden. In Oudenbosch vocht men iets heviger, zei men."(36)

Nadat zij de brug over de Mark in de lucht hadden laten springen, vertrokken de Fransen op dinsdag 14 mei 's ochtends uit Stampersgat. Er trad ontspanning in en het oorlogsgevaar werd minder. "Het schijnt dat een Frans officier met zijn auto van Stampersgat naar Standdaarbuiten reed om een poolshoogte te nemen, maar op de Gastelse dijk kwam hij de Duitsers reeds tegen. Daar vond hij ook de dood"(37), aldus broeder Theophile. "Dinsdagsmiddags reden de Fransen richting Kruisland. Drie vliegtuigen beschoten hen. Een gewonde werd hier in het gasthuis gebracht. Later werd hij naar Duitsland in krijgsgevangenschap gebracht. Laat in de avond, nadat we het bombardement van Rotterdam gehoord en de eerste Duitse tanks hier gezien hadden (+ 4 uur), hoorden wij van de capitulatie van Nederland. Het was een opluchting! Twee dagen later wemelde het hier van Duitsers. Honderden kwamen er hier toen in kwartier voor enkele dagen, duizenden trokken voorbij richting België. We stonden verstomd over zulk een soldaten! Uren hebben we gekeken en alles bepraat. Nooit waren we zo één geweest als in de ure des gevaars"(38).

Besluit

Vrijdags 17 mei waren alle vluchtelingen uit Gastel verdwenen. Ongeveer 950 mensen, voornamelijk uit Klundert-Noord, hadden gedurende een kleine week in omstreeks 220 woningen te Oud Gastel verbleven. Totale kosten f 2.006,55 (39). De laatste vluchtelingen vertrokken na aandringen van de gemeentelijke autoriteiten, omdat er nu plaats gemaakt moest worden voor Duitse soldaten. De kaartenbakken met adressen die de V.B.D. in maart 1940 ten behoeve van de vluchtelingenopvang had vaardigd, kwamen de Duitsers dus goed van pas.

Al spoedig na de inval van de Duitsers kregen veel inwoners van Gastel inkwartiering van Duitse militairen . Een van hen A. Schaeffers kwam bij de familie Brocatus Dorpsstraat 83 . Hij rijdt hier op de motor in de Rijpersweg t.h.v. de huidige Karolinastraat.

De balans van vier dagen oorlog in Gastel kon worden opgemaakt: twee, later drie doden, enkele gewonden en geringe materiële schade. Van de Franse troepen in Nederland sneuvelden 600 man, waarvan ruim 100 tussen Roosendaal en Etten als gevolg van Duitse luchtaanvallen(40). De melkfabriek was beschadigd, tijdens de vijandelijkheden was een kruidenierswagen ontvreemd, er waren twee vrachtauto's gevorderd. Een Gastelse boer kreeg toestemming om een gewond achtergebleven Duits legerpaard te behouden, in ruil voor zijn door Duitse granaatscherven gedode koe. De rust in de relatief gesloten Gastelse gemeenschap was tijdelijk verstoord geweest. Gelaten wachtte de bevolking op de daden van de Duitse bezetters. Een gevoel van eenheid en solidariteit was teruggekeerd, na alle sociale spanningen van de jaren twintig en dertig. Volgens de nieuwe burgemeester was "de tijd van kleingeestige partijpolitiek en fractiebevoordeling voorbij"(41).

De grote onzekerheid drukte echter de stemming in de gemeente. Voorlopig had de Duitse inval voor Oud Gastel geen plotselinge breuk met het verleden betekend.

Noten

- (1) De in een groot aantal schriften opgetekende dagboeken en herinneringen van broeder Theophile Nijman bevinden zich bij F. van Merriënboer te Oud Gastel. Een overzicht van de meigebeurtenissen staat in schrift nr. IV, p. 121-133. Tot 1944 heeft Theophile herinneringen opgetekend, in 1944 begint het eigenlijke dagboek.
- (2) Gemeentearchief (hierna: GA) Oud- en Nieuw-Gastel, nr. 368, notulen gemeenteraad 1941, nieuwjaarsrede burgemeester Hofland. Het GA bevindt zich in het streekarchief, Prins Hendrikstraat 4, Zevenbergen.
- (3) Id.
- (4) Deze gegevens zijn afkomstig uit: Delahaye, A., Oud en Nieuw Gastel vanaf 1813 tot heden (Zevenbergen, 1973) p. 35.
- (5) Zie noot (2).
- (6) Zie noot (4).
- (7) Over de uitbreiding van de suikerfabriek: GA, nr. 705, verzonden brieven gemeenteraad, brief 211 van 20-4-1940.
- (8) Gegevens uit: GA, nr. 1727, correspondentie agent arbeidsbemiddeling 1940 en 1941.
- (9) Delahaye, Oud en Nieuw Gastel, p. 9.
- (10) Zie noot (8).
- (11) Organisation Todt "was een soort gedrild militair arbeidsleger. In de Tweede Wereldoorlog legde deze organisatie onder meer de Atlantikwall (een tussen 1942 en 1944 aangelegd Duits kustverdedigingswerk van de Spaanse grens tot Noorwegen) aan en droeg ze zorg voor het herstel der door bombardementen beschadigde verbindingen. In de bezette gebieden werd de organisatie berucht door het gebruik van gevorderde arbeidskrachten", in: Grote Winkler Prins, deel 18 (Amsterdam 1974), p. 491.
- (12) Zie noot (2).
- (13) Gegevens uit: GA, nr. 317, notulen vergaderingen burgemeester en wethouders 1940.
- (14) Gegevens uit: GA, nr. 277, statistieken van 1931 tot en

met 1939. Dit materiaal is zeer interessant.

- (15) Id.
- (16) Br. Th. Nijman, Herinneringen III, p. 82. Zie noot (1).
- (17) Zie noot (14).
- (18) Id. De afkortingen: RKSP = Roomsche katholieke staatspartij, SDAP = sociaal-democratische arbeiderspartij, NSB = nationaal-socialistische beweging, ARP = antirevolutionaire partij, CHU = christelijk historische unie, SGP = staatkundig gereformeerde partij, CPN = communistische partij in Nederland, VDB = vrijzinnig democratische bond, RKVP = Roomsche katholieke volkspartij, KDB/P = katholieke democratische bond (later: partij), RKAP = Roomsche katholieke arbeiderspartij, RKB = Roomsche katholieke bouwvakarbeiders, ADU = algemeen democratische unie, VB = de vrijheidsbond.
- (19) Later werd dit getal verlaagd tot 3.300, zie: Mastboom, H., Verslag over het vluchtelingenwerk in het tijdvak October 1939 tot Juni 1940, in: GA, nr. 611, ingekomen stukken burgemeester 1940.
- (20) Vgl. GA, nr. 643, brieven van de burgemeester, brief 164.
- (21) Krijgsgeschiedkundige afdeling van het Hoofdkwartier van de chef van de Generale Staf van het Ministerie van Oorlog, De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant ('s-Gravenhage, 1953), p. 385.
- (22) Id., p. 190. de commandant verwachtte dit zelfs "op basis van door hem ontvangen inlichtingen".
- (23) Br. Th. Nijman, Herinneringen IV, p. 124.
- (24) Krijgsgeschiedkundige afdeling, De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant, p. 286.
- (25) Id., p. 386.
- (26) Br. Th. Nijman, Herinneringen IV, p. 124-128.
- (27) Het ging hier om een voorhoede van het zevende Franse leger. De penibele situatie in België weerhield de Fransen er later van om een sterkere troepenmacht te sturen. Zie over (het mislukken van) de Franse plannen: Churchill, W., Memoires over de Tweede Wereldoorlog. Deel 3 Ons schoonste uur. Frankrijks val (Amsterdam, 1963), p. 663-673.
- (28) Aldus J. Dellepoort in: Gastel, land van abten en markiezen, gemeentebestuur van Oud- en Nieuw-Gastel ed. (Oud Gastel, 1975), p. 313. Het lijkt mij onwaarschijnlijk dat de officier inderdaad een Brit was. Nadere gegevens zijn niet bekend.

- (29) Het afschrift van het proces verbaal over de bominslag is te vinden in: GA, nr. 2100, afschriften processen verbaal van de gemeentepolitie.
- (30) Dit blijkt een belangrijke Duitse taktiek geweest te zijn: de communicatie van de tegenstander doorsnijden. Dit vergrootte de chaos bij het Nederlandse en tussen het Nederlandse en Franse leger. De Duitse taktiek had dus groot succes.
- (31) Br. Th. Nijman, Herinneringen IV, p. 128-130.
- (32) Vgl. Krijgsgeschiedkundige afdeling, De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant, p. 388.
- (33) Vgl. "De vraag is niet waarom Nederland verloren heeft. De vraag is waarom Nederland zo snel verloren heeft. De meidagen van 1940: een ontzueterende visie van de Nederlandse militaire geschiedschrijver" van P. Kamphuis en H. Amersfoort, in: Vrij Nederland, kleurenbijlage van 3 maart 1990, p. 7-17.
- (34) Br. Th. Nijman, herinneringen IV, P. 130-132.
- (35) Dit had weinig effect. Volgens mondelinge bronnen maakten de Duitsers bij Standdaarbuiten gebruik van een mobiele brug. Vgl. ook: Krijgsgeschiedkundige afdeling, De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant, p. 403.
- (36) Br. Th. Nijman, Herinneringen IV, p. 132.
- (37) Id.
- (38) Id., p. 132-133.
- (39) Zie het in noot (19) genoemde verslag van H. Mastboom alsmede Krijgsgeschiedkundige afdeling, De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant, p. 440-443.
- (40) Er bevindt zich een monument voor de in mei 1940 in Nederland gevallen Franse soldaten te Kapelle-Biezeling, Zeeland.
- (41) GA, nr. 368, notulen gemeenteraad, 30 september 1940.

**VAN JONGE BOERENSTAND TOT PLATTELANDSJONGEREN,
over de Rooms Katholieke Jonge Boerenstand en de Rooms
Katholieke Bond van Jonge Boerinnen in Gastel**

Het belang van een ontmoetingspunt in het platteland welke doelstelling in de huidige statuten van de KPJ (Katholieke PlattelandsJongeren) primair staat wijkt wel af van de bedoeling waarmee vijftien jonge boerenmannen meer dan 65 jaar geleden besloten om een vereniging op te richten.

De vereniging was eerst gericht tot vorming van een wereldlijker persoon welke status met vallen en opstaan bereikt werd. Trouwens de gehele organisatie stond nog in haar kinderschoenen. In elk geval de vereniging werd gesticht om in aanmerking te komen voor de lezingen en andere activiteiten die door de NCB (Noord-Brabants Christelijke Boerenbond) werden georganiseerd. Maar een van de doelstellingen was ook om als groep jongeren tot een eigen identiteit te komen.

Al snel had de RKJB een voortrekkersrol. Dat betekende nieuwe ontwikkelingen. tevens groeide de moederorganisatie (NCB) in al haar facetten. En dat bracht weer reactie teweeg in allerlei cursussen die steeds beter werden. Eerst in losse vorm en later in blokvorm. Daaruit ontstond later totale scholing (IAS en MAS).

Nu bestaan er van de cursustak alleen de losse cursussen, welke in avondschoolverband gegeven worden. Deze zijn vanouds zeer praktisch gericht en haast voor iedereen toegankelijk.

Na de Tweede Wereldoorlog kende de beide organisaties een ongekende groei van activiteiten. Daarnaast werd een totaal nieuwe vereniging voor jonge boerinnen opgericht. Het lag ook in de bedoeling om tegelijkertijd een vereniging voor oudere boerinnen te stichten, maar dat kwam helaas niet van de grond. In Oud Gastel duurde dat nog drie jaar.

Door de stijgende conjunctuur en de verdergaande specialisatie en daarbij de grotere uittreding uit de landbouw van jongeren kwam al gauw het inzicht, dat de zuiver agrarisch getinte organisatie de ploeg moest wenden en zich moest gaan toeleggen op

sociaal-culturele activiteiten.

De NCB streefde meer en meer naar belangenbehartiging van haar (agrarische) leden zodat haar rol minder is terug te vinden in het beleid van de RKJB.

Het ledenaantal bleef in die tijd vrij konstant, omdat de aloude activiteiten niet uit het oog werden verloren.

In 1966 werd er een fusie aangegaan met de jonge boerinnen.

Waren de jongens en meisjes eerst streng gescheiden, na verloop van tijd werd er meer en meer samengewerkt, totdat de fusie van de beide verenigingen een feit was.

Men had gedacht dat beide hun eigen activiteiten konden volhouden maar op de duur bleek dat geen haalbare kaart meer te zijn.

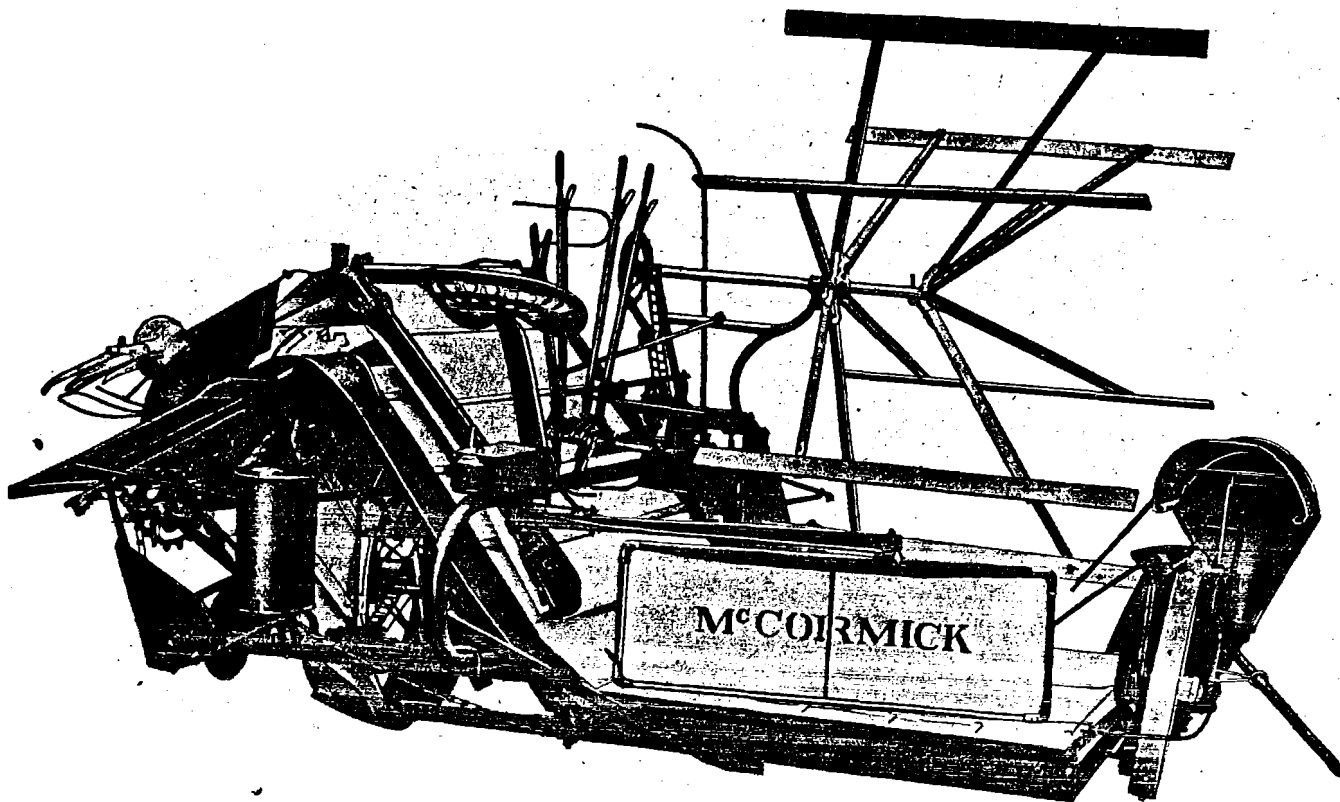
Omdat men bestuurlijk gehalveerd werd, ontstonden er problemen op organisatorisch gebied. Ook ontstond er een sterk verloop in het bestuur, zodat er een gebrek ontstond aan ervaren kader. Daardoor verdween haast de plaatselijke afdeling.

Na door een diep dal gegaan te zijn gaat het nu weer beter met de vereniging.

Oprichting der jonge boerenstand

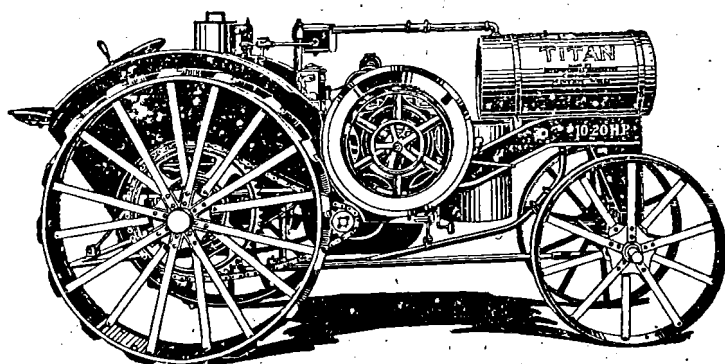
Op 9 oktober 1922 werden er door kapelaan Mouwen enkele jonge boeren uit Gastel en Stampersgat bijeengeroepen om de mogelijkheid te bespreken ter oprichting van de jonge boerenstand. Kort daarop, eind 1922, kwamen er 34 jonge boeren uit Gastel en Stampersgat in de Harmoniezaal (Kerkstraat) bijeen om deze afdeling definitief op te richten. Daarbij werd ook al direkt een bestuur gevormd. Dat bestond uit: Piet Uit de Willigen, Stampersgat: voorzitter, Toon Mulders, Oud Gastel: ondervoorzitter, Kees Akkermans, Stampersgat: secretaris/penningmeester, Goort Mies, Janus van Kalmthout, beiden uit Gastel: bestuursleden, kapelaan Mouwen: geestelijk adviseur (GA) en de heer Andr. Nuchelmans, hoofd St. Joannesschool: technisch adviseur (TA). Laatstgenoemde had de bevoegdheid om landbouwonderwijs te geven, hetgeen destijds, toen hij als hoofd van de pas gestichte Sint Joannesschool aangesteld werd, een benoemingsvoorwaarde was.

De contributie was gesteld op f 1,- per jaar en bij afwezigheid

International Harvester Company Chicago (Ill.)

Titan en International trekkers

komen meer en meer bij de landbouwers in trek, omdat zij bedrijfszeker zijn, weinig exploitatie-kosten hebben, werken op petroleum. Reeds meer dan 40 hier te lande tot volle tevredenheid geplaatst. . . . Levering direct uit voorraad, evenals tractor ploegen en tractor schijfeggen.

Uit : De Veldbode en de Nieuwe Veldbode .

Diverse landbouwwerktuigen en machines , waarmee de jonge boeren in de loop van de jaren te maken kregen . Verschillende ervan waren er al toen de RKJB startte , maar werden nog niet algemeen gebruikt.

De Nederlandsche Helde-
Maatschappij te Arnhem
biedt aan op waggon div.
afzendstations, dennen:

Slieten

(voor afkijking appelschoren,
enz. 5—6 M. f 10.—, 6—7 M.
f 20.—, 7—8 M. f 32.—, 8—9
M. f 50.— per 100.

Heiningpalen (1.60 M.)

middenomtrek 22—26 c.M.
f 14.50, 27—30 c.M. f 21.—,
31—35 c.M. f 32.— per 100
(geschild 20% hooger).

Boonenstokken,

pr. na opg. v. verl. hoeveelh.
Onbek. uitsluitend na ontv.
van postwissel. Gr. part. en
andere mat. prijs per corr.

Centrale Broederij en Opfokhuis „Jong Leven” Stationsweg, Woudenberg.

Bestelt nog heden uwe

Tweedagskuikens,

wilt ge verzekerd zijn op den gewenschten datum te
ontvangen. Wij leveren U kuikens van **prima** legstam:

	p. 100 st. }	Zending rembours.
Van 15 Mrt.—1 Mei f 32.50		Bij 50 st. vr. en verp. vrij.
Na 1 Mei f 30.—		Levende overk. gegarand.

Barnevelders, Witte Leghorns, Patrijs Leghorns en Rhode Islands Reds.

Bij bestelling s.v.p.
dit blad vermelden

Beleefd aanbevelend.

op een boeteplichtige vergadering moest men f 0,25 per keer betalen!

Op dezelfde avond gaf de technisch adviseur een toelichting op een landbouwcursus, die hijzelf wilde gaan geven. Ook werden de leden in aktie gezet om aardappelen in te zamelen voor Oostenrijk, het land dat totaal verarmd uit de Eerste Wereldoorlog was gekomen. Vervolgens werd ook besloten om een bibliotheek in te richten en werden er plannen geopperd voor het aanleggen van een proefveld. Deze was een hulpmiddel om meer over gewassen te weten te komen. Maar de opbrengst van het proefveld werd ook gezien als een welkome aanvulling op de kas.

Al het volgende jaar werd een proefveld in gebruik genomen. Daarvoor werd een proefveldcommissie gevormd met onder andere G. Mies als penningmeester.

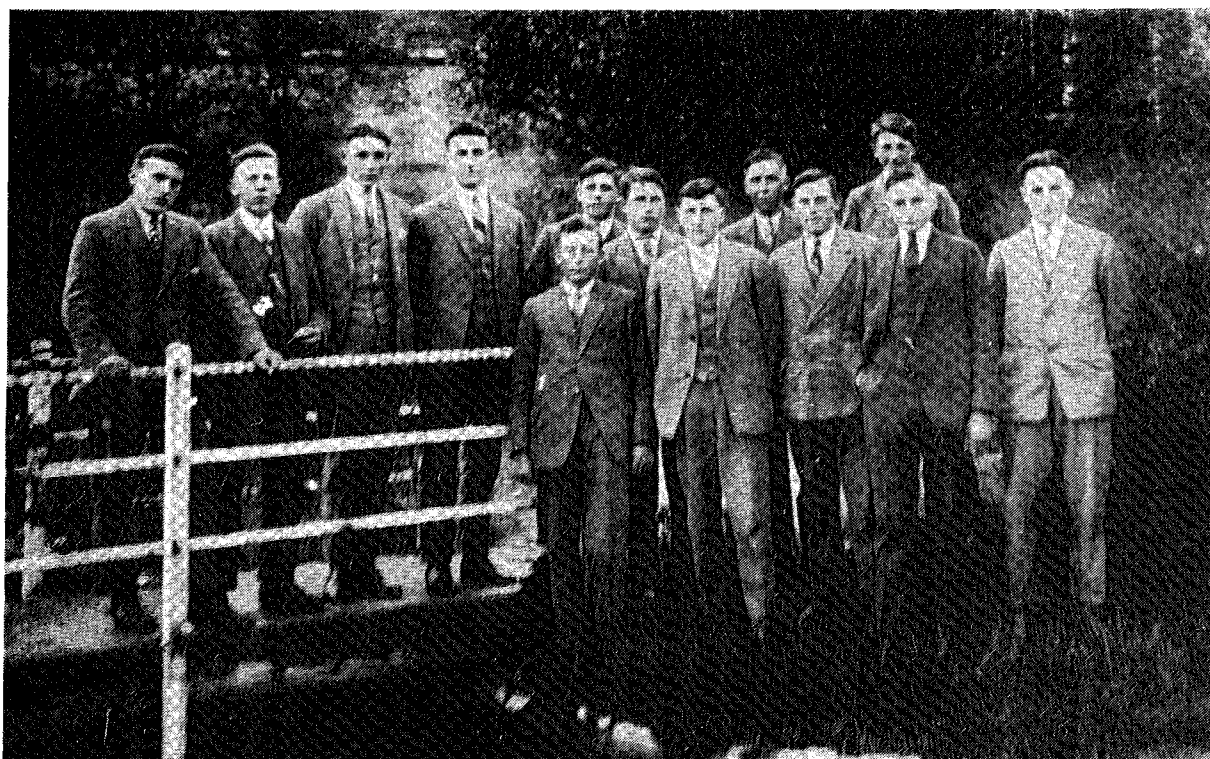
Deze commissie bracht regelmatig verslag uit en daaruit blijkt dat men ook wel met tegenvallende oogsten en slechte prijzen te kampen had, zodat het wel voorkwam dat penningmeester G. Mies kostte wat kostte aardappelen moest verkopen omdat de kas leeg was. Hij ging op pad en kreeg f 1,50 per mud. Van de totale opbrengst moest nog f 5,- af voor Nic. van Leengoed, die twee dagen hard had gewerkt om 1500 kg marktklaar te sorteren.

Op de vergaderingen werden er vaak lezingen gehouden onder andere door de heren: Jansen, Van de Horst, Onrust en Ir. Van Schendel. Deze personen gaven les aan de landbouwschool te Roosendaal en zagen in Gastel vaak oud-leerlingen terug. Maar ook de leden van de RKJB gaven dikwijls een lezing en dan zie je in de notulen vaak de namen van Nic. van Leengoed, Jo Uit de Willigen en Joh. van Meer.

Een vaak terugkerend onderdeel waren de sociale lessen van de geestelijk adviseur.

Deze spoorde ook aan tot het bijwonen van de H. Mis in de winter, zodat de RKJB altijd vetegenwoordigd was in de doordeweekse H. Missen, waarvan er elke ochtend drie waren. Ook stimuleerde hij het deelnemen aan de retraites in Seppe en ongeveer het derde deel van de leden maakte daar jaarlijks gebruik van.

In 1924 werd een eerste lezing gehouden over vijanden van graan. Ook wordt er dan voor het eerst worstebrood gegeten op de jaarvergadering.

Op retraite in Retraitecentrum "Seppe" te Bosschenhoofd.

met o.a. Jo. Uit de Willigen en M. van Hassel.

Foto : J. Uit de Willigen.

Ook wordt in dat jaar een ploegwedstrijd gehouden, en deze heeft 18 deelnemers.

De boerenbond geeft voor deze activiteiten subsidies. In 1925 werd de eerste handmelkcursus gehouden. Later zouden er nog meer volgen, totdat mechanisch melken haar intrede deed. In datzelfde jaar kwam ook de tuinbouwcursus.

De activiteiten van de RKJB bleven niet beperkt tot het agrarische vlak. Zagen we al dat er hulp aan Oostenrijk gegeven werd, zo werd er in 1926 gecollecteerd voor de slachtoffers van de watersnood in Gelderland.

Ook gingen de jonge boeren in die tijd rond voor een monument van pater Van den Elzen, de oprichter van de NCB.

Ze collecteerden en deden aan ledenwerving voor de RK Staatspartij (de voorloper van de KVP, nu deel uitmakend van het CDA).

De proeven op de proefvelden verliepen niet altijd even vlekkeloos en de stand op de proefvelden getuigde niet altijd van vakmanschap, hoewel men dat op de gewassenwedstrijd wel probeerde te vertellen.

Vooraf de proeven met kalkstikstof werden graag gedaan.

In 1929 kwamen de velden op aandringen van de technisch adviseur

AMMONSALPETER S.M.

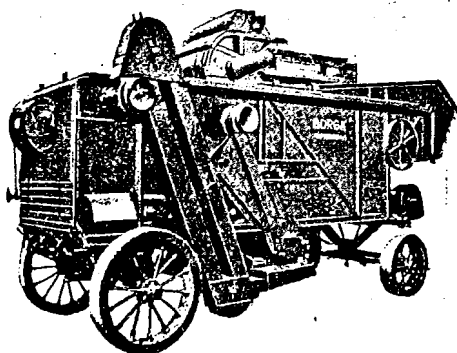
20,5 % stikstof, waarvan de helft in den vorm van snelwerkende salpeterstikstof, de helft in den vorm van geleidelijk en langduriger werkende ammoniakstikstof.

**EEN GOEDKOOPE STIKSTOFMESTSTOF
MET UITNEMENDE EIGENSCHAPPEN!**

Inlichtingen worden verstrekt door het
**Landbouwkundig Bureau der Staatsmijnen in Limburg
te LUTTERADE (L.)**

N.V. Ter Borg & Mensinga's Machinefabriek APPINGEDAM

Geheel stalen BORG LANGSTROO-DORSCHMACHINE

op kogellagers, voorzien van kortstrooblazer en arenzuiger, met driedubb. reiniging, korter omkeerbare slagmantel en slaglijsten hoogedruk smering.

5 stuks in bedrijf te zien in de Wieringermeer.

GEHEEL NEDERLANDSCH
FABRIKAAT.

Fabrikant van Stroo- en Kooipersen. Vraagt prijs en inlichtingen.

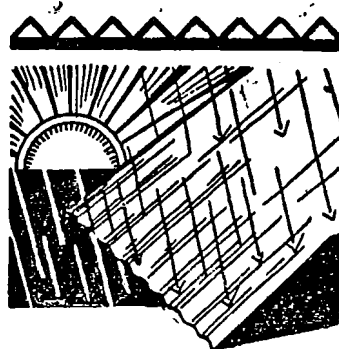
Zooeven verscheen bij De Erven F. Bohn te Haarlem:

Het suikervraagstuk in Nederland

door

J. J. van Riemsdijk,
Nederlandsch landbouwkundige

— Prijs f 1.—; fr. p. p. f 1 05. —

TEMPERATUUR

verschillen hebben geen invloed, noch regen of wind op 't dakbedekkingsmateriaal van onbeperkten levensduur

ETERNIT
(asbest-cement)

VRAAGT OFFERTE AAN:

TH. J. L. VAN BERG
ROTTERDAM

HARINGVLIET 47 - TEL. 9764

Landbouwers!

Uw wintergewassen hebben van den vorst geleden. Helpt ze weer op de been door een overbemesting met

Chilisalpeter!

onder supercontrole van de proefveldencommissie. Helaas kwam dat het eerste jaar niet tot zijn recht, omdat toen het wintergraan bevroor.

Intussen waren er in het bestuur ook wisselingen. Het lidmaatschap van de RKJB was gebonden aan een maximum leeftijd (+ 30 jaar) en hield ook op als men trouwde. Zo trad Kees Akkermans uit het bestuur en werd opgevolgd door Nic. van Leengoed, die

13 jaar secretaris bleef. Voorzitter P. Uit de Willigen werd opgevolgd door zijn broer Jo Uit de Willigen, die deze functie bekleedde totdat hij in de oorlogsjaren als pionier ging werken in de Noord Oost Polder.

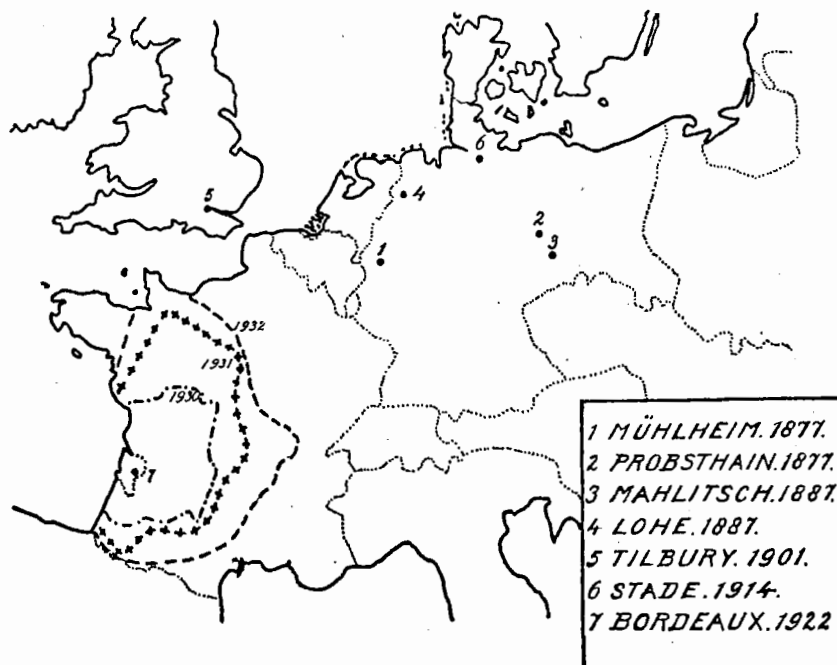
In 1935 werd geestelijk adviseur kapelaan Mouwen pastoor en kapelaan R. Peeters volgde hem op als GA.

In 1931 kwam er min of meer een vast winterprogramma, dat tot in de jaren zestig duurde. In dit programma kwamen lezingen, praatavonden en voordrachten voor. In veel gevallen werden de lezingen door de leden van de RKJB zelf verzorgd. De onderwerpen waren zeer gevarieerd van bijenteelt tot het fokken van varkens of paarden, de vochtigheid van het grasland, het onderhoud van gereedschap, boekhoudkunde enz. en je kunt wel stellen, dat elk onderwerp op agrarisch gebied de revue gepasseerd heeft bij de RKJB in Gastel.

Vermeldenswaard is ook, dat er een rijvereniging de "Heerjansruiters" werd opgericht. Aanleiding hiertoe was de vraag of de RKJB ook een concours zou kunnen organiseren. Daarop deed de NCB een toezegging tot subsidie van f 35,- om dit mogelijk te maken. (Dit ter gelegenheid van het 12½-jarig bestaan van deze organisatie.) Op advies van de geestelijk adviseur wilde men dit geld bestemmen voor een landbouwexcursie naar Antwerpen. Nu werd echter de subsidie uit vrees dat het een plezierreisje zou worden ingetrokken en dat was voorlopig het eind van het concours.

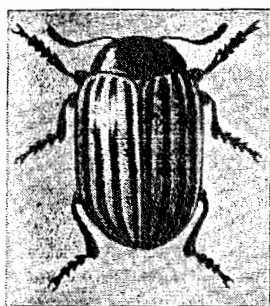
Op 1 oktober 1931 werd de rijvereniging toch opgericht. Op de eerste bijeenkomst gaven zich meteen 13 leden op onder andere Jan Moerings, Jo Uit de Willigen en Math. Rademakers. Er kwam een commissie voor de rijvereniging en er werden twee bestuursleden van de RKJB aan toegevoegd.

De RKJB kreeg al vanaf de begintijd veel belangstelling van de boerenbond en daarvan heeft men veel profijt gehad. De zaakvoerder-secretarissen onder andere Jac. Meeuwissen en de voorzitters onder andere Luc. Moerings waren vaak op de vergaderingen aanwezig. Ze konden de RKJB begeleiden. Zo werd er voor een redelijk prijsje een ontsmettingsmachine gekocht. Deze werd op de zaak van de boerenbond geplaatst, te gebruiken voor iedereen. In die tijd werd het jaarboekje van de NCB voor de leden besteld.

- 1 MÜHLHEIM. 1877.
- 2 PROBSTHAIN. 1877.
- 3 MAHLITSCH. 1887.
- 4 LOHE. 1887.
- 5 TILBURY. 1901.
- 6 STADE. 1914.
- 7 BORDEAUX. 1922.

Plaatsen in Europa, waar de **COLORADOKEVER** werd aangetroffen. In den linker benedenhoek van de afbeelding ziet men, hoeveel terrein de kever in 1930, 1931 en 1932 gewonnen heeft; verleden jaar is hij zelfs tot bij de Zwitsersche grens doorgedrongen. In Duitschland en Engeland is de plaag echter iedermaal tijds onderdrukt.

COLORADOKEVER en zijn larve van boven en opzij (vergroote exemplaren).

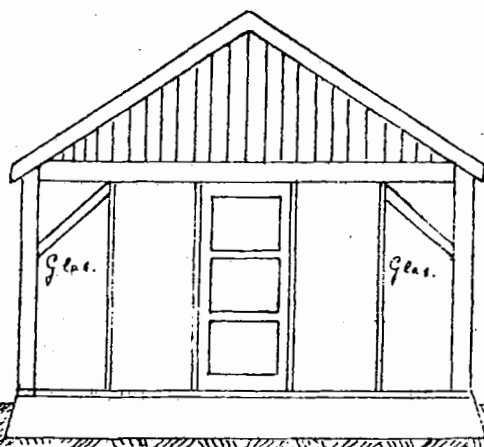
Uit De Veldbode van

23 - 3 - 1929

29 - 9 - 1933

Uit de Veldbode van

7 - 4 - 1928

een poterbewaarpplaats, gebouwd door J. Visser te Beetgumermolen (Friesland).

Dit jaarboekje bevatte allerlei wetenswaardigheden over de landbouw, zoals bemesting, proefvelden gewassenwedstrijden, enz.

Bij het 12½-jarig bestaan kwam het idee om een vaandel aan te schaffen. Maar aankoop hiervan kon nog niet. De benodigde f 50,- was er gewoonweg niet. Dat kwam omdat door de crisisjaren de opbrengst van de proefvelden (een belangrijke bron van inkomsten) zeer slecht was. Pas in 1938 kon het vaandel aangekocht worden. De vlagwijding werd gevierd met een optocht. Daartoe kwamen de leden van de RKJB samen op de koer van de jongensschool. Hierna ging het in optocht naar de ker, waar de vlag gewijd werd. Daarna was er een feestrede in de Harmoniezaal. Ter gelegenheid van de vaandelwijding werd er een groepsfoto genomen. Intussen werd de bibliotheek naar café Rademakers (nu café Torenzicht) overgeplaatst en daar werd ook vergaderd tot in de oorlogsjaren de jonge boerenstand formeel werd opgeheven. In de keuze van de onderwerpen van de lezingen is ook terug te vinden de verandering en nieuwe ontwikkelingen in de landbouw. Zo worden er lezingen gehouden over drainage, luchtbandenwagens en de bestrijding van de coloradokever.

Ook zijn er elk jaar excursies onder andere naar veetentoonstellingen, fruitbedrijven, de stikstofbindingsbedrijven in Limburg en de Zuiderzeewerken.

Diverse jonge boeren nemen ook deel aan vormingscursussen, zoals Bern, Smoor, M. van Hassel, J. Moerings, Lucz. en Joh. Mulders. Zo kreeg men te maken niet alleen met ontwikkelingen in de landbouw.

De politieke gebeurtenissen in Europa met name in Duitsland wierpen hun schaduw op de activiteiten van de jonge boeren. Menigeen voelde zich bedreigd en voelde voor emigratie. Daarom werden er in deze tijd (1938) lezingen gehouden over emigratie en die kregen veel belangstelling. Als emigratielanden werden Zuid Amerika en Zuid Afrika en in mindere mate Frankrijk genoemd. Uiteindelijk is er echter weinig gebruik van gemaakt door de Gastelse en Stampersgatse jonge boeren.

Zoals bekend, werd ons land in 1940 betrokken in de oorlog. In dat jaar bestond de vereniging uit 44 leden. Het bestuur werd gevormd door voorzitter Jo Uit de Willigen, secretaris/penning-

Foto genomen in 1938 bij de inzegening van de vlag .

4e van links vooraan M. Mulders secretaris , 5e pastoor (G.A.) Th. Jansen , 6e Jo. Uit de Willigen voorz. 7e A. Nuchelmans techn. adviseur.

meester Mar. Mulders, ondervoorzitter J. van Meer en de commissie Jac. van Hassel, Adr. Oomen en Adr. Hopmans.

Over de oorlogsperiode is er achteraf een verslag gemaakt.

Op advies van de voorzitter van de Boerenbond heeft de secretaris van de RKJB de notulen vanaf 1 maart 1939 tot februari 1943 vernietigd.

Het kasboek, dat een batig saldo aangaf moest bij de Duitse bezetter worden ingeleverd.

Uit het ledenregister blijkt dat op 13 oktober 1940 nieuwe statuten zijn gemaakt. Deze moesten door de Duitsers goedgekeurd worden.

In mei 1941 werden alle voorzitters en secretarissen in het NCB-gebied van hun bed gelicht en naar Kamp Vught gebracht.

De bestuursleden van de RKJB hier ter plaatse werden geadviseerd

door de voorzitter van de NCB, de heer Luc. Moerings om onder te duiken, hetgeen ze ook deden. Na een bisschoppelijk schrijven zegden van de 59 leden er 14 hun lidmaatschap op. Maar de RKJB werd door de Duitse overheid gedwongen om te blijven functioneren. En dat ging natuurlijk niet van harte. De toenmalige secretaris M. Mulders verdient lof over de wijze, waarop hij met gevaar van leven de kasverslagen en de notulenboeken uit de handen van de bezetter wist te houden. Eind 1941 moest de RKJB zich laten inschrijven bij het commissariaat voor niet-commerciële verenigingen en stichtingen. De vereniging werd ingeschreven bij de Landjeugd. Daarop zegden alle leden hun lidmaatschap op. Intussen zat de Geestelijkheid niet stil. Ze kreeg het voor elkaar dat op 17 februari een werkgemeenschap van de Katholieke Aktie kon worden opgericht, een organisatie die niet commercieel was ingesteld. Zestien voormalige leden van de RKBJ gaven zich bij de oprichtingsvergadering op. Het bestuur werd gevormd door: kapelaan R. Peeters directeur, Adr. Hopmans algemeen leider, M. Mulders secretaris, J. Rockx en J. Braat commissarissen en M. Aarssen technisch adviseur. Na de bezetting sloot secretaris M. Mulders deze episode af met de volgende rede:

Korte samenvatting over de jaren, dat het bestaan van de RKJB door de Duitse instanties was verboden:

Het is nu bijna 4 jaar geleden, dat de RKJB heeft opgehouden te bestaan. Opgehouden te bestaan eigenlijk niet, want ofschoon het ons was verboden te vergaderen, voelde ieder van ons dat we één waren. We vormden door jarenlange leiding een band en lieten ons onder geen voorwaarde een nieuwe mening opdringen, een nieuwe mening, die ons moreel maar vooral op geestelijk gebied naar het verderf zou voeren. Toen op het eind van 1941 dreigbrieven binnenkwamen, dat we onze vereniging moesten laten inschrijven bij het commissariaat van niet-commerciële verenigingen en stichtingen koos ieder de wijste weg en dienden al onze leden (45) schriftelijk hun ontslag in bij mij (hun secretaris). Een week of drie hierna kwam het bericht, dat onze vereniging was ingeschreven onder nummer 310213. Verder werd in dit schrijven medegedeeld, dat bij elke briefwisseling en andere stukken dit nummer vermeld moest worden. Van alle jaarstukken en jaarverslagen moest een exemplaar worden opgestuurd ter

controle. Ik heb dit schrijven beantwoord met de mededeling, dat ik verhinderd was dit te doen, omdat de vereniging geen leden meer had.

Hierna kwam een schrijven van het commissariaat, dat ik dan alle middelen en de volledige administratie moest opsturen. Dat was voor ons een strop, want daarmee werd ook het kasboek bedoeld. En daarin stond een niet onaanzienlijk bedrag vermeld. In overleg met onze geestelijk adviseur hebben we net zolang rekeningen geschreven, totdat er een nul onder stond, en zo konden de stukken worden opgestuurd. Hierna ontvingen we nog enkele brieven met de nodige dreigementen, maar ook deze hadden geen resultaat. De heren begonnen in te zien, dat de RK Jonge Boeren van Nederland een principe hadden, welke ze niet lieten omvormen tot een camouflage, welke zich Landstand noemde. We kregen rust. Maar in al die tijd zat de KA niet stil. En ook in ons bisdom werd gewerkt en geploeterd. Men kreeg het zo ver, dat in de bestaand parochies werkgemeenschappen mochten worden gevormd van de Katholieke Aktie. Ook in onze parochie kwam dat zo ver. Dat onze leden in deze KA een vervanging zagen van de JB kon worden gemerkt. Zij wilden zo gauw mogelijk overgaan tot oprichting. In februari 1943 was het zover. Ze mocht zich eigenlijk alleen bewegen op geestelijk en zedelijk terrein. Maar zoals de Wehrmacht vijf jaar aan camouflage had gedaan, deden wij het na en het landbouwgedeelte werd niet verwaarloosd. Zolang deze gemeenschap heeft bestaan is er geen contributie betaald voor de kas. Er waren weinig uitgaven. Het was eens een paar bloemstukken als een onzer oud-leden in het huwelijksbootje stapte, een teeravond en dergelijke. Toch zijn we nog niet op de bodem van onze schatkist en hebben een batig saldo van f 66,70. In elk geval geen slecht begin, want beginnen doen we onder de naam van RKJB.

Zo zien we, dat tijdens de bezetting werd doorgegaan volgens de beste tradities van de RKJB. Dat hield onder andere in lezingen op landbouwgebied bijvoorbeeld over vlasteelt en zo kwam broeder Theophile een lezing geven over Gastel in de Franse tijd. Er werden liederen gezongen zoals het lied van de Gouden Zonne en de jaarverslagen werden nog steeds afgesloten met een gedicht.

Eind 1943 was dat:

Daarom staan wij pal.
Ook in deze oorlogstijd.
God ziet ons overal,
en vergeet zeker niet,
degeen, die voor Hem strijdt.

De vergaderingen werden niet meer bij de broeders in het Patronaat gehouden, maar bij J. Roosendaal in de harmoniezaal. Dit omdat er voor het patronaatsgebouw geen kolen beschikbaar waren om de zaal te verwarmen.

Na de oorlog

Op 20 januari 1945 wordt de RKJB heropgericht. Het nieuwe bestuur bestaat uit: A. Hopmans voorzitter, Ger. Akkermans ondervoorzitter, Mar Mulders secretaris/penningmeester, Corn. Mous en Adr. Oomen, leden. De leeftijd van toetreden werd gesteld op 17 jaar.

Met het verdwijnen van de bezetter waren alle problemen nog niet opgelost. Zo werd er afgesproken dat in het najaar van 1945 voor elke vergadering drie leden een half uur eerder zouden komen met elk 5 kilo hout om de vergaderruimte te verwarmen.

En in het voorjaar van datzelfde jaar werden de vergaderingen veelal overstemd door het geronk van overvliegende vliegtuigen, het afweergeschut en V-1's.

Na de oorlog werden de aloude activiteiten weer snel opgepakt, zo ging men weer op retraite in Seppe.

Er kwamen weer onderafdelingen zoals: retraiteclub, sportclub en de toneelgroep.

In 1946 was er weer een jaarvergadering met worstebrood en bier. En deze vergadering werd weer afgesloten met een toneelstuk. De bovengenoemde toneelgroep bestond tot 1955 enkel maar uit jonge boeren maar werd na 1955 gemengd met de sectie jongeren van de boerinnenbond. Daarna weer met de Boerinnen Jeugdbond, die in 1960 van de Boerinnenbond waren afgescheiden. Bekende toneelstukken, zoals Rebecca werden onder de leiding van regisseur A. Vromans op kringbijeenkomsten uitgevoerd.

In 1958 werd met de tuinders overeengekomen om samen te werken met de RKJB. het bestuur werd met twee tuinders uitgebreid tot 7 personen.

De eerste jaren na de bevrijding werden ook in de RKJB beïnvloed door het feit dat vele leden als dienstplichtig militair naar Indië moesten. Midden in die periode werd in 1947 het 25 jaar bestaan gevierd.

Dat vond plaats op 30 december. Het programma was als volgt:

08.00 uur H. Mis

14.00 uur Bijeenkomst op het schoolplein bij de broeders.

14.30 uur Foto

15.00 uur Feestelijke vergadering met onder andere het oprichtingsbestuur.

Daarna Feestmaaltijd en collecte voor het Katholiek Thuisfront voor de jongens in Indië.

Er waren nog verschillende bestuurwisselingen. Zo werd C. van den Bos secretaris en A. Bisschop volgde C. Mouws op.

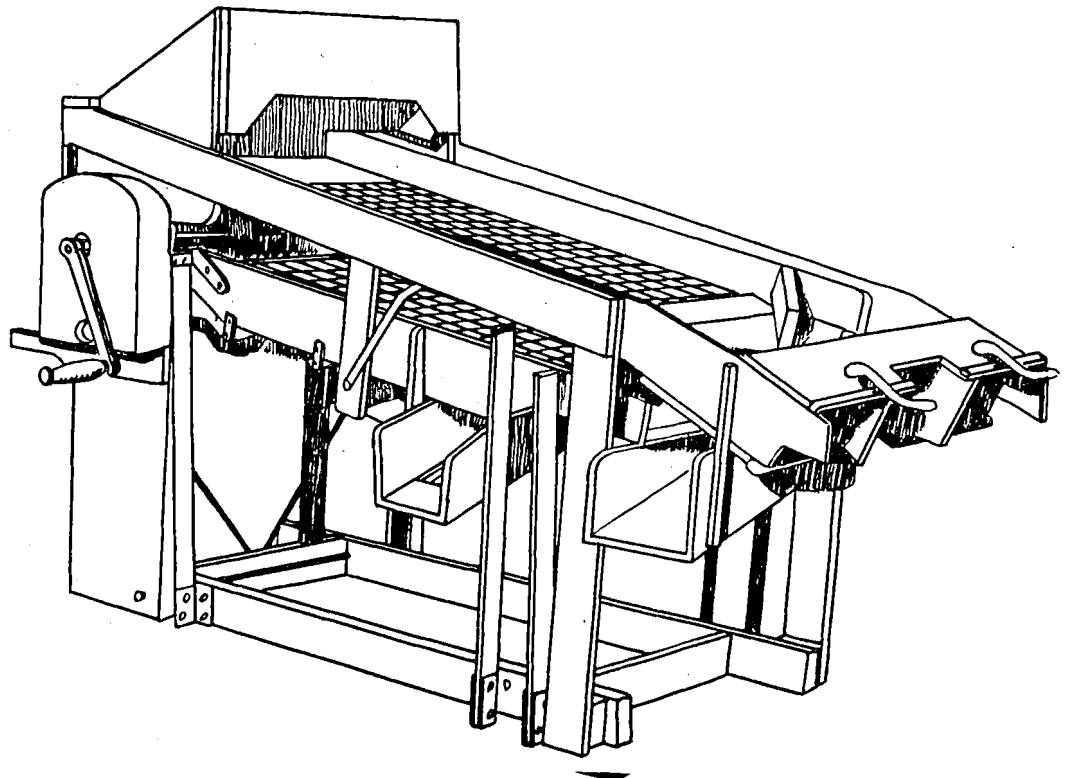
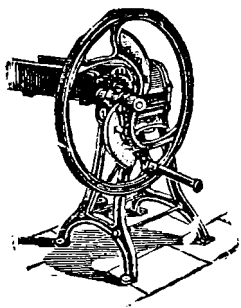
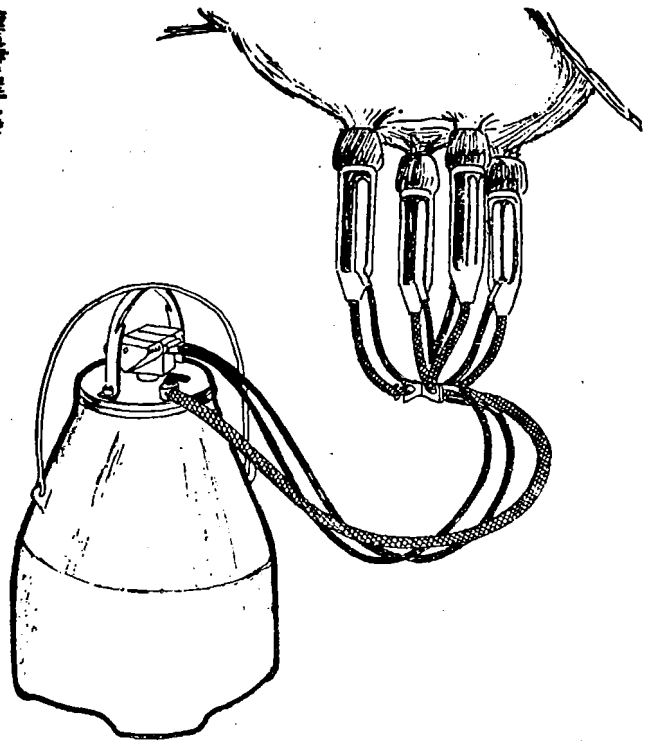
De foto, die genomen werd bij gelegenheid van het 25 jaar bestaan, werd opgestuurd naar de jongens in ons "Oost Indië". Er werd een actie gevoerd om knijpkatten (een soort handdynamo's) voor onze jongens te financieren. Enkelen zagen het nut van die knijpkatten niet zo omdat ze zo hinderlijk geluid maakten. Men kon beter elektrische lantaarns kopen. Maar de GA legde uit, dat batterijen zo eenvoudig niet te krijgen waren in de tropen. En door het vochtig klimaat hadden deze geen lange levensduur. Trouwens in nabijheid van de vijand mocht licht, noch geluid gemaakt worden, dus dan maakte het niet uit of men met een knijpkat of een elektrische toorts werkte.

In 1948 werd kapelaan Van Heyst de nieuwe geestelijk adviseur in de plaats van kapelaan Peeters, en F. Schrauwen maakt deel uit van het bestuur.

In 1949 werd voor de eerste keer een trip in het duister georganiseerd. Een oriëntatietocht waarbij de deelnemers ergens afgezet werden en op eigen gelegenheid in Gastel moesten zien te komen.

Sindsdien werd de trip een der vaste activiteiten van de RKJB. Deze verliep niet altijd even vlekkeloos en menigmaal werden sommige deelnemers op een volgende vergadering terecht gewezen. Maar dat kon de pret niet drukken en zo werd op veelvuldig verzoek toch weer besloten om te gaan "trippen".

Op 9 februari van dat jaar werd de jaarvergadering gehouden met een excursie naar de Vacca en na afloop Amerikaanse verkoop van

A. Heerma van Voss

Hofleverancier

Handel in Landbouwzaden

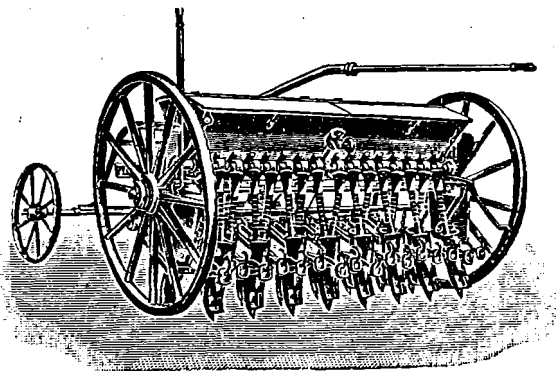
Verkoop onder Alg. Handelsvoorwaarden (A.H.V.Z.)

Rosendaal (N.-B.).

Handel in uitsluitend 1ste kwaliteit

Gras-, Klaver- en Mangelzaden.

Prijscuranten worden op aanvraag
— gaarne franco toegezonden. —

taart en shag voor de jongens in Indië.

In het begin kreeg de technische vorming de meeste aandacht bij de JB maar nu begon ook de sociale en culturele vorming de interesse te krijgen.

Er kwamen sociale lessen met als onderwerp het Communisme. Deze cursus wordt door de lesgever al aangekondigd als saai kost, dus het was niet bepaald motiverend om die cursus bij te wonen.

Er werd voorlichting gegeven over emigratie naar Brazilië.

De heer B. van Merriënboer gaf cursussen over administratie.

In 1950 werd D. Marcelissen bestuurslid en in datzelfde jaar houdt de geestelijk adviseur een pleidooi voor lidmaatschap van de Nationale Reserve. We zitten dan in de periode van de Koude Oorlog.

In de volgende jaren neemt het aantal activiteiten en vergaderingen steeds meer af. De jonge boeren maken kennis met de aardappelpelstomerij van J. Oomen. Daar is een installatie om voeder-aardappelen te stomen. (Een methode om de aardappelen langer te kunnen bewaren.) De leden werken mee aan een collecte voor Oosterpriesterhulp. (Dit was een organisatie die gelden verzamelde om hulp te bieden aan de vluchtelingen, die vanaf 1945 uit Oost Europa naar West Duitsland gevlucht waren en nog een tiental jaren in dat land in kampen verbleven.)

De gymclub verdwijnt, maar dat kan te maken hebben met het feit dat de enige gymzaal (van de St. Joannesschool) die Gastel rijk is verbouwd wordt tot twee klaslokalen.

Intussen wordt pastoor Van den Elzen en later kapelaan W. Janssens geestelijk adviseur en in het bestuur komen we de namen tegen van D. Balemans, C. Gyzen, C. Kersten, P. Kersten, M. van den Bos, en A. Luyckx.

Er zijn nog excursies naar de Staatsmijnen in Zuid Limburg om een bezoek te brengen aan de kunstmestafdeling en de Melkfabriek "Vacca", de Vlasfabriek te Steenberg en de Suikerfabriek te Stampersgat.

Ook is er jaarlijks een uitstapje onder andere naar de Wiener Eisrevue in het sportpaleis te Antwerpen met als afsluiting een dansje in de welbekende gelegenheden in Zandhoven en naar Spa in de Ardennen.

En we zien dat de leden nu geld hebben, er wordt namelijk niet meer geklaagd over de kosten en gevraagd om een bijdrage van de vereniging.

VERGETEN EN VERGEVEN

(bekroond drama in 3 bedrijven)

gevolgd door de klucht

DE DODE RIDDER

Toneeluitvoering, gegeven door de R.K.J.B. op
Zondag 21 Januari, om 7 uur in het Patronaat.

Korte Berichten

SLUITING LANDBOUWCURSUS.

Verleden week Vrijdag had de sluiting plaats van de tweejarige landbouwcursus. De landbouwconsulent, Ir. Scheyen, benevens de Zeereerw. Heer Pastoor, Burgemeester Hofland, de Weleerw. Heer Kap. v. Heyst, Br. Willibrord, het hoofd der school en de heer Moerings, voorzitter van de R.K. Boerenbond, waren hierbij tegenwoordig.

Het diploma werd uitgereikt aan de volgende cursisten: M. Aarsen, J. Balkhuizen, Marc. Brocatus, M. v. d. Broek, M. v. d. Bos, Chr. Gijzen, Adr. Gijzen, Adr. Hagenaars, M. Luyckx, C. Luyckx, Ant. Marcelissen, C. Muys, W. Muys, C. v. Nispen, W. Oostdijk, J. Rockx, J. Tak en Adr. v. d. Vorst. Totaal 18.

Voor de leden van de R.K. Jonge Boerenstand.

Uitstapje naar België!

De Jonge Boerenstand gaat een uitstapje naar België maken. De jonge Boeren willen hun vroegere Geestelijke Adviseur, thans Rector Peeters in België eens gaan opzoeken en dan verder door naar Namen rijden. De reiskosten hiervoor bedragen plm. f 5.25.

Minstens veertig deelnemers zou men daarvoor moeten hebben. Men kan zich hiervoor opgeven bij de technische adviseur de heer M. Aarssen, vóór Zaterdagavond 3 Juli. De bedoeling is, om op Zaterdag 9 Juli dit uitstapje te maken. Bij opgave moeten tevens de reiskosten worden gestort. Mochten er geen 40 deelnemers onder de Jonge Boerenstand gevonden worden, dan kunnen ook andere boeren zich hierbij aansluiten.

We moeten ook naam, adres en geboortedatum weten, om een collectieve-pas te laten maken.

TRIP!

Zaterdagavond 20.30 uur.
29 Januari 1949.

UITSLAG TRIP

Ploegen	Gemaakte tijd.			
	uur	min.	sec.	
1. C. Tak, Ant. Mulders, P. van Sprundel	58	34	f 4.—	
2. P. Kerstens, C. Mouws, C. Mulders	1	—	54 f 3,50	
3. A. Slooters, W. Balemans, Adr. Bartelen	1	02	54 f 3.—	
4. A. Marcelissen, Jos Gijzen, Math. v. d. Broek	1	04	05 f 2,50	
5. D. Marcelissen, Chr Gijzen, M. Luyckx	1	04	15 f 2.—	
6. J. Bartelen, Fr. Slooters, H. v. Rijsbergen	1	05	17 f 1,75	
7. L. Roozen, P. Rademakers, Jac. Mouws	1	06	02 f 1,75	
8. Adr. Hagenaars, M. Aarssen Hzn. M. Buurste	1	08	47 f 1,50	
9. H. Thijssen, C. v. Rijsbergen Ant. Buckens	1	14	18 f 1,50	
10. M. Moerings, C. v. d. Bos, J. Balkhuizen	1	15	41	
11. J. Buurste, W. Wagemakers Pauw Tak	1	27	49	
12. C. Luyckx, C. Schrauwen, Mart. v. d. Bos	1	31	57	
13. Th. Broos, C. v. Nispen, Adr v. d. Vorst	achtergebleven.			
14. J. Mouws, W. v. Hassel, Adr. v. Caam en Adr. Bishop	achtergebleven.			

R.K.J.B. Grote Sportdag te Nispen.

Op Zondag 3 Aug. wordt te Nispen een grote sportdag gehouden, georganiseerd door de R.K.J.B., kring Roosendaal. Het is een prachtig en zeer afwisselend programma en het zal de moeite waard zijn de prestaties van onze Jonge Boeren op sportgebied te kunnen gadeslaan.

In 1953 werken veel leden mee als de watersnood ook onze regio teistert, onder andere bij het vullen van zandzakken voor de dijken en bij de opvang van evacuee's.

In dat jaar komt A. Luckx in het bestuur en hij volgt al spoedig P. Kerstens als voorzitter op, daar laatstgenoemde wegens zijn huwelijk zijn lidmaatschap beëindigt.

Er wordt een oriëntatietocht met de fiets gehouden. De opbrengst is voor de verlichting van het kapelleke op de Stoof.

In 1954 is er voor het eerst gemengd toneel in samenwerking met de jonge boerinnen.

Dan wordt de gymclub ook weer actief. De club kan nu terecht in de doel van café Dreefzicht van G. Mies op de Meir. Ook houdt de geestelijk adviseur een lezing over de verderfelikheden van het dansen. Maar anderzijds gaat de club weer op reis naar Spa. Een belangrijk onderwerp in die tijd is ook het Bisschoppelijk Mandement: de Katholiek in het openbare leven van deze tijd. (Een brief, waarin onder andere voor Katholieken het lidmaatschap van de P.v.d.A. en het luisteren naar de VARA ongeoorloofd is! Maar waarin wordt gewezen op het goede werk dat Katholieke organisaties doen en waarin een Christelijke levenswijze vooropgesteld wordt.)

Er is weer een bestuurswisseling en Dom. Marcelissen wordt de nieuwe voorzitter. De bekende en zeer welkome trip in het duister staat ook weer op het programma en deze keer is de opbrengst ook voor de verlichting van het kapelletje op de Stoof.

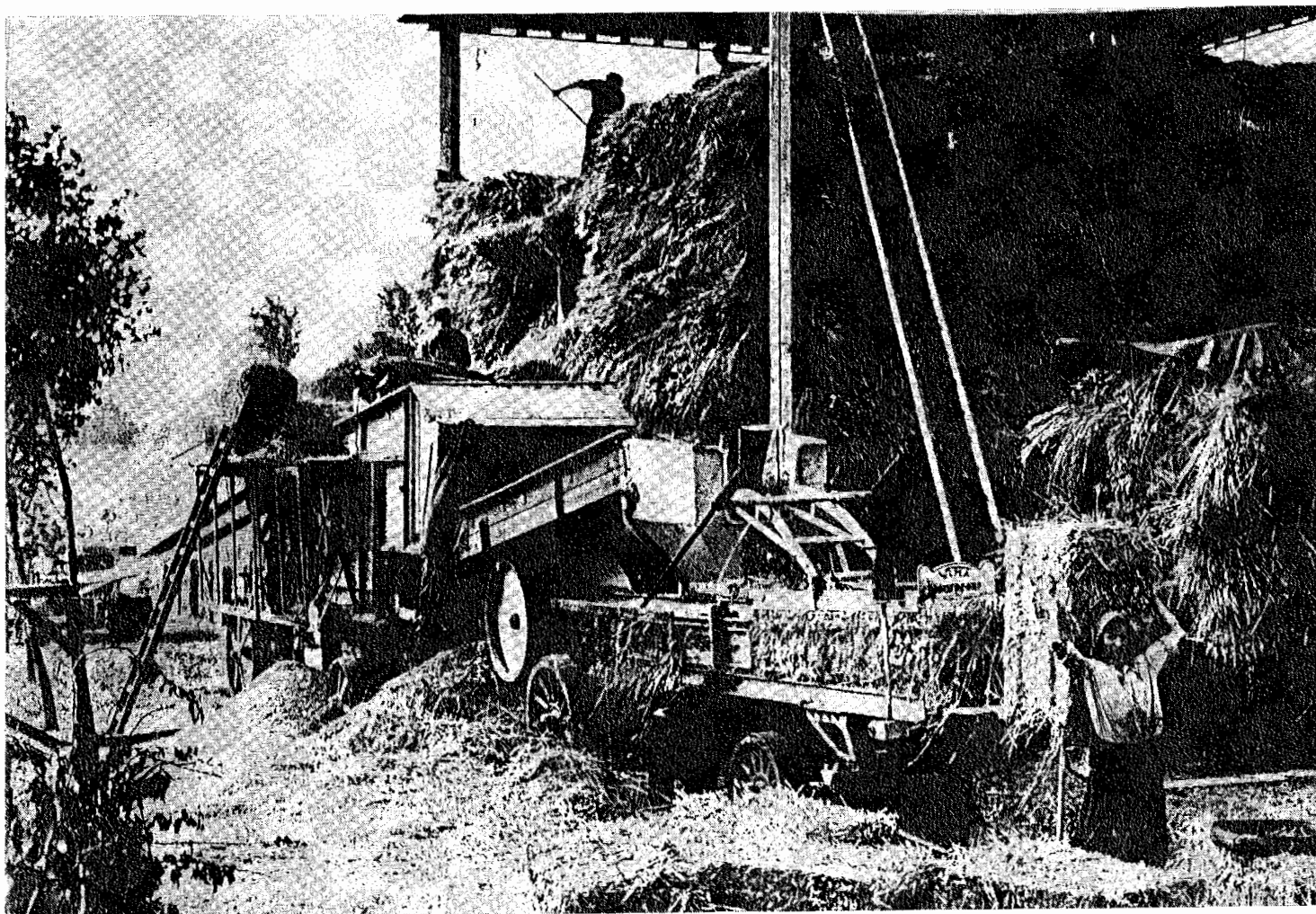
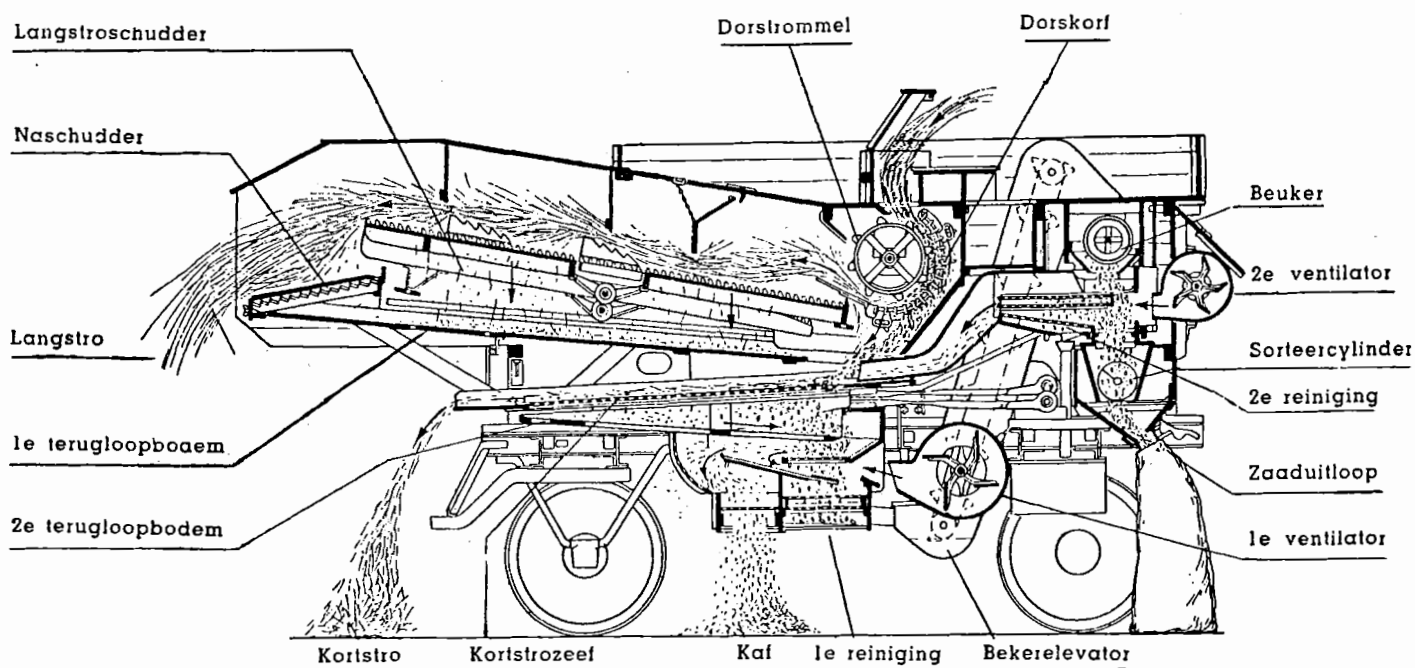
In 1955 gaat Adr. Luyckx uit het bestuur om plaats te maken voor M. van de Bos. In de periode van 1955 tot 1962 is C. Schrauwen voorzitter, secretaris J. van Oosterhout, penningmeester Fr. Peeters en leden H. Veraart, M. Rockx, Mart Mies en Kees Aarssen.

Op 26 juli is er een vergadering, en in de notulen wordt speciaal vermeld dat Benny Voorbraak geslaagd is voor de UL0.

Ook wordt er een begin gemaakt om te sparen voor een Lourdesreis in 1958, het jaar waarin het honderd jaar geleden is dat Maria in Lourdes verscheen, dit op verzoek van de geestelijk adviseur, maar die krijgt van enkelen commentaar "dat voor een jonge Rooms Katholieke boer niet past".

Voor de proefvelden was steeds minder interesse en deze worden dan ook voor het laatst aangelegd in 1955.

Nu worden er voor het eerst trekkerbehendigheidswedstrijden

gehouden en daarvoor is wel belangstelling.

In 1956 staat er een bezoek aan de bierbrouwerij "De Ster" in Wouw op het programma. En de geestelijk adviseur doet in de karnavalstijd een stichtelijk woordje.

In april staat er met veel andere parochianen een afvaardiging van de JB in de stromende regen aan het eind van de Stoofstraat. Daar komt dan het Fatimabeeld aan uit Standdaarbuiten. Dit beeld wordt door het bisdom gedragen en enkele dagen in de kerk geplaatst. Vanuit de Barlaqueseweg gaat de stoet te voet naar de kerk.

Een van de leden C. Mies neemt met succes deel aan de interkring sportdagen in Drunen. De geestelijk adviseur W. Janssens houdt weer een prevelement over het dansen. "Het dansen door jeugd tussen de 15 en 18 jaar is af te keuren. Alleen als het onder toezicht en dan nog in eigen parochie gebeurt, is het

De Sportclub van de RKJB omstreeks 1953 .

*boven v.l.n.r. Harry Oomen, Harry Akkermans, Kees Mies, Kees Oomen
Bart van Oosterhout, Frans Buurstee.*

*2e rij: Plet van den Bos, Martien van den Bos, Minus Marcelissen ,
vooraan : Ben Voorbraak, Gerard Moerings , Rom Corsmit.*

Foto : P. van den Bos.

akkord. Liever niet dansen in andere plaatsen en er moet geen verslaafdheid van komen".

In dat jaar komt B. Voorbraak in het bestuur.

Nadat in 1955 enige jonge boeren uit de streek van Oldenburg (West Duitsland) in Gastel geweest zijn op verschillende bedrijven gaan in 1956 zes jonge boeren daar op bezoek.

Het aantal vergaderingen neemt af, maar op die bijeenkomsten gaat de aandacht altijd wel uit naar de medemens. Dan weer is er een hulpactie voor een goed doel of een kolekte tijdens de vergadering bijvoorbeeld voor het patronaat of het klein seminarium "De Ypelaar".

In 1957 gaat de geestelijk adviseur naar een andere parochie en komt kapelaan P. Dirne in zijn plaats. Er is dan onder andere een lezing over de landelijke ruitersport door Jos van Lier.

Na enkele jaren wordt er toch weer een aardappelproefveld aangelegd. Beelden hiervan zijn te zien in de film die in opdracht van S.C. Gastel in onze plaats gemaakt wordt.

Om de vergaderingen weer wat aantrekkelijker en tevens drukker te maken, komt het voorstel om maar samen te vergaderen met de jonge boerinnen. De beslissing hierin wordt toevertrouwd aan de GA, die er wel voor is, maar voorbehoud heeft wat betreft de vormende gedeeltes. Deze moeten apart worden bijgewoond.

Na een onderbreking van enkele jaren komt er weer een voetbal- en een sportclub. Van de laatste club wordt de GA leider.

In 1959 zijn er 7 vergaderingen geweest, waarvan drie gecombineerd met de jonge boerinnen.

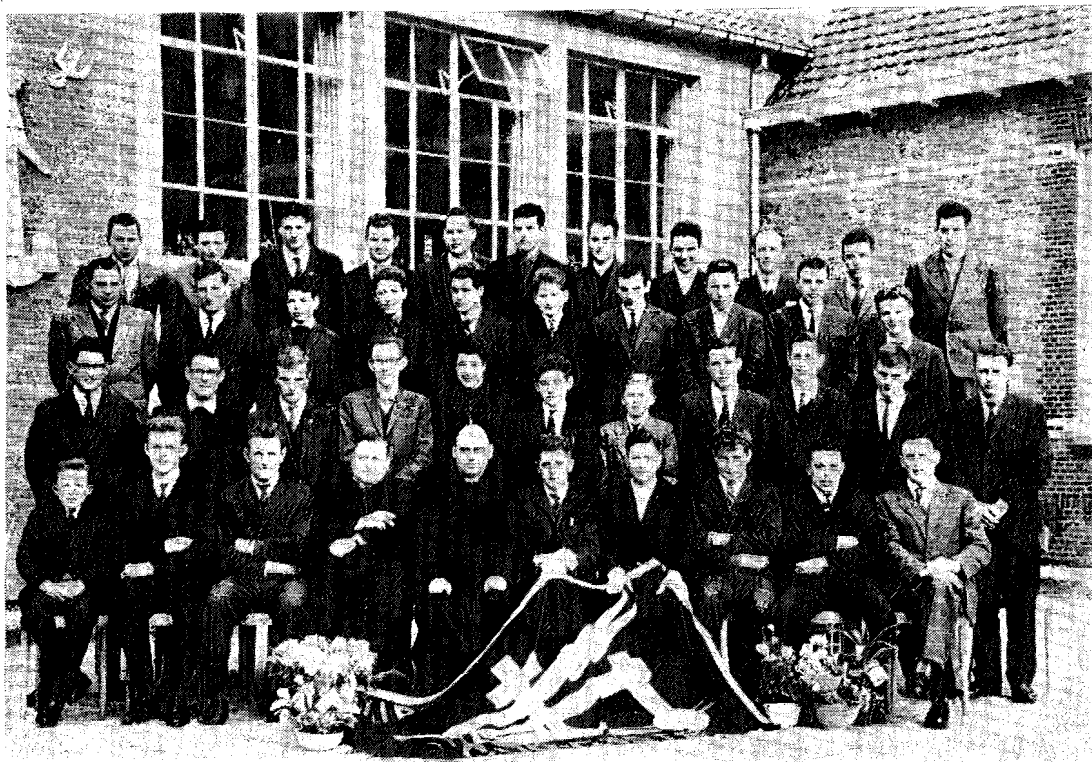
De opbloei van de sportclub is maar van korte duur. Op de sportdag van 1959 is het laatste optreden van deze afdeling en ondanks herhaalde pogingen is het daarbij gebleven. In de jaren zestig wordt de belangstelling voor lezingen en vergaderingen steeds minder. Het aantal loopt terug naar drie per jaar. De pastoor W.J. dringt wel aan tot het lidmaatschap van de Jeugd Heilige Familie, maar dat haalt weinig uit en ook het bezoek aan de H. Missen neemt sterk af. Af en toe wordt er op sportgebied nog wat georganiseerd, zoals een cross op de Stoof en ook de toneelafdeling draait goed met als regisseur A. Vromans.

In 1963 wordt het 40 jarig bestaan gevierd en de leden worden weer vereeuwigd op de traditionele foto op de koer van de jongensschool.

Maar voor de rest is de belangstelling matig.

BIJ HET 40-JARIG BESTAAN VAN DE JONGE BOERENSTAND

Woensdag 30 januari a.s. herdenkt de Jonge Boerenstand van Oud-Gastel haar 40-jarig bestaan. In al die jaren kon de RKJB terugzien op het grote nut van haar vereniging voor honderden jonge boeren uit onze parochie die in al die jaren lid van de vereniging waren.

40 jarig bestaan . Opname uit januari 1963 op de St. Joannesschool.

met o.a. past. W. Janssens, kap. P. Dirne , C. Oomen, J. van Oosterhout, F. Peeters, F. Beerendonk, M. van den Bos, D. Geleyns, M. Mies, P. Roozen, J. Luyckx, J. Moerings, C. Mies. en C. Corsmit.

In 1963 zijn er drie vergaderingen en een excursie naar de modelboerderij van Van de Brink in Roosendaal. Het jaar erop wordt de toneelafdeling tweede op de kringuitvoering (Roosendaal eerste) en er wordt een karnavals- en een Sinterklaasbal gehouden. Die worden allebei zeer druk bezocht. Diverse afdelingen beëindigen hun activiteiten en dan is de tijd rijp om op te gaan in de KPJ, de Katholieke Plattelands Jongeren. En dat wordt door het hoofdbestuur ook geadviseerd. Maar in dat laatste jaar behaalt de toneelafdeling nog een groot succes. Ze wordt eerste op de kringwedstrijden met het stuk "Rebecca".

Oprichting van de Rooms Katholieke Boerinnebond

Op 22 mei 1946 werd naar aanleiding van een schrijven van mgr. P. Hopmans, bisschop van Breda, in het diocesane blad Sancta Maria een vergadering belegd met als doel een vereniging te

Laurentius Klok.

Een nieuwe Vereniging.

DE B.J.B., BOERINNEN-JEUGDBOND.

Toen de V.K.A.J. van Roosendaal in ons dorp op 8 December 1945 een toneelavond gaf, hebben wij gezegd, dat er naast onze V.K.A.J. ook een B.J.B. zou opgericht worden. Op de 3de algemene vergadering der V.K.A.J. op 11 Januari 1946 hebben wij als datum tot oprichting der B.J.B. de Meimaand aangegeven. Nu is die tijd aangebroken, dus moet er doorgezet worden. Het was voor ons een grote voldoening dat wij juist de vorige week in „Sancta Maria“, het kerkelijk weekblad voor het Bisdome Breda een krachtige aansporing van onze Bisschop ontmoetten; om in iedere parochie een B.J.B. op te richten. Een betere goedkeuring voor onze plannen hadden wij dus al niet kunnen verwachten.

Onze Boerinnen-Jeugdbond.

Woensdagavond had de eerste vergadering der Jonge Boerinnen plaats. De opkomst was zeer bevredigend. Mevrouw Dirven, diocesane voorzitter, sprak over het doel en de werking der Boerinnen-Jeugdbond en haalde een flink aantal voorbeelden aan, om duidelijk te maken wat de B.J.B. in andere dorpen heeft bereikt.

Er werd bepaald, de eerstvolgende vergadering te houden op Woensdag 12 Juni om half acht. Voor die datum zullen alle meisjes, die lid kunnen worden van deze vereniging, persoonlijk gevraagd worden om zich ook als lid op te geven. Natuurlijk wordt van hen verlangd, dat zij dan ook zoveel mogelijk de maandelijkse vergadering zullen volgen. Maar wie kan zich opgeven als lid? Er werd besloten om de grens zo breed mogelijk te trekken. Als vader lid is van de Boerenbond, kunnen de meisjes uit dat gezin ook lid worden van onze Boerinnen-Jeugdbond. Dus weg met alle kleingeestige strijd tussen grote en kleine boeren. Wij vinden deze oplossing zo geschikt omdat nu de B.J.B. en de V.K.A.J. elkaar aanvullen.

Wij hopen, dat alle meisjes die gevraagd worden, zich als lid zullen opgeven; dan wordt ook de B.J.B. een flinke jeugdvereniging welke ook in ons dorp voor de

leden, zowel als voor anderen, veel tot stand kan brengen. M. W. v. Dam, kapelaan.

Ik geloof niet dat er nu nog ouders of meisjes zullen zijn, die twijfelen aan het belang van een B.J.B. voor Oud-Gastel.

Nu stonden wij nog voor de grote moeilijkheid om de toekomstige leden van onze B.J.B. volledig op de hoogte te brengen van hun beweging. Gelukkig is die moeilijkheid ook uit de weg geruimd, want op Woensdag 22 Mei zal Mej. M. Dirven, Diocesane Voorzitter der B.J.B., naar Oud-Gastel komen, om de eerste vergadering te leiden. Zij heeft een ondervinding van vele jaren achter de rug, en het is niet de eerste keer dat zij haar hulp verleent om een B.J.B. op te richten.

Wij verwachten dan ook, dat alle boerenmeisjes van 16 tot 28 à 29 jaar op Woensdag 22 Mei, om half acht, in de naaischool aanwezig zullen zijn en dat de ouders het belang van deze vereniging ook zullen inzien. Wij werken dus niet op eigen houtje, maar volgens het uitdrukkelijk verlangen van onze Bisschop, en we hebben van onze diocesane voorzitter wel gehoord, dat er door de B.J.B. veel bereikt kan worden, voor de leden zelf en ook voor onze boerenfamilies, nu en in de toekomst.

M. W. v. Dam,
Kapelaan.

1946

Onze Boerinnen-Jeugdbond

Woensdag 12 Juni vergadering voor de leden der B.J.B. (Boerinnen-Jeugdbond). We hadden beloofd, dat alle meisjes, die lid kunnen worden van onze B.J.B., persoonlijk zouden uitgenodigd worden. Misschien zullen sommigen echter vergeten worden, maar dan zijn zij ook welkom. Als vader lid is van de Boerenbond, kunnen zijn dochters van 16—28 jaar ook lid worden van onze B.J.B. In andere dorpen is de B.J.B. een vereniging, die voor geen andere behoefte onder te doen, ook hier is dat mogelijk. Op deze vergadering zal er ook beslist worden, wanneer wij in de toekomst onze vergaderingen regelmatig zullen houden. Bovendien hopen wij ook binnenkort een bestuur samen te stellen. Reeds dikwijls werd er gevraagd om in ons dorp een B.J.B. op te richten. Nu wordt dat verlangen vervuld, daarom verwachten wij dat ook allen zullen meewerken, om van onze B.J.B. een flinke vereniging te maken.

M. W. v. Dam, kapelaan.

stichten met als naam Boerinne Jeugdbond. Deze vereniging was voor alle boerenmeisjes van 16 tot 29 jaar. Als voorwaarde diende dat hun vader lid moest zijn van de plaatselijke boerenbond. Doel was om de strijd tussen grote en kleine boeren te nivelleren.

Op de eerste bijeenkomst waren er 12 gegadigden. Na deze tijd waren er gemiddeld 30 leden. In februari 1948 werd er in Gastel geprobeerd een Boerinnebond op te richten, maar daarvoor bleek geen belangstelling te bestaan, reden waarom dat idee nog een tijdje moest rusten.

Toen was er al verdeeldheid onder de jonge boerinnen. Deze was te herleiden tot de manier, waarop zij opgericht was. Er waren afdelingen opgericht door de NCB en anderen door de geestelijkheid. Deze laatste vielen onder de diocesane Bond van Jonge Boerinnen en de anderen onder de NCB.

Bij het 10 jarig bestaan van de RKBJB afd, Oud Gastel in 1956

Met o.a. kap. W. van Dam, C. van Meer, W van Sprundel, J. van Oosterhout, W van den Bos C. van den Bos, T Peeters, R. Peeters, J. Mies, W. Voorbraak, R. Buckens, T. Nelen, T. Tak, T. Rozen, N. Peeters, A. Konings,

De afdeling in Gastel werd gesticht met medewerking van de geestelijken. De grote animator was kapelaan W. van Dam. De afdeling Gastel viel onder de diocesane bond. Na enkele jaren ging deze bond samen met de bonden van de NCB. Nu was dat voor de afdeling Oud Gastel weer niet mogelijk omdat de sektie ouderen hier nog niet was opgericht.

Deze afdeling kwam tot stand op 10 november 1949. Op deze bijeenkomst waren 12 ouderen en het dubbele aantal jongeren.

Zoals op de oprichtingsvergadering destijds van de RKJB lag het accent ook hier op het volgen van cursussen. Er werden ook meteen twee secties gemaakt: Een voor leden vanaf 16 tot ongeveer 30 jaar en een voor ouderen en gehuwden. De contributie werd vastgesteld op f 3,- voor het eerste lid uit een gezin en voor de overigen f 1,- per jaar. Het eerste bestuur bestond uit:

A. Meeuwissen-Moerings voorzitter, C. (Cor) van Meer secretaresse, C. Brocatus-Peeters, J. Akkermans ondervoorzitter, P. Moerings, W. van Sprundel en W. van den Bos bestuursleden.

De bestuurssamenstelling kreeg zo een weerspiegeling van de verhouding jongeren/ouderen. Voor het geven van cursussen werd vaak een beroep gedaan op juffrouw W. Akkermans.

De sterke vertegenwoordiging van de jongeren in het bestuur liep terug omdat de bestuursleden ouder werden en niet hun plaats afstonden aan de jongeren. De activiteiten kregen met de ouderen erbij toch een grotere omvang. Er is zelfs een huishoudschool geweest in Gastel, maar deze heeft helaas niet het hoofd boven water kunnen houden.

De combinatie NCB met de BJB was veel aktiever dan de combinatie NCB RKJB. Er waren veel cursussen, avonden met sprekers, wedstrijden, sport en toneel. Hierin zou later verandering komen toen de RKJB en de RKBJB gingen samenwerken.

Samenwerking RKJB en RKBJB

Door de culturele effening door radio, tv en andere media werd de urbanisatie meer en meer doorgevoerd bij de jongerenorganisatie. Na eerst jaren van angstvallige scheiding werd (hoewel dat jaren duurde) van lieverlee onder ogen gezien, dat beide sexen gezamenlijk optrokken. De geestelijkheid verzette zich hiertegen fel maar kon ook niet deze ontwikkeling tegengaan. Het was een vreemde, en zoals er nu tegen aangekeken wordt, een absurde zaak, dat jongens en meisjes samen naar een bepaalde

De naaischool bij de St. Bernardusschool omstreeks 1948 .
Met o.a. M. van Zundert, J. de Bont , T. Peeters, R. de Rooy,

aktiviteit fietsten, om bij de poort elkaar een halve dag niet te mogen zien. De heren moesten in de ene hoek en de dames in een andere hoek. En 's avonds wachtten ze toch weer op elkaar om samen naar huis te rijden, want je kon nooit weten, wie je allemaal kon tegen komen. Trouwens de ouders hielpen daaraan mee, want het gaf toch wel een zeker gevoel als dochterlief met een bekende naar huis reed. Echter niet alleen de ouders en de geestelijkheid waren bang voor de verloedering, maar ook het bestuur van de boerinnebond. Deze probeerde door middel van cursussen en lezingen een beetje opvoeding toe te voegen, waar de ouders er maar mee waren opgehouden.

Door de generatiekloof welke nu in de boerinnebond ingebouwd was, voelden de jongeren zich cultureel achtergesteld. Reden temeer om een culturele gelijke te vinden. Deze konden

ze vinden in de RKJB. Samenwerken was wel mogelijk maar samengaan, dat was een ander hoofdstuk. Er moest nog een nachtje over geslapen worden. Dat werden er wel wat meer en er werd ook menig pak papier aan vuil gemaakt.

Vorbereidingen tot de fusie in KPJ

De BJB staat na een tiental jaren bij de boerinnebond ondergebracht te zijn in 1960 weer op eigen benen.

Daarna werden door de BJB in samenwerking met de JB veel activiteiten gedaan zoals: toneel, sport, lezingen, excursies, op bedevaart naar het kapelleke. Zelfs verzorgden ze samen de jaarlijkse boerengezinsdag.

Maar de jonge boerinnen wisten ook een eigen identiteit te bewaren, die zich uitte in activiteiten, die destijds als typisch vrouwelijke werden gezien, zoals: kolekte voor de missie, kooklessen, naailessen, een eigen turngroep, tuin en erfwedstrijden en woninginrichting.

En eens per jaar werd bij Nil Vergouwen, de ijscoboer, de piccolokar met paard geleend om olieballen te venten. Met Cor van Meer aan de leidsels werd heel Gastel aangedaan.

Zelfs werd het 15 jarig bestaan van de BJB in die tijd nog gevierd.

Van bovenaf werd er aandrang uitgeoefend om de KPJ te vormen. In Gastel zelf was daar namelijk geen animo voor. Beide verenigingen hadden toen ongeveer 50 leden.

In 1965 kwam er toch schot in. De hoofdbesturen van de RKJB en de RKBJB in Tilburg gingen een fusie tot KPJ aan. Deze organisatie verzocht de afdelingen dit voorbeeld maar te volgen. Deze fusie was niet zomaar toevallig tot stand gekomen. Er was een onderzoek door drs. Zaad aan voorafgegaan. De uitslag van dit onderzoek stond in het diocesaanblad DUX van het bisdom Breda van april 1965.

Er was maar 10 procent van de katholieke jongeren aangesloten bij verschillende vormen van katholiek jeugdwerk, en dat was voor die tijd erg weinig.

Er werd volgens drs. Zaad teveel geredekaveld over de organisatie. Als 10 procent van al die moeite besteed zou worden aan onderzoek wat de jongelui interessant zouden vinden om te doen in hun vrije tijd en als daar dan weer aan tegemoet gekomen zou worden, dan

zou volgens hem het verenigingsleven wel bloeien.

Drs. Zaad zag dat de jeugd twee duidelijk te onderscheiden behoeften had: ze wilden iets presteren en anderszijds zomaar gezellig samenzijn.

Hoewel de jeugd uit verschillende milieu's en vanuit verschillende achtergronden kwamen wilde dat niet zeggen, dat er een scheiding moest zijn vanuit die achtergrond. De oude scheiding tussen de standen kon dan beter verdwijnen.

Ook wilde de jeugd meer hun tijd "gemengd", wat betreft sexe, doorbrengen.

Het zou dan ook beter zijn om wat dat betreft meer samen te werken, waar de jeugd dat zelf wilde.

Ook was de jeugd niet zo parochie- en plaatsgebonden, zodat er meer regionale samenwerking zou moeten komen.

Het bleek dat de BJB nog niet zo geneigd was een nieuwe structuur aan te nemen, maar later zag men wel heil in samengaan met de RKJB. Dit bleek na een enquête. Overigens was er in Gastel toch al samenwerking met de JB, zoals al eerder gemeld is.

Zo brachten de beide verenigingen samen een avondvullend toneelstuk vanaf 1959. Ook woonden ze samen lezingen bij, die waren georganiseerd door de NCB, en verder was er 4 keer per jaar een gezamenlijke vergadering.

Dit alles leidde tot het volledig samengaan van de RKJB en de RKBJB, en de oprichting van de KPJ, waarbij ook niet-agrarische jongeren welkom waren. En tot zover gaan dan de wederwaardigheden van bovengenoemde verenigingen en ook de beschrijving ervan in bovenstaand artikel.

De strukturschets, waarvan dit artikel een bewerking is, gaat verder met de geschiedenis van de KPJ, maar die kan in de verdere toekomst wellicht onderwerp zijn van een volgend artikel.

Bronnen:

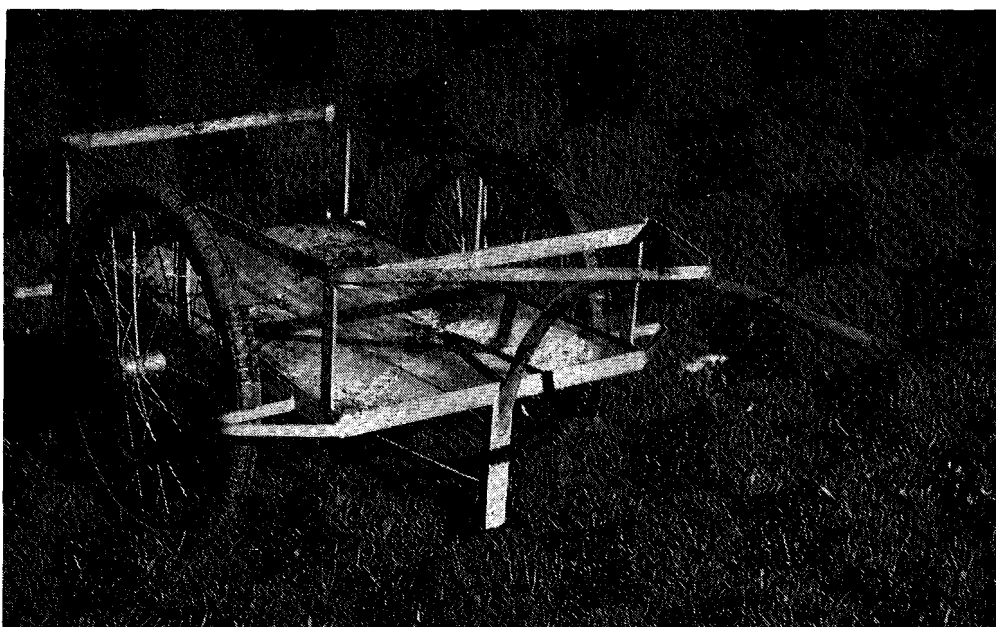
Archief van de RKJB; notulen 1922-1966, feestredes bij verschillende gelegenheden.

Diverse artikelen uit de St. Laurentiusklok 1946-1966.

Diverse artikelen uit De Veldbode en de Nieuwe Veldbode 1919-1933.

Mandement: De Katholiek in het Openbare Leven in deze Tijd:

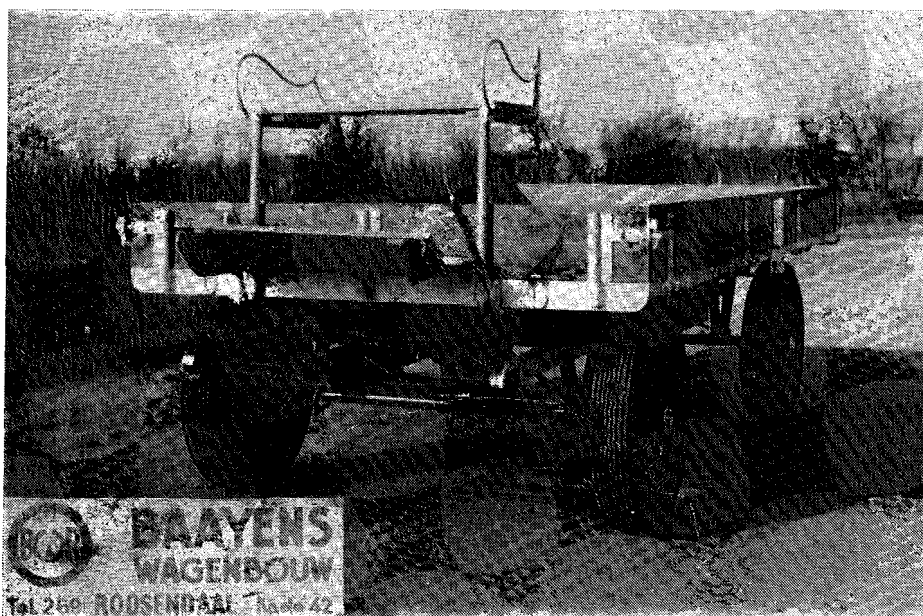
Utrecht 1954.

Enkele transportmiddelen die in de jaren '40 en '50 veel op de boerderij gebruikt werden :

Een melkwagentje voor melkbussen
achter de fiets mee te trekken .

Een luchtbandenwagen , waarvan er in het West Brabantse
honderden gemaakt en gebruikt zijn
Fabrikaat Baaijens Kade Roosendaal.

Uitgangspunt van dit artikel is:

Van jonge Boerenstand tot Plattelandse Jongeren. Een structuur-
schets van de geschiedenis van de KPJ door C.H. Kerstens,
Oud Gastel 1983

Aanvulling en bewerking:

P. PEETERS

Uit: "Herinneringen" van Broeder Theophile Nijman. (vervolg)

Dit is het vervolg op het artikel uit het jaarboek 1989. Er is hierbij geput uit een 28-tal schoolschriften, waarin broeder Theophile Nijman zijn "Herinneringen" heeft opgeschreven. Vanaf 1944 zijn het dagboeknotities. Hij begon zijn herinneringen in 1943 op te schrijven. Ze zijn letterlijk weergegeven, met soms een korte toelichting mijnerzijds.

F. VAN MERRIENBOER

5. LEVENS (1935-1940)

I de Pastorie

Het patronaatswerk trok me nog altijd. Het was een prachtige ontspanning voor me. Kapelaan Mouwen, directeur van het Klein Patronaat, was een bovenste beste mens, die iets voor de jongens over had. Als ik aan het repeteren was, bracht hij soms een hele doos "kwatta" of een aantal pakjes sigaretten.

In 1935 is hij pastoor geworden, als opvolger van pastoor Damen, die 28 augustus 1935 overleed. Deze pastoor was een merkwaardige type. Hij was geboren te Zevenbergen, 29 juni 1865, gekleed te Bornhem 18 oktober 1885, geprofest 1 mei 1888, priester gewijd 7 juli 1889, kapelaan te Oud Gastel 20 oktober 1892, pastoor aldaar 2 september 1902.

Hij was een man van groot formaat, lichamelijk, maar ook geestelijk. Hij hield van grote dingen aanpakken en schrok voor grote moeilijkheden, vooral geen financiële terug. Als hij geld nodig had, klopte hij bij de mensen aan, hij wist dat met overtuiging en kracht te doen. Het was geen bedelaar, die smeekte om een aalmoes. Nee, eerder zou hij gezegd hebben; "het komt er toch wel", (aldus preekte hij eens). Hij was buitengewoon gastvrij. Honderden geestelijken, paters, missiemannen logeerden hier en werden allemaal buitengewoon goed door pastoor Damen ontvangen. Overigens kunnen we hem toch "gierig" noemen. Een sigaar kreeg je niet gauw van hem. Het was een echte pastoor, zwaar gebouwd met forse stem en resolute gebaren. Altijd niet gemakkelijk in de omgang. Anderen waarderen deed hij niet altijd. Hij kwam bijna nergens, enkele huizen bezocht hij bijna dagelijks,

daarom was het ook geen volksvriend in de ware zin des woords. Hij was niet scrupuleus! Moest hij geld hebben, dan zag hij er niet tegen op een paar mensen "af te persen" zoals de mensen dat dan tegen elkaar zeggen. Ik voor mij geloof vast, dat hij het allemaal goed en eerlijk meende; ik heb hem dikwijls horen zeggen "'t Is allemaal voor Onze Lieve Heerke".

Hij was zeer teergevoelig. Ik heb nooit een plechtige Communie-dag meegemaakt zonder een ontroerende preek van hem, die hemzelf en alle aanwezigen altijd "pakte". Dan stokte zijn stem en moest hij een traan wegpinken.

De H. Mis zingen deed hij altijd op 20 à 25 minuten, nooit een half uur. Niemand kon mooier en gevoelvoller het "Exultet" op Paaszaterdag zingen.

Hij kan wel Gastels Bouwpastoor genoemd worden (de nieuwe kerk (1906), St. Bernardusschooluitbreiding (1920), St. Joannesschool, naar zijn kloosternaam genoemd (1921), Broederhuis, ziekenbouw St. Jožefgesticht, schildering van de kerk). Honderdduizenden zijn door zijn handen gegaan: het was een reuze financier.

Lenen, aflossen, hij had er verstand van. Wie de kerkgeschiedenis van de eerste helft der twintigste eeuw zal schrijven zal er wel veel interessants over hem in vinden. Een prettig karakter had hij niet bepaald. Wel kon hij goed meedoen bij gelegenheden. De eindindruk blijft in ieder geval die van een "grand Seigneur", van een man van formaat, met zwierig gebaar en karakter. Dergelijke mensen zijn echte heersersnaturen, dat was pastoor Damen ook. Hij regeerde zijn gezin en heel de parochie. Hij hield van lekker eten en drinken en heeft dat dan ook volop gedaan. Het was in die dagen goed leven op de pastorie. Hij was wel huiselijk.

's Avonds om 8 uur was het souper, daarna het rozenhoedje en dan bleven de heren samen recreatie houden, daar hield hij aan. Was er dan bezoek, dan kwam de fles op tafel, anders niet. (En wanneer was er in die tijd geen bezoek?) Hij kocht van alles, massa's sigaren en wijn voor jaren vooruit. Zo was hij, zijn kamer was een rommelhok, zijn tafel vol met pijpen, asbakken, boeken, couranten enz. Hij kon ook "klein" zijn. Op de Katholiekendag van Oudenbosch (1925?) zou ook het groot Patronaat met een nieuw vaandel uitkomen. Pastoor Damen was de week, die aan die dag vooraf ging, naar de abdij, zoals de heren alle jaren deden.

Vrijdagsavonds kwamen ze dan thuis. Toen hij die vrijdagavond

thuiskwam verbood hij zijn kapelaan (Van den Elzen) eenvoudig, om met de jongens naar de Katholiekendag te gaan. Bij het gouden jubileum van de H. Familie, mocht het niet eens Plechtige Mis zijn. Zo zouden er tientallen staaltjes aan te halen zijn. Maar zo waren onze oudere "bazen", zowel geestelijken als leken. Het waren echte "bazen", democratisch regeren deden ze niet.

Pastoor J. Damen . Hij was kapelaan in Gastel in 1892 . In 1902 werd hij pastoor en onder zijn pastoraat werd de nieuwe kerk gebouwd. Hij overleed in 1935.

(Een volledige geschiedenis van de door mij te bespreken personen te geven is niet mijn bedoeling. Ik wil enkel een paar herinneringen aan het papier toevertrouwen.)

Deze man was bang van de dood. Na de maandelijkse conferentie (bij ons in de kapel) bad hij altijd een gebed voor een zalige dood en wij bemerkten dan dezelfde ontroering in zijn stem als op een Communiedag.

Ik herinner mij nog zijn laatste Mis, ik denk in juni of juli 1935. Ze was kort en hijgend naar adem kwam hij in de sacristie. Nooit is hij meer -na die dag- in de kerk geweest. Tot het laatst

was hij bij kennis. Hij blijft in onze herinnering als een goed pastoor, we zien hem fors en groot, resoluut, soms brutaal en radicaal, soms ook wel sentimenteel.

We zullen zijn persoon, in verband met verschillende kwesties, nog herhaaldelijk tegenkomen. Achteraf gezien (dit is pas na zijn dood bekend geworden) heeft hij toch ook veel weggegeven en verscheidene parochianen geholpen. Hij werd in het pastoraat opgevolgd door kapelaan Mouwen.

Gregorius, Antonius Mouwen werd geboren te Wouw op 4 januari 1870, gekleed te Bornhem op 20 oktober 1889, geprofest 18 november 1890, priester gewijd 22 december 1894; was assistent te Kerniel (België) 30 januari 1900 en kapelaan te Oud Gastel 16 november 1901. Hij werd pastoor benoemd 2 september 1935 en overleed reeds 6 juni 1942.

"Een vroom priester Gods, eenvoudig en oprecht; groot vereerder van Maria; zeer verknocht aan kerk en overheid; wijze raadgever in maatschappelijke werken; staande in de dienst des Heren, tot zijn laatste krachten het begaven. Zo blijft hij voortleven in ons hart en geest." (bidprentje)

Ik heb kapelaan Mouwen van mijn jeugd af gekend. Hij was een heilig priester, dit wisten wij allemaal. Dikwijls zag men hem overdag in de kerk zitten bidden, al was het nog zo koud.

's Morgens vroeg was hij het eerste van allen bij de hand, deed zelf de kerkdeur open en zat dan te bidden (ook midden in de winter) tot zijn heilige Mis begon, om na die H. Mis -zonder zich in de sacristie ook maar even te warmen- weer direct zijn plaats in de kerk in te nemen. Niemand zal ooit van hem kunnen zeggen, dat hij geen vurig priester was. Hij was streng, vooral in onze jeugdtijd, soms onbarmhartig. Later heb ik echter kunnen constateren, hoe gauw hij spijt had, als hij een kind soms wat hardhandig had aangepakt. Ik denk, dat ik vroeger al gezegd heb, dat hij directeur van het klein Patronaat was. Dit is hij gebleven, tot hij pastoor werd. Kapelaan Peeters volgde hem als directeur op.

Ik heb met hem samengewerkt in het klein Patronaat van 1923-1935, en ik moet zeggen, altijd op de meest hartelijke wijze. Ik kon alles van hem gedaan krijgen! Had ik iets nodig voor het toneel of voor de jongens, nooit klopte men tevergeefs aan bij directeur Mouwen! Met Gastelse kermis was het feest voor zijn jongens.

Oliebollen, broodjes, alle dagen wat anders. Wij deden in die dagen wedstrijd met de jongens, hardlopen, vliegerwedstrijd, volksspelen en mijnheer Mouwen zorgde natuurlijk voor prijzen. De laatste dag van de kermis was het dan "prijsuitdeling", waarvan hijzelf nog meer genoot dan de jongens. En als er een feestje was -met St. Aloyisius bijvoorbeeld aardbeien- zag hij er niet tegen op aan groot en klein een flinke sigaar te geven. Zelf rookte hij ook verbazend "straf", maar hij gaf ook altijd wat aan anderen. Hij was buitengewoon secuur! Op zich zelf, alles stipt en juist op uur en tijd. Op zijn kamer heerste een zeldzame orde. Alles stond altijd op zijn plaats, nooit iets kwijt, dat kon eenvoudig niet bij hem. Hij had het regelmatigste en mooiste leven, dat men maar kan uitdenken. Met zijn verjaardag, die wij met de jongens van het patronaat altijd met Driekoningen vierden, zorgde ik dat de jongens een aantal stukjes en voordrachten kenden. Na een "koffietafel" (hij had voor het patronaat één eigen servies!) gingen we dan naar de toneelzaal en dan was het de hele avond volop feest. Dan genoot hij en wij allemaal. Tweemaal hebben wij ter zijner eer een publiek feest gegeven. Ik had er beide malen een groot aandeel in. (1930) Toen hij 60 jaar werd gaven we voor de jongens en de ouders een toneelavond. Opgevoerd werd een vertaald stukje, toepasselijk op de jubilaris. En boden we hem een rookstandaard aan. En toen hij in 1934 veertig jaar priester was, hadden we -in het geheim- zijn familie erbij uitgenodigd. De jongens voerden toen op "Toen de kabouters mee feest vierden" van Br. Gummaris, wat buitengewoon insloeg. Pastoor Damen, die ook aanwezig was, vroeg me 's anderendaags, hoeveel onkosten ik had gemaakt. Dit bedroeg het niet geringe bedrag van f 75,-. Onmiddellijk gaf hij mij ze en ik mocht er niets van aan mijnheer Mouwen zeggen, zei hij. Zo was hij! Kapelaan Mouwen was van verscheidene bonden en verenigingen geestelijk adviseur. Zo heeft hij ontzettend veel gedaan voor de R.K. Boerenbond, voor de Tuinbouwvereniging, voor de Vrouwenbond, de St. Elisabethsvereniging enz. Hij kende elk huisgezin en maakte die kennis ten nutte door met St. Nicolaas met het St. Nicolaas-comité tientallen pakketten te maken voor arme kinderen en als hij een pakket maakte, kon men er zeker van zijn dat er "degelijk spul" als bijvoorbeeld truien, ondergoed, en dergelijke zaken in zat. Want, kapelaan Mouwen was een en al degelijkheid.

J. M. J. Bernardus,
Gedenkt in de H. Mis en in uwe
gebeden

de Ziel van Zaliger,
den Zeer Eerw. Heer

**GREGORIUS (ANTONIUS),
MOUWEN S. O. Cist**

der Abdij St. Bernardus te Bornhem
(Belgie), geboren te Wouw 4 Jan. 1870,
gekleed 20 Oct. 1889, geprotest 18 Nov.
1890, priester gewijd 22 Dec. 1894,
assistent te Kerniel 30 Januari 1900,
Kapelaan te Oud-Gastel 16 Nov. 1901,
pastoor aldaar 2 Sept. 1935, en overleeden
6 Juni 1942 voorzien van de
H. H. Sacramenten.

Een vroom priester Gods, eenvoudig
en oprecht; groote vereerder van Maria;
zeer verknocht aan Kerk en Overheid;
wijze raadgever in maatschappelijke
werken; staande in den dienst des
Heeren tot zijn laatste krachten hem
begaven; zoo blijft hij voortleven in
ons hart en geest.

Beminde Broer, Zuster en Familiele-
den en Medebroeders, in den Hemel zal
ik U steeds gedenken, weest ook mijner
indachtig in uwe gebeden. Eerw. Neven,
vergeet mij niet aan het Altaar des
Heeren.

Beminde Parochianen, schenkt mij
een aandenken in uwe gebeden en
blijft den weg betreden van 's Heeren
wet, dien ik U heb aangewezen.

Mijn Jezus barmhartigheid.

K 1959

Theodorus Leonardus

Gerardus Jansen (met de kloosternaam
Leo), geboren te Schiedam in 1882. pries-
ter gewijd in 1910, werd in 1926 rektor te
Kerniel (B.), in 1932 kapelaan van Oud
Gastel, in 1935 kapelaan van Oudenbosch
en in 1942 pastoor van Oud Gastel. Hij over-
leed in het Ste. Elisabeth-gasthuis van Ouden-
bosch op 30 juli 1951.

Met de jaren veranderde hij ook. Ik heb horen zeggen, dat hij vroeger even hard jacht maakte op jongens en meisjes, die in de "mallemlen" hadden gezeten. Als zijn oudere collega's van die dagen en dat hij tegen het fietsen van dames was. Maar hij kon daar later goed overheen en paste zich wonderwel aan. Zelfs het moderne jeugdwerk, door onszelf begonnen, had zijn volle sympathie.

In 1935 dan werd hij pastoor. Iedere Gastelaar was blij met deze benoeming. Wij wisten allen, dat hij van orde hield. Dit kwam al gauw tot uiting op het kerkhof. Daar werd hard aan gewerkt, om er iets moois van te maken: de voorganger had dit totaal verwaarloosd. Elke donderdagmiddag was het voortaan voor het publiek toegankelijk. In de kerk, in de pastorie, zelfs op diverse zolders, overal bespeurde men voortaan de geest van mijnheer Mouwen.

Hij liet een nieuwe tegelvloer leggen in de pastorie, een nieuwe zolder in de toren, bouwde achter de sacristie een nieuwe schuur, vergrootte het Gesticht met een heel nieuwe vleugel aan de westkant en een nieuwe kapel, liet veel schilderen en wou juist aan de restauratie van de toren beginnen, toen de oorlog uitbrak.

Die oorlog zat hem dwars. Die ruwe dingen om hem heen, dat geraas in de lucht, de bezetting van ons land, hij heeft het niet kunnen verwerken. In 1940 of 1941 kreeg hij een oogziekte en werd haast helemaal blind. Na een operatie verbeterde het toch, maar toen kwam er nog een andere operatie en heel het voorjaar van 1942 bleef het sukkelen. Hij heeft nog een betrekkelijk lang ziekbed gehad en is in juni 1942 overleden. Zijn begrafenis was vorstelijk. De kerk kon alle belangstellenden niet bevatten. Niemand dacht die dag aan zijn stugheid, die hij toch altijd over hem gehad heeft, alleen de vele weldaden, die hij aan honderden mensen -in stilte- bewezen had, herinnerde men zich. Hij ruste in vrede!

Zijn opvolger was Theodoor Jansen, kapelaan in Oudenbosch, onze tegenwoordige pastoor. (1943 F.v.M.) De "oude pastorie", zoals ik het nu even wil noemen (dus tot 1935) werd bewoond door vier geestelijken. Met twee maakten we reeds kennis, de twee anderen waren de kapelaans Roomer en Van den Elzen.

Ambrosius Maurus Roomer, was in Prinsland geboren 7 december 1852, geprofest te Bornhem 5 augustus 1873, priester gewijd 21 december 1878, kapelaan alhier van 8 augustus 1883 tot eind 1934. Overleden alhier 28 januari 1935. Meer dan 50 jaar is mijnheer Roomer hier kapelaan geweest. Ik heb hem alleen maar gekend als een oud man. Ik meen, dat hij in 1902 ziek was, toen hij feitelijk pastoor had moeten worden. Hij las elke dag -zo lang mij heugt- Mis op het Gesticht en ik hoor de kinderen nog zingen; mijnheer Roomer..meneer Roomer..

Het was, wat men noemt een type!

Preken kon hij zeer goed in zijn tijd, trouwens, pastoor Damen ook en al gebruikte mijnheer Mouwen altijd een papier, niemand zal zeggen, dat zijn preken niet goed in elkaar zaten, integendeel, zij waren heel leerzaam.

Ik was nog heel klein, maar kan het me nog goed voorstellen.

Op de eerste zondag van de vasten keken alle mensen reikhalzend naar voren, wie de meditatie wel zou houden. En daar kwam mijnheer Roomer voor de dag! Een gemompel ging door heel de kerk; zo'n oude man en dan nog mediteren in de vasten!

Tot op zijn oude dag bleef hij trouw de kleine kinderen van zeven jaar voor hun eerste Heilige Communie onderrichten. Daar was hij buitengewoon ijverig in! Hij kon vreselijk "snauwen", schelden

en mopperen, maar had een hart van goud! Als hij om half elf uit de eerste klas kwam, gingen we in de gang van de school (het was dan speeltijd) altijd even naar hem toe en zeiden dan dat het goed of slecht weer was. "t Is het weer van de Heer" snauwde hij dan, "mar motte gullie een sigaar hebbe.". En dan hadden wij -jonge onderwijzers- een flinke en goede "Azijnman" te pakken, waar het ons om te doen was. Zelf stak hij er dan ook een aan ('n buitengewone liefhebber was hij) na er eerst een vervaarlijke punt te hebben afgesneden.

De geestelijkheid van Oud Gastel omstreeks 1890. Van links naar rechts de paters: Godefridus Bakkers, pastoor Tezelinus van Aalst, Amedeus de Sie (later prelaat en generaal-abt) en Maurus Roomer.

Hij was jarenlang directeur van de H. Familie. Ook was hij een buitengewone liefhebber van lezen. Op zijn tafel lagen altijd hele hoge stapels couranten en tijdschriften. Duizenden boeken las hij. Hij was medeoprichter der Volksbibliotheek, die bij Frans Akkermans gevestigd was. Deze was bibliothecaris en de bibliotheek was bij hem aan huis. Ik weet wel, dat we zondag 's morgens altijd voor twee cent een boek gingen halen (voor mijn zuster). Ik denk, dat de bibliotheek tot + 1920 gewerkt heeft en dat er toen een kink in de kabel is gekomen. Toen ik met

Pasen 1923 in Gastel terugkwam, stond de grote kast met boeken (+ 600) in de Harmoniezaal. De pastoor schijnt ze gekocht te hebben. Kort daarop werd ik belast met de uitlening der boeken. Heel veel liefhebberij was daar niet voor. Ik geloog, dat we ongeveer f 50,- per winter er mee verdienden. Pastoor Damen wilde dit geld niet hebben zei hij, als wij maar zorgden, dat heel die bibliotheek hem geen cent kostte. Zo kwam de zaak feitelijk geheel in onze handen. Wij besteedden het geld voor aankoop van nieuwe werken; ik heb destijds een paar honderd kinderboeken aangeschaft.

Later, + 1930 kwam er hier een afdeling van de Roosendaalse Openbare Bibliotheek en Leeszaal. De onderwijzer, Bernard van Merriënboer werd hiervan Bibliothecaris. Nu maakten onze mensen ook kennis met "letterkundige" werken, en het was allemaal Coolen, Timmermans, Claes voortaan.

Ik heb in januari 1942 het bibliothecarisschap van Van Merriënboer overgenomen. In die maand leende ik 1.173 boeken uit (het was wintertijd). Ik laat hieronder de statistiek volgen, tot zolang de bibliotheek verboden werd.

januari 1942	1.173	januari 1943	1.522
februari 1942	1.049	februari 1943	1.298
maart 1942	1.020	maart 1943	970
april 1942	980		
mei 1942	1.236		
juni 1942	962		
juli 1942	880		
augustus 1942	1.159		
september 1942	885		
oktober 1942	1.269		
november 1942	1.141		
<u>december 1942</u>	<u>1.104</u>		
totaal 1942	12.858		

In 1941 waren uitgeleend 8.636 boeken.

In de zomer van 1942 werden (bijna) alle Amerikaanse schrijvers door de bezettende autoriteiten verboden. In maart 1943 bovendien de Engelse. Toen is de afdeling Gastel opgeheven.

Zo zijn we van mijnheer Roomer op de bibliotheek gesprongen.

Hij is bijna tot zijn dood actief gebleven. In zijn laatste dagen werd hij dement. Hij werd -zeer tegen zijn zin- naar het Gesticht gebracht en is daar op een koude januaridag gestorven. Hij lag

in de kist met priesterlijk gewaad, in tegenstelling met Damen en Mouwen, die in habijt begraven zijn.

REGLEMENT

DER

R. K. VOLKSBIBLIOTHEEK te Oud- en Nieuw-Gastel.

ARTIKEL 1. Allè inwonenden der R. K. Parochie's van Oud-Gastel en Stampersgat boven de 14 jaar, mogen gebruik maken van deze bibliotheek, indien zij zich verplichten de bepalingen van dit Reglement te onderhouden.

ARTIKEL 2. Alleen des ZONDAGSMORGENS van 8 tot 9½ uur kunnen de boeken afgehaald en teruggebracht worden, ten huize van den Bibliothecaris.

ARTIKEL 3. De boeken mogen niet onderhands uitgeleend worden, doch moeten worden terugbezorgd door hen, die ze gehaald hebben en die er voor aansprakelijk blijven.

ARTIKEL 4. Het is verboden, de boeken van buiten of van binnen te bekladden of te beschrijven. Indien het uitgeleende boek merkelijk wordt gehavend, belooft de houder eene boete van minstens 20 cents. Indien het boek verloren geraakt, wordt eene schadevergoeding gevorderd van minstens 50 cents.

ARTIKEL 5. Voor elk boek moet men 2 cent per week betalen.

Voor de eerste week moet worden vooruitbetaald en men kan geen nieuw boek krijgen, voordat men het oude heeft terug bezorgd.

Longer dan 14 dagen mag men een boek niet houden, op ste van 10 cent voor elke volgende ingegane week.

Men kan zich bij vooruitbetaling abonneeren tegen 25 cent rtaal, en één boek per week. (1 Januari, 1 April, 1 Juli ber).

hebben recht op elke week één boek gratis; men eur door elk jaar minstens f2.— te betalen.

De bibliothecaris heeft het recht, om zonder nen te weigeren, boeken ter lezing te geven.

De ontvangsten gelden worden uitsluitend bestandhouding en uitbreiding der bibliotheek.

Zoodra mogelijk zal een gedrukte catalogus ctuur tegen billijken prijs worden verkrijgbaar

De Commissie der R. K. Leesbibliotheek:

M. A. ROOMER, R. K. Pr.

J. G. DE JONG.

F. A. AKKERMANS, bibliothecaris.

Clemens P.H. van den Elzen (+ 19-11-59 F.v.M.) was een Oostbrabander. Hij is de enige van onze "oude" pastorie, die nog leeft. En is heden pastoor van Oudenbosch. Hij kwam hier in 1911 en is hier dertig jaar kapelaan geweest. In 1941 werd hij pastoor benoemd te Oudenbosch, als opvolger van prelaat Dirks. Zijn heengaan werd door alle Gastelaars diep betreurd en door sommigen zeer kwalijk genomen. Pastoor Mouwen leefde toen nog, maar was al ziek. Een klein jaar later was hij reeds dood. Mijnheer Van den Elzen had nog wat geduld moeten hebben en hier pastoor moeten worden. Hij kende alle families van hoog tot laag, kon met ieder-

een omgaan, heeft honderden kwesties opgelost. Daar was hij "speciaal" in thuis. Hij was een "gentleman" in alle opzichten, niet groot van postuur, vlug en zenuwachtig in zijn bewegingen, in tegenstelling met bijvoorbeeld mijnheer Mouwen. Hij kon zeer goed preken, ontzettend opspelen, maar "het wou er van gedaan zijn", niemand nam het hem kwalijk. Hij kon je zonder spreken voorbij lopen, zonder dat hij het wist; dan was hij in diepe gepeinzen! Hij kon je ook uitbundig groeten. Redeneren! Praten! Een kostelijk type in gezelschap. Hij had altijd wat te zeggen. Hij heeft ontzettend veel gedaan voor de opkomende arbeidersbeweging. Sociaal werk, maatschappelijk werk dat lag hem, daar was hij in thuis als geen ander. Duizenden vergaderingen heeft hij toegesproken. Hij was directeur van de H. Familie en zowat adviseur van alle bonden. Het Jeugdwerk? Hij voelde er genoeg voor, maar hij trad er op als op een vergadering. Hij was zeer goed met de Broeders bevriend, hij liet hen maar begaan en was voor hen een grote morele steun bij het jeugdwerk.

Hij ging reuze graag op reis! Als hij de vastenmeditaties klaar had (en hij deed het 25 jaar achter elkaar) ging hij in de Paasweek eens graag op reis.

Hij was ook speciaal bevriend met de hoge stand.

Hij is in Hongarije en Italië geweest en was bijzondere biechtvader in Nieuwkuik, waarvoor hij veel gedaan heeft, toen dit klooster in zeer moeilijke omstandigheden verkeerde (in verband met de financiën en abt Jansen, waarover we hierna nog wel iets zullen zeggen).

Veel anecdotes zou ik over hem kunnen vertellen, het is een der werkzaamstigste mannen, die ik gekend heb. IJverig priester, zeer intellectueel, man van initiatief, durver, sociaal mens, een hart van goud! Royaal als geen ander. Hij kon altijd wat missen. Presenteerde mijnheer Roomer één sigaar, hij gaf ze met handvollen weg. Kleren, schoenen enz. had hij "massa's". Kwam er iets nieuws, een nieuw model schoen, een fototoestel, een typemachine, hij had het onmiddellijk, om het, na een paar keer gebruikt te hebben weer weg te geven of in zijn kast op te bergen!

Ik denk over hem nog wel eens iets te schrijven later. Voorlopig zal de lezer aan dit en aan mijn afscheidsrede genoeg hebben om een indruk van onzen onvergetelijken "mijnheer Van den Elzen" te kunnen vormen. (Afscheidsrede kapelaan Van den Elzen door

Br. Theophile, 1941.)

Ik wil hier nog bijvoegen dat de tegenwoordige geestelijkheid bestaat in:

Pastoor Jansen (1942) + 1951

Kapelaan Bennaars (1935) + 1945

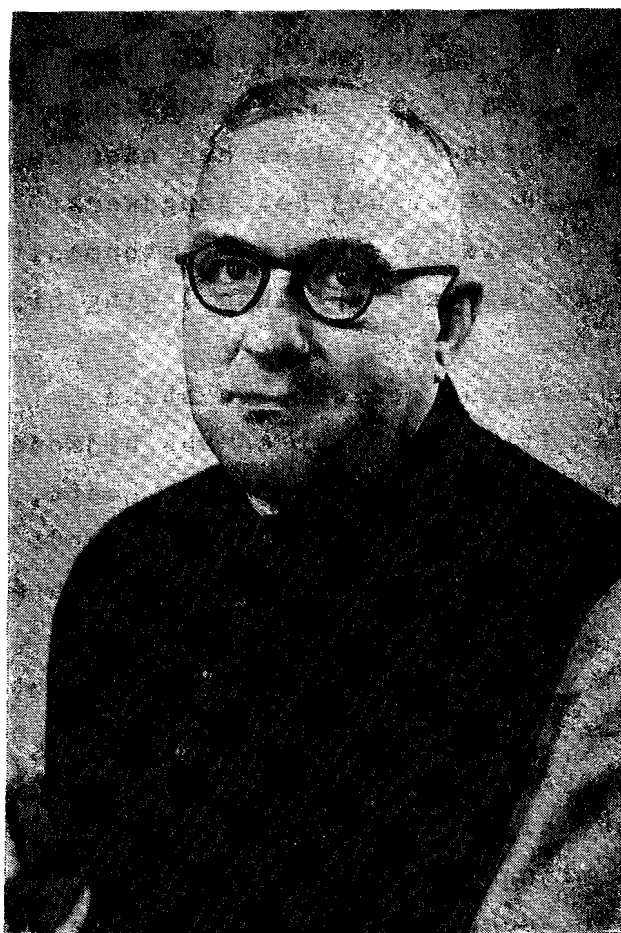
Kapelaan Peeters (1935) abt van Bornhem 1955

Kapelaan Siteur (1940) naar Oudenbosch 1945

Kapelaan Van Dam (1945)

Kapelaan Kloeg 1945.

Na deze aantekeningen over onze geestelijken, schrijf ik nog enkele bladzijden over een paar wereldlijke personen.

Kapelaan C. Peeters .

Hij werd geboren in 1895 .Hij was kapelaan in Gastel van 1935 tot 1948 .

Later werd hij abt in Bornem.

II Leeken

Dr. Dautzenberg en zijn "Mevrouwke"

In mijn jeugd heb ik deze deftigen dokter goed gekend. Hij heette Dr. Pieter Jozef Willibrord, was geneesheer, wethouder der gemeente, voorzitter van het R.K. Armbestuur en van het College van Regenten van het Sint Jozef-Gesticht. Hij werd begiftigd met het gouden kruis pro Eccl. et Pont. Hij was geboren 7 november 1851 te Heerlen en overleed alhier 21 augustus 1921.

Een man van gezag en invloed, deftig in handel en wandel, bewoner van het mooiste huis in Gastel (waar nu Dr. Van Susante woont) leefde deze man eenvoudig. Hij hield van de jacht, ik kan hem nog in jachtkostuum voorstellen, had verscheidene rijtuigen en paarden en een koetsier in livrei. Hij blijft in de herinnering voortleven als een weldoener van kerk en armen.

Zijn echtgenote heb ik speciaal gekend. Zij was Anna Maria Louisa van der Veken, was gehuwd geweest met burgemeester Henricus Petrus Mastboom (oom van Ant. Mastboom), en later met Dr. Dautzenberg. Zij was te Leuven in België geboren den 29e januari 1844 en overleed hier 14 mei 1937 in hoge ouderdom. Men noemde haar "het Mevrouwke". Zij was schatrijk, bezat enorm veel grond, en was zeer liefdadig.

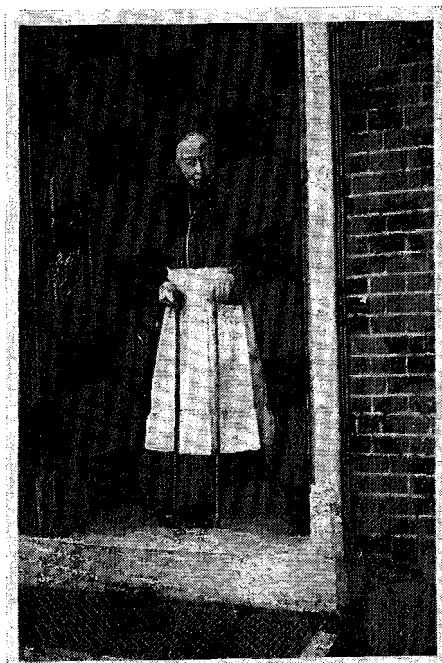
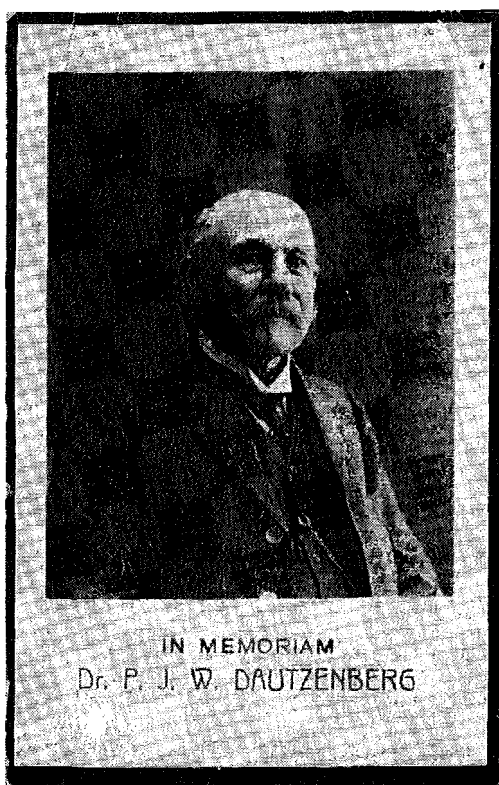
Honderden geestelijke, van alle rang klopten bij haar aan, vooral de Redemptoristen uit Roosendaal (haar biechtvaders) kwamen er veel. Elke week lag er f 25,- gereed voor den lopende arme, alle verenigingen die een of ander feest op touw zette en een collecte moesten houden, gingen eerst naar mevrouw Dautzenberg en kregen dan een flink bedrag.

Zij was een schone vrouw, even deftig als haar man! Persoonlijk ben ik bij haar tientallen malen op bezoek geweest en altijd gaf zij zeer ruim. Zo bijvoorbeeld voor een jongen, die priester wilde worden, betaalde ze -via mij- de hele uitzet. Ze sprak altijd nog tot in hoge ouderdom met Vlaams accent. Ze kon ook scherp een en ander bekritisieren en nam nooit een blad voor haar mond. Het St. Jozefgesticht, de Zusters van de St. Bernardusschool en de broeders werden enkele keren per jaar flink getrakteerd door haar. Dan zag ze niet op een paar manden broodjes, want ook alle inwoners van het Gesticht feestten mee op haar verjaardag. Ze las alle dagen een Franse Courant en was wel op 40 tijdschriften geabonneerd, die ze trouw naar de kloosters

doorstuurde. 's Zondags werd ze deftig met het rijtuig naar de kerk gebracht.

Dit echtpaar had geen kinderen. De families Mastboom waren haar naaste familieleden, die haar ook altijd trouw bezochten. Het was dan ook voor hen een grote teleurstelling toen haar testament werd voorgelezen en de families Mastboom niets erfden. Zij had bepaald dat -behalve f 25.000,- voor het Gasthuis- alles zou verdeeld worden onder een twintigtal naneven en nanichten uit België, die op de begrafenis allemaal tegenwoordig waren en waarvan er bij waren die "tante Louise" nog nooit gezien hadden, doch 's avonds rijk naar huis gingen. Aan het begrafenismaal heeft Mr. H. Mastboom een rede gehouden, maar wat hij daar gezegd heeft is mij niet bekend.

Nog lang praatte men in Gastel over de "mislukte" erfenis voor de Mastbomen, maar velen vonden het toch jammer dat al dat geld de gemeente uitging. Notaris Mol heeft aan ons "Mevrouwke" een aardig duitje verdiend.

Dr. P. Dautzenberg en zijn echtgenote A. Dautzenberg-van der Veeke.

Bij haar dood heb ik in een paar gewestelijke couranten haar nagedachtenis geëerd, en gepleit dat er in haar huis een steen zou geplaatst worden, waarop zou staan: "Hier leefde mevrouw Dr. Dautzenberg vijfendertig jaren in de vorige en in deze eeuw en was Gastels grootste weldoenster", maar ik heb nimmer iemand iets over die steen nog horen zeggen. Hoe gauw vergeten wij de doden! (Zie de beide doodsprentjes van Dr. en mevrouw Dautzenberg.)

Antonie Gerard Johannis Mastboom + 1954

(Zie over hem en zijn voorzaten onder andere "Wij gaan feesten", Oranjeboekje 1938.)

Dit was onze burgemeester van 1898 tot 1940. Hij leeft op dit ogenblik (5 april 1944) nog en zijn eenvoudige figuur kan men nog altijd elke morgen -weer of geen weer- in "de acht uren mis" aantreffen.

Hij werd geboren op 11 september 1868 als laatste kind van Petrus Govardus (1819-1896) en diens tweede echtgenote, Adriana Gillis (1827-1916).

Hij volgde het lager onderwijs op de school in de Koelestraat, bij de broeders in Oudenbosch (1878-1881) en in de kostschool van Brogtrop, te Bergen op Zoom (1881-1882), middelbaar onderwijs in het Jezuitencollege te Katwijk aan den Rijn. Vervolgens zette hij zich aan de studie voor het notariaat. Twee jaar vertoefde hij te Oosterhout (1887-1889), waar hij ook praktisch werkzaam was op het kantoor van notaris Mutsaert. Tijdens zijn studie voor de laatste twee gedeelten en de daarop volgende twee jaar stage (oefenproeftijd van een kandidaat-notaris) verbleef hij in zijn geboorteplaats Gastel en werkte bij notaris Grollenberg. Na het overlijden van burgemeester Constant de Bie in 1897 werd hij op 8 januari 1898 door H.M. Koningin Emma benoemd en op 16 februari geïnstalleerd als burgemeester van Oud- en Nieuw Gastel. De feesten bij die gelegenheid gehouden, moeten groot geweest zijn, als in 1923 en 1938. (Zie Oranjeboekje ten gemeentehuiuze met verslagen daarvan.)

Gedurende ongeveer 27 jaar vertegenwoordigde hij West Brabant in de Provinciale Staten. Op waterstaatkundig gebied bewoog hij zich als dijkgraaf van Mark en Dintel (1903-1920) en van Heer-Jansland (1920-1941). In de suikerindustrie speelde hij een rol als commissaris der Gastelse Suikerfabriek, aandeelhouder

van St. Antoine en commissaris Den Dinteloord. Thans (dit is geschreven in 1938) is hij bovendien commissaris der Gastelse Brandverzekeringsmaatschappij en de Waterleidingsmaatschappij Noord-West-Brabant.

Op 18 april 1904 huwde hij te Hoogstraten met Maria L.C.H. Brosens. Hun zoon is Mr. H.P.A.M. Mastboom.

Het is ondoenlijk om in enkele bladzijden de veelzijdige werkzaamheid van onze oud-burgemeester te beschrijven. Daarvoor zouden we de gemeenteraadsverslagen vanaf 1898 moeten nagaan, mits de polderarchieven etc. etc.

Maar -zoals ik al eerder gezegd heb- dat is ook niet de bedoeling. Ik heb over mijnheer en mevrouw Mastboom al verteld hoe zij voor ons -jongens- overhadden, hoe we met enkele kameraden er dagelijks kwamen, hoe we met hen gingen varen enz. Later, toen ik naar het klooster ging en weer terugkwam in Gastel heb ik een tijd lang de familie uit het oog verloren. Eensdeels nam mijn werk mij helemaal in beslag, anderdeels stond deze familie te ver van ons af, wegens haar voornaamheid.

Het is en blijft Gastels aristocratische familie. Later, toen ik er meermalen kwam, mocht ik ondervinden hoe eenvoudig deze mensen onder elkander leefden. Eenvoud is het grootste kenmerk van dit diep-christelijke gezin.

Burgemeester Mastboom heeft een uiterlijk rustige periode gehad in vergelijking met de jaren 1940 en verdere. Maar toch waren er verscheidene kwesties, waarvoor hij geplaatst werd, waarvan ik onder andere noem de "arbeiderskwestie". Zijn beleid tegenover deze kwestie (en meer andere) voor 100% goedkeuren, er zullen er weinig zijn, die dat kunnen. Ook ik niet, maar de geschiedenis van die kwesties -gezien in het licht van hun tijd- (lees bijvoorbeeld Alfons Ariëns van Dr. Gerard Brom), eist een nauwkeurige geschiedvorsing.

Deze man kon bruut zijn tegenover minderen, was uiterst zuinig om niet te zeggen gierig en had weinig vrienden. Van zijn standpunt beschouwd zullen we een andere kijk op de zaak krijgen, misschien had hij het rechte voor met de gemeente aldus te besturen.

Ik persoonlijk heb hem (bijna) in elke periode van zijn regering, vereerd, niet zo zeer om zijn beleid, dan wel als het type van een oude regent. Gastel was van hem en wij konden ons niet voorstellen dat er buiten de familie Mastboom nog andere mensen waren die onze gemeente konden besturen. In uiterlijk, in manieren en handelwijze bleef hij steeds de aristocratische regent, die wij -als we het woord burgemeester uitspreken- ons zo graag voorstellen. Met fors gebaar en kloeken stap, karaktervol, soms niet te benaderen, met niemand familiair of intiem, zeer gehecht aan Gastel en zijn geschiedenis (zie hoofdstuk "Heemkunde") en al wat daarop betrekking heeft, buitengewoon goed op de hoogte met 's Lands wetgeving, slagvaardig met het woord op de talloze vergaderingen die hij heeft geleid, man van zeldzaam regelmatig leven, zo ongeveer kunnen we hem karakteriseren.

Sociaal voelend was hij niet. Ik meen te mogen zeggen dat hij voor de arbeiders niets gedaan heeft, zover ik dat kan beoordelen. De ruzies tussen hen en de burgemeester waren dan ook aan de orde van de dag. Niet dat de arbeiders, die bijvoorbeeld in de Gastelse Raad zaten, mijn sympathie hebben! Hoegenaamd niet, zij werkten zelden voor het algemeen belang, doch haast uitsluitend voor eigen belang. Maar de sociale kwestie als zodanig, zoals die zich in het begin dezer eeuw in ons land voordeed en die we prachtig kunnen vinden in het door mij juist aangehaalde boek van prof. Brom -men versta mij goed- voelde hij niet aan en hij was daarin een kind van zijn tijd. De bisschoppen zelf, de pastoors, de geestelijkheid in het algemeen dachten er even zo over,

erger nog, de aartsbisschop werkte bijvoorbeeld Ariëns geweldig tegen! Enkele priesters en sociaal-voelende leken hebben in dit opzicht pioniersarbeid moeten verrichten, zo bijvoorbeeld de Gastelse Fabrikant Jan Frederik Vlekke.

Toch konden mensen als burgemeester Mastboom zulke mannen waarderen. "Wat burgemeester Mastboom, die hem kende als geen ander, aan het graf van Vlekke, meent te moeten prijzen en bewonderen, is niet zijn zeldzame werkkraft, niet zijn oprechte levenswandel, niet zijn eerlijkheid in de handel of zijn zeldzame bedrevenheid in zijn vak; niet zijn talent als redenaar en als schrijver, neen, dat alles gaat thans aan onze geest voorbij, wanneer we denken aan de grootste onder alle deugden die hem sierden, namelijk aan de oprechte liefde jegens zijn evenmens." (Pater Colsen art. Vlekke) De arbeiders hebben hem vaak lastige uren bezorgd, maar we moeten bedenken uit welke school deze man voortgekomen was en de radicale omwenteling, die de arbeidersstand in die dagen onderging, ook aan de grote noden van ons volk gedurende de tijden malaise, crisis, werkloosheid enz. Het laatste woord over dit alles is nog niet gesproken; burgemeester Mastboom had vurige vereerders en felle tegenstanders. Ook onder de hoge stand en de burgerij waren de meningen over zijn beleid zeer verschillend. Vreemd en teleurgesteld bleef het voor ons, dat hij nooit gedecoreerd is.

Niettegenstaande al wat gebeurd is, bleef hij een regent waar iedereen ontzag voor had. Hij ging 's morgens naar de kerk, naar het kantoor en naar huis. Hij was president van de handboogschutterij "Eendracht maakt Macht" en was en is daar een zeer graag geziene gast. Hij speelt er 's zondagsavonds zijn potje kaart, als eertijds het biljart bij Schuurmans met enige notabelen. Hij was ook voorzitter van de St. Radboudstichting en als zodanig -ik was een der collectanten- heb ik hem dikwijls bewonderd over zijn leiden van vergaderen.

In 1923 vierde hij zijn 25-jarig ambtsjubileum en in 1938 zijn 40-jarig. Over beide feesten is een en ander te vinden in het Oranjeboek. (De rede van M. van Nispen, voorzitter op de Markt, was door mij opgesteld.) Ter gelegenheid van het laatste jubileum heb ik mijn toneelstuk: "De Heer van Grimhuizen" aan hem opgedragen. Niet minder dan vier uitvoeringen beleefde dit stuk, dat was nog nooit voorgekomen in Gastel. De burgemeester werd voor de aanvang van de première, waarbij hij en zijn familie

De familie A. Mastboom bij het 40 jarig burgemeestersjubileum van A. Mastboom in september 1938 . Opname in de tuin achter hun woning tussen bloemen en met een speciaal voor die gelegenheid gemaakt herinneringsbord.

tegenwoordig waren, gehuldigd door de voorzitter van het toneelcomité, de heer M. Aarssen. Na afloop dankte hij allen -speciaal de schrijver- voor het gebodene op ontroerende wijze.

Hij was een goed spreker en toonde in het openbaar telkens zijn liefde voor het Vaderland en het Oranjehuis, maar eindigde nooit zonder: Lang leve Gastel! Kort na de prachtige feesten van 1938 -er was ondermeer een optocht- gaf hij een diner aan de voornaamste medewerkers, waaronder ook ik, en aan de Raad. Op zo'n avond leerden we hem dan weer kennen als een buitengewoon sympathiek gastheer.

Hij heeft zeker veel gedaan met de talenten, hem door God geschonken; hij heeft zijns inziens altijd die wegen bewandeld én in de gemeente, én in de waterschappen; waarvan hij dacht dat ze voor beiden het voordeligst waren, al dachten anderen er anders over. Dat hij -niettegenstaande de strijd tussen de

klassen in onze gemeente, waarbij hij toch nauw bij betrokken was- in 1938 zo spontaan en hartelijk door héél de bevolking -uitgenomen wethouder C. Melsen- befeest is, zal hem goed hebben gedaan, maar deed tevens heel de gemeente goed.

Einde 1939 vroeg de burgemeester -de oudste van Nederland!- eervol ontslag, wat verkregen werd begin januari 1940.

Betrekkelijk stil is hij heengegaan. Zijn zoon is hem niet opgevolgd, wat hem wel pijn gedaan zal hebben.

Ik werkte juist in die winter samen met zijn zoon, die voorzitter was van de Vrijwillige Burgerlijke Dienst en ik sekretaris.

Het comité was heel intiem met hun voorzitter en wij dachten zeker -en hij zelf ook, schoon hij eenmaal als zijn tegenstander, tegenkandidaat moeten we zeggen, Hofland noemde- dat hij opvolger zou worden. Maar het heeft niet zo moge zijn, tot spijt van velen, die liever een Gastelaar op de erezetel zien, dan een vreemde. Achteraf bekeken (vier jaar later) is het misschien goed, dat deze benoeming niet heeft plaats gehad, wegens de kort daaropvolgende oorlog. Ik hoop later over burgemeester Mastboom meer te schrijven. (Terwijl ik dit schrijf verneem ik de benoeming van 9 april 1944 van Mr. H. Mastboom tot kerkmeester, een groot feit in onze dorpsgeschiedenis.)

Ik heb nog wel meer figuren uit ons dorp te beschrijven, zoals bijvoorbeeld de onvergetelijke schrijver van de geschiedenis van Mark en Dintel, de heer Henri van Mechelen en anderen, maar ik wil nu overgaan tot een ander hoofdstuk, daar het vijfde hoofdstuk al te lang is en daar wij later nog wel gelegenheid krijgen die figuren te belichten.

N.B. Ik heb dit vijfde hoofdstuk nog eens herlezen en daarin veel tekortkomingen ontdekt ... ik moet later nog veel meer over al door mij besproken personen vertellen.

JAAROVERZICHT

Jaaroverzicht van de activiteiten van Heemkundekring "Het Land van Gastel"

Tijdens het afgelopen jaar hebben er door en met de Heemkundekring "Het Land van Gastel" weer verschillende activiteiten plaats gevonden.

Op 11 januari vindt in het Dorpsmuseum de eerste bestuursvergadering van een reeks van twaalf of meer plaats.

Op 23 januari houdt Michiel de Koning, Neerlandicus en van origine Gastelaar een voordracht getiteld "Rond Kerstmis en Driekoningen" in de sfeer van Felix Timmermans.

Op 22 februari overleed op 89 jarige leeftijd ons medelid der Heemkundekring mevrouw Anna van Hassel.

Op 22 maart ledenvergadering in het Veerhuis.

Na de pauze lezing van de heer Kessel uit Oudenbosch. Onderwerp: Brouwerijen in Oudenbosch en omgeving en de Basiliek.

Op 27 maart Regionaal Kringen-Overleg Westelijk Noord-Brabant te Oudenbosch. Hier waren vier leden van het bestuur aanwezig.

Het Nationaal Museum Weekend op 28 en 29 april werd geopend door de aanbidding van het eerste exemplaar van het boek "Bezetting en Bevrijding" van Oud Gastel en Stampersgat, door de schrijver en lid van onze Heemkundekring J. Laros aan de burgemeester.

In het Gastels Dorpsmuseum is een unieke tentoonstelling te zien van de Munten en Bankbiljetten verzameling van ons medelid de heer F. Vogelaars.

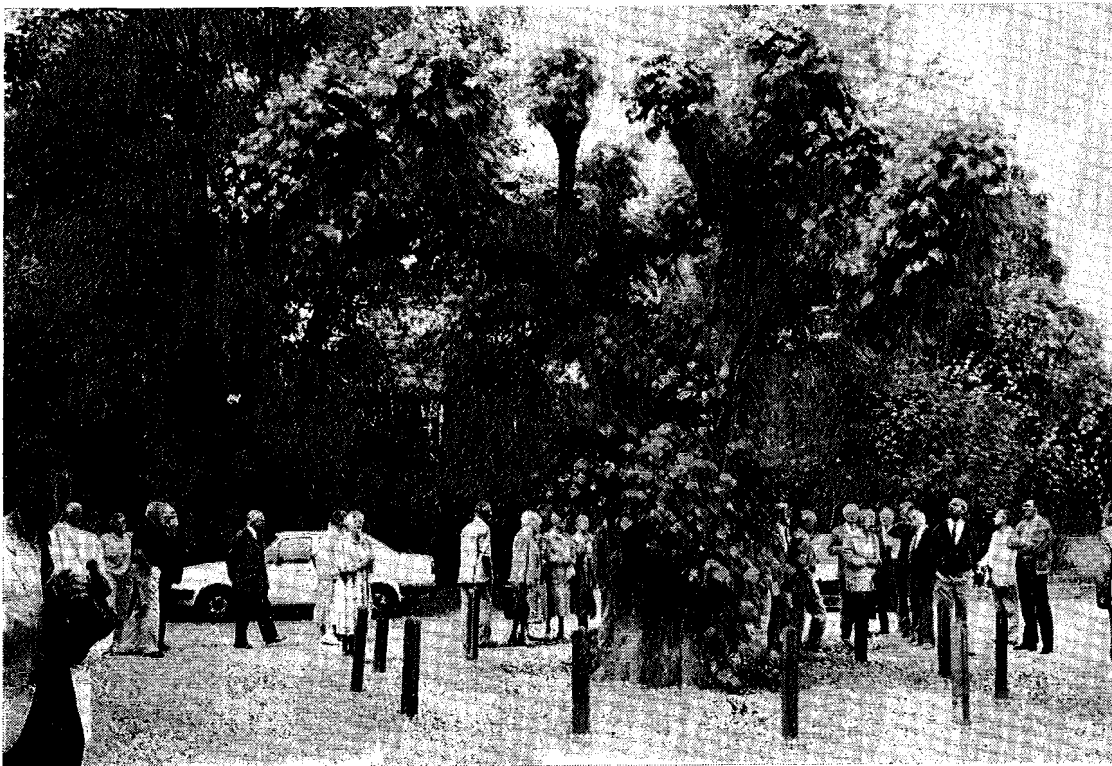
Het gehele bestuur van de Heemkundekring was op 30 april, Koninginnedag aanwezig bij de viering in de Burgerzaal van het Gemeentehuis.

Op 27 mei excursie naar Oosterbeek en Arnhem. Hier werd de Battle-tour gereden. Na een lunch in Arnhem een bezoek aan het Slot Loevenstein.

Op 10 juni de traditionele "Kappellekestocht". Een fietstocht

door Gastel's dreven van 25 km.

Op 16 en 17 juni Marterei. Het Museum toont nieuwe aanwinsten en als extra aktiviteit een uitgebreide tentoonstelling van de schilderkunst van Frits Tak.

Op excursie naar Arnhem 27 mei (de Battle of Arnhem tour) Foto J. Aanraad

Juli, ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan organiseert de Heemkundekring "Het Land van Gastel" een fotowedstrijd.

Begin november zal er een tentoonstelling in het Museum worden ingericht van de ingezonden foto's.

Op 8 september vindt de Landelijke Open Monumenten Dag plaats; natuurlijk ook in Oud Gastel.

Kerk en Toren van de St. Laurentiuskerk, de Nederlands Hervormde Kerk en het Dorpsmuseum zijn gratis te bezichtigen. De gemeente heeft een Monumenten-route samengesteld.

Op 16 september voor de tweede keer "Het schatten van Kunst en Kitsch" georganiseerd in samenwerking met het Kreatief Centrum te Oud Gastel.

Op 23 september najaarsexcursie naar Brussel, waar voor het diner een stadswandeling en erna een historische rondrit met gids onze kennis van deze sprankelende stad enorm verrijkt.

*23 september ; Excursie naar Brussel .
De gids heeft een aandachtig gehoor .*

Foto : J. Lauwerijssen.

Op 5 oktober werd door een ploeg van acht leden in Wouw deel genomen aan een Heemkundige kwis.

Op 18 oktober de najaarsvergadering in het Veerhuis.

In oktober het Regionale Kringenoverleg voor West Noord-Brabant in Zevenbergen.

In november bestaat de Heemkundekring 10 jaar, hetgeen met een aparte expositie gevierd zal worden.

In december Kerst-tentoonstelling in ons eigen Museum.

J.D. BONNERMAN,
secretaris.

LEDENLIJST HET LAND VAN GASTEL

juli 1990

Mevr. M. van Aalst-van Nispen	Oudenbosch
Dhr. A. Aanraad	Oud Gastel
Fam. A. Aanraad	Oud Gastel
Fam. J. Aanraad	Oud Gastel
Fam. J. Aanraad	Oudenbosch
Fam. H. van Achterberg	Oud Gastel
Fam. A. van Aken	Stampersgat
Mevr. M. Akkermans-Verstraten	Oud Gastel
Mevr. M. Akkermans-Zandvliet	Oud Gastel
Mevr. P. Akkermans	Oud Gastel
Fam. P. Akkermans	Oud Gastel
Fam. C. van Alphen	Oud Gastel
Dhr. P. Anthonissen	Roosendaal
Fam. P. van As	Oud Gastel
Fam. J. Bastiaanse	Oud Gastel
Dhr. L. Bartelen	Oud Gastel
Fam. C. van Bavel	Oud Gastel
Dhr. J. van den Berg	Oud Gastel
Fam. J. Blommerde	Oud Gastel
Dhr. Bogaerts (gem. arch.)	Breda
Fam. J. Bonnerman	Oud Gastel
Fam. A. de Bont	Oud Gastel
Fam. P. van den Bos	Oud Gastel
Fam. H. v.d. Bosch	Oud Gastel
Fam. J. Brocatus	Oud Gastel
Fam. C. de Bruyn	Oud Gastel
Dhr. W. de Bruyn	Oud Gastel
Fam. A. Bus-van de Vorst	Oud Gastel
Fam. C. Bus-Rombouts	Oud Gastel
Dhr. W. Bus	Oud Gastel
Fam. J. Buurstee	Oud Gastel
Fam. C. van Caulil-Franken	Oud Gastel
Dhr. L. Daems	Oud Gastel
Fam. A. Damen	Oud Gastel
Fam. C. Damen	Oud Gastel
Fam. M. Danen	Oud Gastel

Br. Cornelius Deckers	Oud Gastel
Dhr. J. Dijkers	Oud Gastel
Fam. A. Engelen	Oud Gastel
Fam. M. Ernest	Oud Gastel
Mevr. M. Feddes	Oud Gastel
Fam. F. Geers	Dinteloord
Dhr. A. Haasnoot	Oud Gastel
Fam. M. van Hassel	Oud Gastel
Fam. A. Heshof	Oud Gastel
Mevr. W. Heshof-Dingenouts	Oud Gastel
Fam. P. van der Heyden	Oud Gastel
Fam. J. Heynen-van Aalst	Essen (België)
Dhr. M. van Hooydonk	Oud Gastel
Fam. J. van der Horst-Zandbergen	Oud Gastel
Fam. J. van der Horst-Bus	Oud Gastel
Mevr. C. Jacobs-Akkermans	Oud Gastel
Fam. Jansen-van Unen	Oud Gastel
Dhr. C. Janssens	Leiden
Mevr. A. de Jong-v.d. Zee	Oud Gastel
Fam. J. Jongenelen	Oud Gastel
Fam. J. de Jongh	Oud Gastel
Fam. C. van Kalmthout	Oud Gastel
Fam. E. van Keep	Oud Gastel
Dhr. B. Kempenaars	Oud Gastel
Fam. A. Kerstens	Oud Gastel
Dhr. C. Koenraad	Oudenbosch
Dhr. A. Koevoets	Oud Gastel
Dhr. K. Koevoets	Oud Gastel
Fam. L. Koevoets	Oud Gastel
Dhr. J. Kokke	Oud Gastel
Dhr. M. de Koning	Wouwse Plantage
Fam. A. Kop-Mies	Standdaarbuiten
Fam. W. Kop-Speek	Oud Gastel
Fam. J. Kuppens	Hulshout (België)
Fam. J. Kuppens	Kruisland
Fam. A. Lambregts	Oud Gastel
Fam. H. Lambregts	Oud Gastel
Dhr. J. Laros	Stampersgat
Fam. J. Lauwerijssen	Oud Gastel
Fam. F. van Limbergen	Oud Gastel

Fam. P. v.d. Lint	Roosendaal
Mevr. J. Luyten	Oud Gastel
Fam. A. Maas	Oud Gastel
Fam. C. Magielse	Oud Gastel
Dhr. D. Marcelissen	Oud Gastel
Dhr. H. Mastboom	Oud Gastel
Mevr. M. van Mechelen	Oud Gastel
Fam. P. Melsen	Oud Gastel
Fam. C. van Merriënboer	Oud Gastel
Fam. F. van Merriënboer	Oud Gastel
Fam. H. van Merriënboer	Oud Gastel
Fam. P. van Merriënboer	Oud Gastel
Dhr. W. van Merriënboer	Brasschaat (België)
Dhr. J. Moerings	Oud Gastel
Dhr. J. Mol	Oud Gastel
Mevr. E. Mulders-Uit de Willigen	Oud Gastel
Dhr. P. Nagelkerke	Oud Gastel
Fam. A. van Nes	Oud Gastel
Fam. M. van Nispen	Hoeven
Dhr. P. van Onzenoord	Oud Gastel
Fam. J. Oomen	Oud Gastel
Dhr. H. van Oosterhout	Oud Gastel
Fam. J. van Oosterhout	Oud Gastel
Mevr. G. van Opdorp-Voogden	Oud Gastel
Fam. J. Paantjens-van Eekelen	Oud Gastel
Mevr. E. Paantjens-Laanen	Oud Gastel
Dhr. K. Paantjens	Oud Gastel
Dhr. H. Peeters	Oud Gastel
Dhr. L. Peeters	Oosterhout
Fam. P. Peeters	Oud Gastel
Fam. J. Raasveld	Roosendaal
Fam. M. Raasveldt	Oud Gastel
Fam. W. de Reyer	Oud Gastel
Dhr. C. van de Riet	Oud Gastel
Dhr. P. Ribbens	Bunde
Fam. M. de Rooy	Oud Gastel
Fam. P. Rossou	Oud Gastel
Dhr. W. van Rijsbergen	Oud Gastel
Fam. P. Rijsdijk	Oud Gastel
Fam. M. Rijsdijk	Oud Gastel

Fam. Schellekens	Oud Gastel
Fam. A. Schepers	Oud Gastel
Mevr. E. Schouw-Akkermans	Oud Gastel
Fam. A. Schijvenaars	Oud Gastel
Fam. J. Sep	Oud Gastel
Fam. A. Slegers	Oud Gastel
Dhr. M. Speek	Coesfeld (BRD)
Mevr. E. van Sprundel-Perdaems	Oud Gastel
Dhr. C. Stange	Oud Gastel
Dhr. A. Sweere	Oud Gastel
Fam. F. Tak	Stampersgat
Fam. J. Tak	Oud Gastel
Dhr. J. Theunissen	Oud Gastel
Dhr. A. Timmermans	Oud Gastel
Mevr. M. Timmermans	Oud Gastel
Mevr. P. Trimbos	Stampersgat
Fam. W. van Unen	Oud Gastel
Fam. W. Veraart	Oud Gastel
Fam. C. Vermeulen	Oud Gastel
Fam. P. Vergouwen	Oud Gastel
Fam. C. Verstraten	Oud Gastel
Fam. J. Veth	Oud Gastel
Mevr. C. de Veth-Somers	Oud Gastel
Fam. F. Vogelaars	Oud Gastel
Fam. C. van der Vorst	Oud Gastel
Fam. J. van der Vorst	Oud Gastel
Fam. L. van der Vorst	Oud Gastel
Mevr. C. Vromans-Speek	Oud Gastel
Fam. P. Vugts	Oud Gastel
Fam. J. Wagemakers	Oud Gastel
Fam. R. van Wees	Oud Gastel
Fam. J. Wezenbeek	Oud Gastel
Fam. W. Willemse-van Nispen	Oud Gastel
Dhr. J. Witvoet	Oud Gastel
Dhr. H. Zandbergen	Oud Gastel

INFORMATIE HEEMKUNDEKRING HET LAND VAN GASTEL

Doel:

De vereniging, de Heemkundekring "Het Land van Gastel", stelt zich ten doel:

- a. Het dorp Oud Gastel en haar inwoners op elk gebied dat onder heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken.
- b. In brede kring belangstelling te wekken voor de geschiedenis van Oud Gastel en de bevolking.
- c. Te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en de schoonheid van Gastel en omgeving.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- A. Het houden van vergaderingen, lezingen en excursies.
- B. Het benaderen van en samenwerken met instanties en personen, die kunnen helpen het gestelde doel te bereiken.
- C. Het verzamelen van voorwerpen en geschriften, die betrekking hebben op heemkunde in de ruimste zin.

(Statuten der Heemkundekring art. 2)

De Heemkundekring, opgericht 25 november 1980, beschikt over een eigen werklokaal, archief en tentoonstellingsruimte in het pand "In de Drie Snoeken", Dorpsstraat 50 te Oud Gastel.

Hier komt elke donderdagavond een vaste kern van leden bijeen om voorkomende werkzaamheden te verrichten.

Het museum is dan tevens geopend voor belangstellenden van 19.00 tot 21.00 uur. Op andere tijden na telefonische afspraak.

De jaarcontributie bedraagt:
f 25,- per persoon,
f 35,- per gezin en
f 15,- voor jeugdleden (tot 18 jaar)

Bankrekening: Amro 42 96 83 324
Rabo 14 11 37 126

U kunt bellen of schrijven:

1. Als u zich op wilt geven als lid.
2. Als u informatie wilt hebben.
3. Voor het ophalen van materialen onder andere boeken,
foto's, bidprentjes, gereedschap, enz.

naar:

- F. van Merriënboer, Oranje Nassaustraat 29, tel. 2033,
voorzitter.
- J.D. Bonnerman, Angel 33, tel. 1588,
secretaris.
- P. Peeters, Van Glymesstraat 16, tel. 1730,
penningmeester.

INHOUDSOPGAVE JAARBOEK 1990 van HEEMKUNDEKRING

HET LAND VAN GASTEL.

blz.

Voorwoord	1
Jan Oosterman en de beschrijving van de St Laurentiuskerk 1890...honderd jaar geleden .	2 19
Oud... de duvel is oud	27
Interview met Gastels oudste inwoner..Jan van Kaam.	57
Verhalen rond de plattebuiskachel.	64
Het gebeurde in 1940 .	73
Oud en Nieuw Gastel in de meidagen van 1940 .	80
Van jonge boerenstand tot Plattelandsjongeren .	106
Herinneringen van Broeder Theophile-Nijman deel 2.	135
Jaaroverzicht van activiteiten Het Land van Gastel 1990 .	155
Ledenlijst Heemkundekring Het Land van Gastel .	158
Informatie Heemkundekring Het Land van Gastel .	162
Inhoudsopgave.	164
Colofon.	165

COLOFON
Jaarboek 1990

Uitgave van : Heemkundekring
Het Land van Gastel
Oud Gastel

Redactie : De heer J. Aanraad
De heer P.F.A. Akkermans
De heer J. Laros
De heer F. van Merriënboer
De heer P. Musters
De heer P. Peeters
De heer H. Zandbergen

Druk : Werkvoorzieningsschap
West-Noord-Brabant
Roosendaal

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Foto's , voor zover de eigenaar niet is aangegeven , zijn uit het archief van Heemkundekring Het Land van Gastel .

